

KAPACITÁSBŐVÍTÉS AZ OKTATÁS TERÉN A KÖZELGŐ MAGYAR ELNÖKSÉG KAPCSÁN

(Az OKM megrendelésére a TÁRKI-TUDOK által végzett
kutatás beszámolója)

Írták: Gáti Annamária és Lannert Judit

2009. május 31.

A tanulmány az OKM megrendelésére készült, a 197/2009 számú szerződés alapján.

A kutatást vezette: Lannert Judit

Közreműködő: Juhász Judit

Tartalomjegyzék

1.	Az Elnökség intézménye	6
1.1.	A konkrét elnökségi feladatok	7
1.2.	A szakemberek felkészítése	8
1.3.	Az eddigi elnökségek tapasztalatai	8
1.4.	Az elnökségek programjai az oktatás terén	9
2.	A szakértők körében végzett kvalitatív kutatás eredményei	11
2.1.	Az EU elnökség célja és sikere	11
2.2.	Az EU elnökség szereplői és feladataik	12
2.3.	Kompetencia és ismerethiányok	14
2.4.	Az EU elnökséghez való hozzájárulás	16
2.5.	Európai problémák (tematika)	18
2.5.1.	A magyar elnökség és a lisszaboni folyamat jövője egy speciális szakértői csoport körében	20
3.	A szakértők körében végzett online adatfelvétel eredményei	25
3.1.	A szakértői minta leírása	25
3.2.	Unió tapasztalatok, informálódás uniós ügyekben	26
3.3.	Kompetenciák és ismeretek	27
3.3.1.	Kompetenciák	27
3.3.2.	Ismeretek	30
3.4.	Képzési igények	32
3.4.1.	Az egyéni és csoportos képzés fajtái iránti preferenciák, az elméleti és gyakorlati képzés megoszlásával kapcsolatos igények megoszlása	32
3.4.2.	Idegen nyelvű képzések iránti igény	33
3.4.3.	Segédanyagok iránti igény	34
4.	Pedagógusok az Unióról	36
4.1.	Pedagógusok a mintában	36
4.2.	Az Unió általános megítélése és a jövő kihívásai	38
4.3.	Az uniós témák iránti érdeklődés, illetve a tájékozottság szintje	43
4.4.	A diákok tájékozottsága a pedagógusok szerint és az iskola szerepe ebben	46
4.5.	Attitűdök és csoportok a pedagógusok körében	51
5.	Diákok az Unióról	57
5.1.	Magyarország kihívásai	58
5.2.	Az EU előtt álló kihívások	62
5.3.	Az unióval kapcsolatos tájékozottság és érdeklődés	67
5.4.	Az unióval kapcsolatos információ forrásai, információ iránti igények	69
5.5.	Az unió jövője	73
6.	Összegzés és javaslatok	77
7.	Függelék	84

Az alábbi tanulmány az OKM EUKF megbízásából készült, aminek apropója az, hogy Magyarország 2011-ben Spanyolország és Belgium mellett ellátja az Európai Unió soros elnöki tisztét. A feladat az volt, hogy

- felmérjük az operatív feladatokat majd ellátó stáb és szakértők kompetenciáit és képzési igényeit,
- az elnökség ideje alatt fókuszba helyezhető területek, témakörök közt prioritásokat állítsunk fel az érintett kör segítségével,
- pedagógusok és diákok körében felmérjük az Unióval kapcsolatos vélekedéseket, hogy a fogadó közegről képet alkothassunk.

Az operatív feladatokat ellátó stáb és szakértők körében on-line kérdezés és fókuszcsoportos beszélgetés formájában kerültek felmérésre a meglévő és szükséges kompetenciák, illetve a képzési igények. A lehetséges témakörök prioritizálása a szakértői körben és a szélesebb társadalmi körben is vizsgálatra került. Ennek keretében a közoktatásban dolgozó pedagógusok és a középfokú illetve felsőfokú oktatási intézményekben tanuló diákok körében is készült on-line kérdőíves felmérés, ahol az Unióval kapcsolatos vélekedéseket is feltártuk.

2011 meghatározó év lesz Magyarország európai uniós tagsága szempontjából. A csatlakozás óta először állhat hazánk az Unió élére, vagyis fél éven keresztül formálójá lehet az uniós napirendnek (a csatlakozás óta történt főbb mérföldkövekről lásd a keretes írást). A feladat még a legtapasztaltabb brüsszeli szakemberek szerint is igen bonyolult, ezért a Külügyminisztériummal az élén a tárcák már megkezdték a felkészülést. Jelen kutatást az OKM Európai Unió Koordinációs Főosztálya rendelte meg 2009 tavaszán, hogy az elnökségre való felkészülést az oktatási tárcán belül minél jobban előkészíthesse. A kutatásnak több célja is volt. Egyrészt felmérni az elnökségben operatív szerepet játszó minisztériumi szakemberek, illetve a háttérelmzéseket, disszeminációt, kommunikációt segítő háttérintézmények munkatársainak kompetenciáit, informáltságát, és az ezeken a területeken felmerülő képzési igényeket. Másrészt cél volt még a magyarországi Elnökség céljainak, sikerkritériumainak és lehetséges prioritásainak tisztázása is. Harmadrészt pedig cél volt a társadalom érzékenyítése lehetőségeinek feltárása. Pozitív externáliaként említhető még, hogy a kutatás folyamata is hozzájárul ahhoz, hogy a kulcsszereplők között az információk terjedjenek, a közös célok és elképzelések kikristályosodjanak. A kutatás mind kvalitatív (fókuszcsoportok, interjúk), mind kvantitatív (on-line kérdezés) eszközökkel zajlott, ahol több célcsoportot is megcéloltunk. A szakértők és minisztériumi szakemberek mellett meghatároztunk olyan külső célcsoportokat is, amelyek az oktatás területén fontos fogadói lehetnek az uniós elképzeléseknek: mint a közoktatásban tanító tanárok, tanítók és iskolavezetők, valamint a középiskolában tanuló diákok és az egyetemi hallgatók.

A magyar csatlakozás mérföldkövei

- **2004. május 1.:** Magyarország az Európai Unió tagjává válik.
- **2008. május:** A spanyol-belga-magyar európai ügyekért felelős államtitkárok találkozója Brüsszelben: egyeztetés a trió programról.
- **2008. szeptember:** A spanyol-belga-magyar európai ügyekért felelős államtitkárok találkozója Madridban: egyeztetés a trió programról.
- **2009. eleje:** A spanyol-belga-magyar európai ügyekért felelős államtitkárok találkozója Budapesten: a trió program véglegesítése.
- **2009. február:** Kihirdetik a trió elnökség közös logópályázatának eredményét

- **2009. június:** EP-választások
- **2009. november:** Spanyolország, Belgium és Magyarország bemutatja a trió elnökség programját az Állandó Ügyek és Külkapcsolatok Tanácsa (ÁKÜT) előtt.
- **2009. december:** Európai Tanács ülésén szintén bemutatásra került a trió program.
- **2010. április:** A magyar elnökség programjának tervezett bemutatása.
- **2010. május:** A magyar elnökségi naptár bemutatásának tervezett ideje.
- **2010: A Lisszaboni Stratégia lejár**
- **2011. március:** Románia és Bulgária céldátuma a schengeni övezethez való csatlakozásra.
- **2011. január-június:** Magyarország viszi az Európai Unió soros elnökségét.

Forrás: www.EuActive.hu

1. Az Elnökség intézménye

2011. január 1-jétől Magyarország viszi majd az Európai Unió Tanácsának hathavonta rotáló soros elnökségét. Az elnökségi feladatok központi eleme az EU csúcstalálkozóinak megszervezése (Európai Tanács ülések), illetve a soros elnökséget vivő tagállam képviselőjének kell ellátnia az elnöki feladatokat a Miniszterek Tanácsának minden ülésén. Mivel ez utóbbi feladatkör tartalmazza az ülések napirendjének kialakítását, a soros elnökséget vivő tagállam lehetőséget kap arra, hogy lényegesen befolyásolja, mivel foglalkozik az Európai Unió abban a félévben. Vannak azonban olyan témakörök, jogszabályalkotási folyamatok, melyek több éven keresztül is eltartanak. Ezekkel az ügyekkel az elnökséget adó tagállamnak szintén foglalkoznia kell.¹ Az elnökség feladatait csak részben szabályozzák Unió jogszabályok. Részletes szabályozást a Lisszaboni Szerződésben fektetett le a Közösség. Eddig nagyrészt szokásjogi normák érvényesültek ezen a területen. Ilyen szokás az is, hogy az államfők közti informális találkozókat mindig a soros elnökséget betöltő országban tartják. Fontos kiemelni, hogy a soros elnökség mindig az Európai Uniót képviseli, és nem saját államát. Mivel az elnöki pozícióból a saját állam képviselete nem megengedett, az ülésen részt vesz az elnökséget betöltő tagállam egy másik képviselője is, ő felelős a nemzeti érdekek érvényesítéséért (www.euraktiv.hu).

A tagállamok egy előre meghatározott rotációs rendszer alapján követik egymást. A sorrendiséget a 2004-es bővítéshez alkalmazkodva, a 2005-2020-as ciklusra határozta meg a Tanács, egészen pontosan 2020 júliusáig. Az elnökség szempontjából mindig meghatározó a megelőző és a következő soros elnök szerepe. "A múlt, a jelen és a jövő" képviselői megosztják egymással tapasztalataikat és segítik egymást a felkészülésben. A hat hónapos elnökségi periódust az európai Tanács rendes júniusi és decemberi ülése zárja le.

Elnökségek 2005-2020

	I. félév (január-június)	II. félév (július-december)
2005	Luxemburg	Egyesült Királyság
2006	Ausztria	Finnország
2007	Németország	Portugália
2008	Szlovénia	Franciaország
2009	Csehország	Svédország
2010	Spanyolország	Belgium
2011	Magyarország	Lengyelország
2012	Dánia	Ciprus
2013	Írország	Litvánia
2014	Görögország	Olaszország
2015	Lettország	Luxemburg
2016	Hollandia	Szlovákia
2017	Málta	Egyesült Királyság
2018	Észtország	Bulgária
2019	Ausztria	Románia

¹ Magyarország esetében előre láthatóan Horvátország csatlakozása és a Lisszaboni Stratégia felülvizsgálata alkothatja az elnökségi program gerincét.

A Lisszaboni Szerződésben az EU 27 tagállama rögzítette, hogy a jelenlegi hathavonta cserélődő elnöki rendszert ún. „trió elnökségre” kívánja felváltani. A módosítás nem érinti a tagállamok saját elnökségét, egy állam továbbra is hat hónapig áll majd a Tanács élén, de a három egymást követő tagállamnak a jövőben kötelessége lesz közös programot kialakítani.

A változtatás célja, hogy biztosítsák az ügyek folyamatosságát. Az első triót 2007. január 1-jétől Németország, Portugália és Szlovénia adta, jelenleg pedig a francia-cseh-svéd trió 18 hónapos periódusa zajlik. Magyarország Spanyolországgal és Belgiummal alkot hármas csoportot, melyet a Külügyminisztérium „különösen jó” elnökségi csoportnak tart, mivel két igen tapasztalt tagállamról van szó, illetve, mivel a spanyol és a belga érdekek nem térnek el gyökeresen azoktól a céloktól melyeket Magyarország az uniós szakpolitikákban képviselni szokott. A trióból elsőként Spanyolország foglalja el az elnöki posztot 2010 januárjában.

A magyar elnökség programjának tartalma nagyrészt kötött. A már most előre látható témák az Unió rendes működéséből, a már zajló folyamatokból és a tárgyalás alatt álló jogszabályokból fakadnak. Iván Gábor, a Külügyminisztérium szakállamtitkára szerint Magyarországnak mintegy 15 százaléknyi mozgásteret marad, tehát nagyjából 85 százalékban kötött az elnökségi program (Euractiv.hu 2008.12.17.). Ilyen kötöttség, hogy a Lisszaboni Stratégia 2010-ben lejár és már a spanyol elnökség alatt elkezdődik annak értékelése és az újabb stratégiáról való vita. Téma Horvátország és a Nyugat-Balkán csatlakozása, az újabb uniós költségvetés összeállítása 2013 és 2020 között, az uniós energiapolitika az energiafüggettség csökkentésének jegyében, Bulgária és Románia schengeni csatlakozása, a kiegyensúlyozott szomszédságpolitika,² a hágai program felülvizsgálata.

1.1. A konkrét elnökségi feladatok

Az egyik legfontosabb feladat az, hogy az elnökség képviseli a tanácsot, elnökli a különböző szakbizottságokat, aláírja az aktusokat, kapcsolatot tart a közösségi intézményekkel, tehát gyakorlatilag valamilyen módon a tagállamok érdekeinek a közösség szintjén való képviseletét látja el, közvetít a tagállamok között. Alapvetően ebből a szerepéből fakadóan számos olyan lehetőség rejlik az elnökség funkciójában, hogy azokat a területeket, amelyek alapvetően szorosan nem kapcsolódnak össze, összekapcsolja és így törekedjen arra, hogy megállapodásokat érjenek el az EU-s szinten. Van ezen felül egy olyan formális képviseletből származó joga is, hogy különböző interakciókat kezdeményezhet a közösségi intézményrendszerek között.

A napirenddel, az agendával kapcsolatban igazából két fő feladata van az elnöki tisztet betöltő országnak és képviselőinek: az egyik az elnökségi napirend menedzselése, vagyis a témáknak a kitzűzött célok irányába való elmozdítása. Itt érvényesül a gördülő jelleg, tehát, túl sok mindent nem lehet bevinni, mindennek van előzménye és gyakorlatilag ezt használja ki pozitív értelemben az elnökség és e témákon belül kell meghatározni valamilyen módon a prioritását. A napirend strukturálása jelent egyfajta, a menedzsment szempontjából fontos lehetőséget, ami ki lehet használni: megállapodik a szövegekről, nem csak a tagállamokkal, a tanácson belül, hanem a parlamentek bizottságaival és más közösségi intézményekkel.

² A cseh elnökség felvállalta, hogy kiegyensúlyozza az Unió a Mediterráneumért (MedUnió) létrehozását és felépíti a Keleti Partnerség vázát. Az energiapolitika szempontjából is elsődleges prioritást élvező területre Magyarországnak is elegendő figyelmet kell fordítania

Vannak ezen felül különböző bizottságok meg szervezetek, amelyekkel a döntéshozatal szakaszában konzultációt kell folytatni. Kompromisszumokat kell keresnie, össze kell egyeztetnie a különböző érdekeket és a szavazási eljárásoknak a levezetése is a feladata. Konkrét javaslatot is tud megfogalmazni valamilyen akcióra vonatkozóan, ez egy fontos napirend-meghatározási szempont illetve a nyitott koordináció esetében, amely egy kormányközi modellt követ, gyakorlatilag erősebb jogosítványai vannak, mint pl. a prioritások lefektetése és a napirend meghatározása,

1.2. A szakemberek felkészítése

A szakemberek első két körben a Minisztériumokból kerültek kiválasztásra. Első körben azok a minisztériumi dolgozók kerülhettek be az „elnökségi stábba”, akik eddig is valamilyen Európai Unióval kapcsolatos területen dolgoztak. A második körben az uniós vagy nyelvi szakképzést igénylő dolgozók kerülhettek be és a posztok fennmaradó részét külső pályázat útján lehet majd elnyerni.

Az „elnökségi stábba” tartoznak:

- az elnökségi felkészülési feladatokhoz kapcsolódó központi és tárca koordinációs feladatokat ellátó tisztviselők. Az ő munkájuk a Külügyminisztériumban, valamint az Európai Unió mellett működő Állandó Képviselőten zajlik.
- az Európai Unió Tanácsát előkészítő különböző szervezetekben az elnökségi feladatokat közvetlenül ellátó tisztviselőket. Jelenleg a Tanácsnak 260 tanácsi munkacsoportja van, amely mellett változó számú ad hoc munkacsoportra is lehet számítani.

Az „elnökségi stáb” 800 főből fog állni, melyből eddig 597 főt jelöltek ki. Az ő felkészítésük 2008 novemberében kezdődött meg. Mivel az uniós dokumentumok először általában angolul válnak elérhetővé, ez a nyelv prioritást élvez, de követelmény a francia nyelv ismerete is, mivel a legtöbb kommunikáció franciául zajlik.

Az oktatás a nyelvi képzésen kívül elnökségi alapismereteket, tárgyalástechnikát és ún. „kompetenciaképzést” tartalmaz, vagyis felkészítik a jelölteket arra is, hogy „ne jöjjenek zavarba semmiféle váratlan helyzetben” az elnökségi munkacsoportokban zajló munka folyamán.

1.3. Az eddigi elnökségek tapasztalatai

Legalább három nagy tanulságot lehet levonni az eddigi EU-elnökségek tapasztalataiból a Külügyminisztérium szakállamtitkára szerint. Elsőként azt húzta alá, hogy időben meg kell kezdeni a felkészülést, elsősorban azon munkatársak megtalálásával, kiválasztásával, felkészítésével, akik részt vesznek az egész magyar államigazgatás számára óriási kihívást jelentő EU-elnökség lebonyolításában. E téren hazánk az államtitkár szerint jól áll, hiszen a kiválasztás és a képzés 2-3 hónapon belül, a jövő év elején megkezdődik. A második tanulság, hogy rendkívül fontos a jó elnökségi program elkészítése, a harmadik pedig az, hogy megfelelő szervezeti struktúrát kell kiépíteni az elnökségi feladatok ellátásához. Iván Gábor szerint itt a tagállamok sok jó példával szolgálnak, Magyarország vélhetően a 2008. elején esedékes szlovén modellt fogja követni: eszerint egy politikai döntéshozó fórumot operatív, szakmai döntés-előkészítő munkacsoportokkal kell körülvenni (BruxInfo, 2007 december 6.).

Az elnökség nagy lehetőség, de egyben nagy kihívás is. Brüsszelben általános a vélemény, hogy minden EU-ország akkor válik ténylegesen is taggá, amikor átesett első elnökségi félévén. Pedig az elnökséggel nem jár kötetlen döntéshozási jogkör. Saját szakállára például egyetlen elnökségi kormány sem határozhat uniós ügyekben a többi tag feje felett, nem diktálhat nekik, de azzal már hatással lehet a végeredményre, hogy az egyes ügyeket milyen sorrendben tűzi napirendre, hogyan találja őket. Az üléseken való elnöklés pedig nemcsak hatalmas teher, de óriási lehetőség is. A munka zömét a tagországok nagyköveteinek heti – sokszor heti többszöri – tanácskozása, valamint az ezeket előkészítő több mint kétszáz munkacsoport ülései adják. A 2008. első félévi szlovén EU-elnökségnek például 3200 eseményt kellett hat hónap alatt levezényelnie, ebből 2100 munkacsoportülés volt (www.index.hu 2009 március 18.).

Többnyire az az elnökség válik (pozitív értelemben) emlékezetessé, amelyiknél 1.) az adott ország politikusi-tisztviselői kara képes volt bonyolult dossziékat úgy átlátni, hogy a sokféle érdek között lavírozva működőképes kompromisszumokat tudtak összehozni, 2.) amelyik a munkát a munkacsoporttól a miniszteri szintekig jól megszervezte, 3.) tudtak a témák között szelektálni (nem akart az elnökség túl sok dossziét végigvinni). És a legfontosabb: képesek voltak kellően rugalmasan reagálni a váratlan fejleményekre. Ez utóbbinak pedig a magyar elnökség idején is van esélye, hiszen a 2008 őszen kitört válság meglehetősen új helyzetet teremtett mindenütt. Gond abból van, ha felkészülés közben elsikkad a gyors alkalmazkodást lehetővé tevő képességek – például személyi feltételek – időben történő megteremtése. És végkép nem működik az, amikor valamely tagállam az aktualitásoktól – valamint a többi tagország hajlandóságaitól – elszakadva akar nemzeti témákat – EU-elnökségi prioritás címén – ráerőltetni a többiekre.

1.4. Az elnökségek programjai az oktatás terén

Az eddigi elnökségek programjait a Consilium website-on lehet nyomon kísérni. A 2004 előtti elnökségek adatai már nem elérhetőek sajnos, és az azóta született anyagok is vegyesek. A leggazdagabb programkínálattal a német és a francia elnökség rendelkezett az oktatás terén, és érdekes az is, hogy az elnökség értékelésére, vagy legalábbis annak nyilvánossá tételére csak a finnek vállalkoztak 2002-ben és 2006-ban is. Az oktatás szempontjából az elmúlt években a következő területek kaptak nagyobb hangsúlyt: oktatás és partnerek, munkaerőpiac kapcsolata (cseh), felsőoktatás (szlovén, többek), evidence-based policy és EKKR (német), innováció-kutatás, mobilitás (francia).

A spanyol-belga-magyar elnökség programja ez év elején kezdett alakot öltetni. Az elnökségi trió ideje alatt jár le a lisszaboni stratégia, ezért kitüntetett figyelmet kap, hogy az oktatás és képzés programja szervesen kapcsolódjon a 2010 utáni Uniós stratégiához, ahol az oktatáspolitikai elemek sem sikkadnak el, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül a gazdasági növekedéshez és foglalkoztatáshoz. Ehhez támaszkodni fognak a lisszaboni folyamat értékelésének eredményeire, valamint a Tanács által elfogadott indikátorok és mérőszámok rendszerére. A tényekre alapozott oktatáspolitikai kialakításának érdekében a nemzetközi mérések eredményeit kiemelten kezelik. A fókusz a négy stratégiai célra helyezik: az életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása; az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása; az egyenlőség, társadalmi kohézió és aktív állampolgárság elősegítése, az innováció, kreativitás (beleértve a vállalkozókészséget) erősítése az oktatás minden szintjén a nyitott koordináció módszerével.

Az életen át tartó tanulást fő prioritásként kezelve az elnökség folytatja a tanulási kimenetek és végzettségek munkaerőpiac igényekhez való igazítását, a képzési keretrendszer implementálását felgyorsítja és még rugalmasabb tanulási utakat hoz létre. A Bologna és a Koppenhágai folyamat közötti szinergiákat pedig felerősítik. Az európai képzési rendszerek esetében 2010 fordulópont, ahol a nemzeti és európai rendszerek összekapcsolása meg kellene, hogy történjen. A bizottságnak határozott szándéka, hogy 2011-ben Magyarországon megtörténne a jogszabálytervezethez az inputok begyűjtése és valamilyen ajánlás is születne.

A spanyol-belga-magyar elnökség alatt úgy tűnik, a korábbi elnökségekhez képest nagyobb súllyal esnek latba a közoktatás, illetve a szociális kérdések. Különösen nagy figyelmet szeretnének szentelni az egyenlőség, társadalmi kohézió és aktív állampolgárság témáknak. Az oktatási hátrányok leküzdésében a koragyermekkorai jó minőségű ellátáshoz való hozzáférésnek, a korai iskolaelhagyás elleni harcnak és a speciális nevelési igényűek inklúziójának tulajdonítanak nagy fontosságot. Ehhez megfelelő felütést ad, hogy 2010 a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni harc európai éve. Ez Magyarország szempontjából is behozhat olyan témákat, mint romák, bevándorlók, hátrányos helyzetű gyerekek integrációja. Ugyanígy van magyar hozzáadott érték a koragyermekkorai nevelés területén is.

A 21. század iskolája témakörben az iskolavezetés, a tanárképzés megújítása, az alapkészségek és keresztkompetenciák (pl. vállalkozókészség) fejlesztésének szeretnének hangsúlyt adni. Magyar részről itt felmerülhet a vállalkozókészség és társadalmi felelősségvállalás, mint az aktív állampolgárság elemeinek középpontba helyezése, már csak azért is, mert 2011 pedig az Önkéntesség európai éve lesz. Az aktív állampolgárság témát erősíti még az is, hogy az Europe for Citizens 2013-ban záruló program, ahol időben el kell indítani az értékelést, koncepcionális vitákat. Az iskolavezetés témának is lenne háttere, a leadership-pel foglalkozó intézményeknek kiterjedt nemzetközi hálózata van, és 2010-ben Budapesten tartják az európai nemzetközi konferenciájukat.

A szakképzés területén a Koppenhágai folyamat következő ülése a belga elnökség idejére esik. A szakképzés munkaerőpiaci relevanciájának és vonzerejének növelése a cél, az elnökség alatt elsősorban a szakképzés európai kreditrendszere (ECVET) és az Európai Minőségbiztosítási Szakképzési Keretrendszer (EQARF) területén szorgalmazznak továbblépést. Belgium 2010-ben szeretne egy szakképzésért felelős miniszteri találkozót és egy olyan nyilatkozatot kiadni, amely 2020-ig viszi tovább a folyamatot.

A felsőoktatás terén a Bologna folyamat éves miniszteri találkozója, amely a spanyol elnökség idejére esik, 2010-ben Budapesten és Bécsben lesz. Befogadóbb felsőoktatás, hallgatói mobilitás, minőség és transzparencia valamint az életen át tartó tanulás ez alatt az elnökség alatt is hívószavak lesznek. A mobilitás, amit a francia elnökség is szorgalmazott, továbbra is terítéken marad, és nemcsak Európán belülre érve.

2. A szakértők körében végzett kvalitatív kutatás eredményei

Az elnökségi feladatok ellátása elsősorban a tárcák szakembereire, kisebb részben pedig a tárcákat kiszolgáló háttérintézmények munkatársaira és egyéb szakértőkre hárul. Két fókuszcsoporthoz is megszervezésre került ebben a körben 2009 májusában, hogy az elnökséggel kapcsolatos célok, prioritások és kompetenciák, preferenciák és egyéb elképzelések még inkább napvilágra kerüljenek. A fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések lehetőséget adtak arra, hogy az ugyanabban a körben köröztetett on-line kérdőív kérdéseit mélységében is megtárgyalhassuk.

2.1. Az EU elnökség célja és sikere

Az EU elnökség a legtöbbször szerint, legyen minisztériumi köztisztviselő vagy háttérintézmény vezető, a közigazgatás próbatétele, a közigazgatás uniós normáknak megfelelő átalakítása. Sokan már azt is sikernek látják, ha sikerül gond nélkül végig menedzselni az elnökséget. A kockázatot is sokan látják, jelezve, hogy ha az egyik ágazat ebben kudarcot vall, akkor az az egész ország kudarca lesz.

Az elnökség sikerét sokan nem abban látják, hogy hány rendezvényt tudunk szervezni, hanem inkább abban, hogy sikerül-e valamilyen témát középpontba állítani és ezzel valamilyen kis irányváltást elérni az uniós politikában és ezáltal pozitív országképet alakítani. Az országimázs fontos célként tételeződött a minisztériumok képviselői körében is, amely ott is együtt járt a nyomásgyakorlás képességével, azt sugallva, hogy a pozitív országimázs egy hatékony és erős ország jelenti. Ugyanakkor az országimázs növeli az is, ha sikeres hazai kezdeményezéseket sikerül bemutatni.

Fontos célként, de egyben sikerként vagy lehetőségként merült fel a nemzetközi együttműködés lehetősége. Ennek fontosságát abban látják a résztvevők, hogy ez lehetőséget ad a nemzetközi munkavégzési rutin szerzésére, tudásimportra. Eredményként, vagy lehetőségként merül fel az elnökséggel kapcsolatban az is, hogy reflektorfénybe helyezve a közigazgatást, bizonyos területek előrelendülnek, mint például a szakképzési rendszerek átjárhatósága, a szakképzési kreditrendszerek működése. Az oktatás területén ezáltal az europaizálódás felgyorsulhat Magyarországon.

A sikerességnek viszont előfeltétele, hogy a döntési mechanizmusokat a szereplők ismerjék.

„Kell egy itthoni előkészítő mechanizmus, ez működik, tehát ezeket meg kell erősíteni: ez az EKTB, Európai Koordinációs Titkárság, ami minden héten ülészik, még a heti COREPER előtt. Az elnökség, tehát a trió elnökség ránk eső utolsó félévében a magyar nagykövet, úgy a COREPER 1, mint a COREPER 2, elnöklieket az előkészítőket, tehát az állandó képviselőt az attasé, aki ott ül mellette jelenleg is, az ő szerepe kulcsfontosságú ebben is. És ezek azok az informális csatornák, ahol igenis egyeztetni kell, ahol sok minden eldől. Ha az egyik területen sikert, presztízszt érünk el, az nagy mértékben befolyásolja az összes többi, esetleg olyat is ami szakmailag talán úgy tűnik, hogy nem is közvetlen és fordítva, negatívumok ugyanúgy érintik. Először a döntési mechanizmust, azt, hogy hol vannak a korlátok, meddig lehet mozogni, milyen témákat lehet napirendre venni, azok mitől függenek és a meglévő meg nagyon jól működő meglévő struktúrát kellene még kiegészíteni, számos

embert képezni, hogy be tudjanak kapcsolódni ebbe a működő mechanizmusba, ezt kellene ismerni.” (KüM képviselője)

A siker záloga még a megfelelő kormányzati koordináció és egy megfelelő médiastratégia is. Alapvetően a sikerességet egy tágabb kontextusban lehet csak igazán mérni, még pedig azzal, hogy haladt-e előre valamit az európai integráció, vagy ennél kissé realiztikusabban fogalmazva, a tagállamok közt jelentős erőt képviselő országok mennyire voltak az adott elnökséggel megelégedve.

2.2. Az EU elnökség szereplői és feladataik

A tárcák képviselői kulcsszereplőnek a tárcákat jelölték meg, azon belül is kiemelt helyen a Külügyminisztériumot. Ezen felül a MEH, az állandó képviselők, háttérintézmények, a magyar rektori konferencia és a MAB is felsorolásra került. A médiának és a civil szervezeteknek, valamint a szakértőknek szintén fontos szerepet tulajdonítottak a résztvevők az Elnökség sikeres lebonyolításában. Az oktatás területén pedig a minisztériumon belül kiemelten múlhat a siker a miniszter személyén, illetve a szűkebb elnökségi stábon. Ugyanakkor az is elhangzott, hogy önmagában a miniszter nem sokat tehet, ha a kormány nincs a helyzet magaslatán. Amiatt, hogy az oktatás is több tárcához van rendelve, világos kormányzati struktúrára és szerepkörökre van szükség, hogy a párhuzamosságok és ezáltal a döntésképtelenség veszélyét el lehessen kerülni. A koordinációs mechanizmus erősítése különösen fontos lenne néhányak szerint, mert fennáll az „ügycsattanás” veszélye. Ez egyben az országimáznak is sokat ártana. Az elnökségi szerepeket a tárcákon belül ugyanakkor már egy kormányrendeletben rögzítették.

„Az elnökségi szerepek, az egy kormányrendelet által kijelölt szerepköröket jelent, gyakorlatilag ez, ha jól tudom a minisztériumban 12 fő, tehát gyakorlatilag a bizottsági elnök az egy szakbizottsági elnök, az elnökségi munkatársak az ő munkáját segítik. A dossziéfelelős az a napirenden lévő dossziéknak a napi menedzselését jelenti, a tárcakoordinátor az a minisztérium és az elnökségi programhoz kapcsolat, tanácsülés koordinátor, aki a miniszternek a munkáját segíti a tanácsülésre való felkészülésben, és annak a levezetésében.” (OKM képviselő)

A miniszter pedig akkor sem tud hatékonyan működni, ha nincs meg az ehhez szükséges háttér, értve ezalatt egyaránt a háttérszervezeteket, vagy a társadalmi partnereket.

„Annak, amit az igazgatás legmagasabb szintjén teszünk ez ügyben, annak is meg kell teremteni a háttérét, a legitimitását. Tehát nem a saját szakállára miniszter, hanem az országot képviseli. Ezért tartom fontosnak a szociális partnereket, a szakszervezetet és az önkormányzatokat, valamilyen módon a magyar regionális berendezkedést is. Tudjuk, hogy ez igazgatásilag is igen gyenge lábon áll, mint ahogy az egész működésben az a mechanizmus, ahogy az országon belül a kommunikáció, az egyeztetés, az elfogadtatás megy, hogy később ne az legyen, hogy de hát gyerekek, ez nem a mi ügyünk. Ugyanez a probléma az EU-n belül is lejátszódik, hogy a távolság miatt az országok, állampolgárok nem érzékelik eléggé, hogy az ő ügyükről van szó, pontosan azért, mert ez a mechanizmus nem működik elég hatékonyan.” (OKM képviselő)

A média szerepét többen kihangsúlyozták, nem leplezve az irányú félelmeiket sem, hogy az nem éppen úgy működik, ahogy kellene. Ezért egy médiastratégia kidolgozását javasolják.

„... nagyon kellemetlen az, amikor egy elnökség alatt valamelyik ország épp a soros elnök és ott próbálnak a diplomácia színterén letenni dolgokat és ott meg tüntetnek az emberek, és a média meg ezt abszolút obstruálja. ...Ki kéne dolgozni egy olyan médiastratégiát, ami nem csak a hazai média bevonásával, hanem az esetleges magyarországi célokra a médián keresztül történő megágyazásával lenne kapcsolatos, tehát mondjuk, amit el szeretne érni az ország, annak nem csak a hazai média-, hanem a külföldi kapcsolatban levő vagy kapcsolódó médiafelületeken keresztül is meg lehetne egy kicsit ágyazni. Nyilván a triumvirátuson belül, azért, hogy ezek tényleg átmenjenek, ne csak az adott bizottsági ülésen vagy a COREPER-en keresztül hallják az érintettek, hogy itt valamit akar csinálni Magyarország, hanem ennek azért legyen meg egy megalapozása, azért hogy utána már több oldalról jöjjön az az üzenet, amit meg szeretnének csinálni.” (SZMM képviselője)

A Külügyminisztérium képviselője felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar elnökség egy trió része, ahol nemcsak a belföldi partnerekkel kell egyeztetni, de illeszkedni kell a bizottság javaslataihoz és a tanács elképzeléseihez. Így ez nagyon kemény egyeztető munkát igényel, ahol világos preferenciákkal és elképzelésekkel érdemes rendelkezni.

A minisztériumok képviselői kulcsszereplőnek tekintik azokat is, akik a hazai szakmai rendezvényeket bonyolítják, hiszen annak minősége egyértelmű és direkt üzenet az ott résztvevő külföldiek számára is. A háttérintézmények elsősorban a háttérelmzések elvégzését, programok bonyolítását valamint a kommunikáció és disszemináció szervezését tartják feladatuknak. Nem érzik feladatuknak, hogy aktívan alakítsák a prioritásokat, ezt a feladatot alapvetően a minisztériumokhoz kötik. Ahhoz, hogy a háttérintézmények ezt a támogató munkát el tudják végezni, világos prioritásokat, elvárásokat várnak a tárcától. A Nemzeti Bologna Bizottság, Tempus és a HÖOK elsősorban azt emelte ki, hogy széles bázisuk van, mind tagok, szakértők vagy partnerek tekintetében, így az információk áramlását tudják biztosítani. Ugyanígy képesek ezek a szervezetek tudásimportra is.

Ugyanakkor a tárcák képviselői úgy gondolják, hogy jobban ki kellene használni a meglévő struktúrát és a feladatköröket így meghatározni. Vannak működő koordinációs mechanizmusok és struktúrák, amibe életet kell lehelni, mint például az EKTB szakértői munkacsoportokba. A szakmai bázissal rendelkező háttérintézményekre több figyelmet kell fordítani, a szakmai konferenciák szervezésében, szakmai anyagok elkészítésében rájuk kell elsősorban támaszkodni.

„Céltudatosabban kéne készülni akkor 2011-re, az OFI háttérünket és az NSZFI-t arra az évre ráállítani, ... akár honlapot működtetni, akár fórumokat szervezni, akár anyagokat készíttetni, eljuttatni együttműködve azokkal, akiknek a napi szakmai kapcsolati rendszerét csinálja. A felsőoktatás tekintetében a rektori konferencia adjon egy olyan bizottságot, amiben azt gondolom, össze kell kapcsolni a külügyi felelősöket, napi kapcsolatrendszer kéne erre az időszakra a külügyi felelősökkel. Nagyon sokat nem szabad markolni, mert az nem fog működni.” (OKM képviselő)

„Ami a jelenlegi koordinációs rendszerben mondjuk az oktatás terén van, de a kultúrát is említhetném, hiszen ugyancsak az OKM-hez tartozik, az nagyon operatíván és nagyon jól működik, legfeljebb a munkájukat kellene megerősíteni, segíteni és kiszélesíteni azt a tudásbázist. A embereknek azért az az alapvető ismeret szükséges, hogy a bizottságnak mi a feladata, mi a szerepe a tanácsnak, hol van együttdöntés, tehát hogy ne várjanak el többet a minisztériumi emberektől, a koordinátoroktól, a COREPER-től és a minisztertől sem, mint ameddig elmehet. A munkacsoport-jelentéseket köröztetitek, a munkacsoportban ez abszolút

jól működik, ezt el kell olvasni és az, hogy az pluszmunka, az pluszmunka. Az, hogy nem kap érte semmit, aki csinálja, ezt előre megmondták vagyis azt mondták, hogy ugye mindenféle lehetőségek lesznek, közbejött egy krízis, nem lesznek, de meg kell csinálni a dolgokat. Amikor fiatal voltam, igenis működött olyan, hogy van erkölcsi ösztönzés is, ez manapság már kiment a divatból, de aki ezekben az előkészítésekben működik, az igenis erkölcsi kötelességének kell, hogy érezze, hogy ez az elnökség működjön.” (KüM képviselője)

2.3. Kompetencia és ismerethiányok

Az Elnökség sikerét nagyban befolyásolja, hogy mennyire vannak tisztában a szereplők a lehetőségekkel és korlátokkal, a döntési mechanizmussal. Ezért ennek ismerete elengedhetetlen az Elnökségi stáb részére.

„Beilleszkedünk egy döntési mechanizmusba, amelynek az ismerete elképzeléseim szerint szakértői szintig nagyon hasznos lenne. Mi az együtt döntés, melyik területen ki kezdeményez, abban mi a mi szerepünk és ott megtalálni a jó működést és megérteni azt, ahogy a képviselők esetleg kérnek bizonyos dolgokat és megmondják, hogy körülbelül mi a határ, nem minden esetben tőlünk függ, tehát a döntési mechanizmust úgy érzem, hogy nagyon kellene ismerni. A másik, az érdekérvényesítésben a másik két partnerrel való egyeztetés minden szinten, az egy külön művészet, azt hiszem, hogy van ebben is tapasztalat, előkészítő munka, amit szintén nagyon értékelni kell.” (KüM képviselője)

Mind a tárcák, mint a háttérintézmények képviselői elsősorban a konkrét információk hiányát említették fő problémaként. Ez egyrészt az uniós joganyag és intézményrendszer leíró tudásának jelenti, másrészt az európai szakpolitikák ismeretének hiányát jelenti.

„A legnagyobb probléma, hogy ebben a társadalom, most ideértem a saját intézményrendszeremet is. nincs tudás arról, hogy mi történt pontosan eddig és mibe lépünk bele, ... akár onnan, hogy irányelvek, amelyek itt most jogszabályt generáltak az elmúlt időszakban vagy jogharmonizáció, amit kellett tenni és ez mind, mind, hogy készítette elő, azt, amihez most odaérünk, erről semmi társadalmi tudás nincsen.” (tárca képviselő)

„Nem egyértelmű az EU-s tagállamokra való nagyon erős kitekintés kérdésköre. Lehet, hogy megvannak az információk és a szaktudások a magyarországi helyzetről, bizonyos kollegáknál, meg van nálunk is akár európai, akár az egész világra vonatkozó ismeret, hogy máshol ez hogy van és hol tart, de a munkatársaknál nagyon jelentős hiány van abban, hogy egyáltalán mi van a határ túloldalán. ...És ha együtt kell működnie, mondjuk másokkal az EU-n belül, akkor azért nem árt, ha tudja, hogy mi van a határ túloldalán. Ez nekünk is hasznos. Nyilván vannak olyan területek is, ahol európai programokban veszünk részt, közösségi programban, mint az Europass vagy az E-training, ott ismerjük, mert ott rendszeres a kommunikáció az európai partnerekkel. És ott látjuk is, hogy jól állunk és ezekre büszkék lehetünk, tehát ezekről lehet beszélni.” (háttérintézmény vezető)

„Sokkal inkább ezeket a kitekintéseket kellene jobban megtenni, hogy összeszedni a jó anyagokat és ezeket, ha közszájra adnánk, akkor nem kell mindenkinek körbemennie, ...előkészítésként ezek a legfontosabbak, hogy kapjunk képet Európáról, mert félek, hogy feltaláljuk a spanyolviaszt és valaki szól, hogy ez már 15 éve működik.” (Bologna bizottság képviselője)

Ugyanakkor arra is felhívták a figyelmet a tárcák képviselői, hogy tudni kell súlyozni az ismeretanyagokban és tréningekben, ugyanis mindenki nagyon le lesz amúgy is terhelve. Ezért a képzésnek lehetőség szerint funkcióra szabottnak kellene lennie.

„A képzésnek feladat specifikusnak kell lennie. Szinte nagyon hasonló kompetenciák vannak felsorolva az egyes feladatkörökhöz kapcsolódóan, de ezeknek a súlyozása szerintem nagyon fontos, például a szűk elnökségi stáb, bizottsági elnök és elnökségi munkatársa esetében sokkal hangsúlyosabb az EU-eljárások ismerete és tulajdonképpen az ő számukra fontos az EU jogszabályi környezet és az átfogó EU-s politikák ismerete. Nagyon fontos a hazai szakpolitikai elképzelések is, de azok igazából azoknál az anyagoknál a legfontosabbak, amik abban a bizottságban éppen tárgyalásra kerülnek. A dossziéfelelősök és a szakterületi munkatársak között lehet átfedés igazából, náluk az eljárási szabályok ismerete egyáltalán nem olyan fontos, nekik az adott dossziéra vonatkozó, egyrészt az átfogó EU-s politikák és mondjuk az oktatás és képzés területén meglévő általános stratégiai keretek európai szinten, ezek fontosak meg hát természetesen a hazai szakpolitikai háttér ismerete. Ha ezeket a hangsúlyokat figyelembe vesszük, akkor talán kevésbé kap valaki fölösleges, unalmas képzést.” (OKM képviselője)

A HÖÖK vezetője is elsősorban az ismerethiányt említette, mint komoly hiányosságot.

„Először, még mielőtt nagyon lelkesen belevágunk az elnökségbe, én azért jól körbenéznék, hogy ki hogy csinálja és mi mit szeretnénk ezzel elérni európai szinten vagy inkább azt is, hogy abból, ami nekünk van, mit akarunk átadni, tehát szerintem erre elég egy elnökség, sokkal többre nem.”

Ugyanakkor ezek az ismeretek nem állnak rendelkezésre, vagy éppen ellenkezőleg, túlságosan bő, de nem eléggé megemésztett anyagok keringenek a világhálón, ahol nincsenek olyan irányítók, vagy hiteles szereplők, akik segítenék feldolgozni az információhalmazt.

„Az energiaszektorban voltam gyakorlaton és megpróbáltam eligazodni az EU-s energia anyagokban és jelentésekben, két hétig vadásztam a honlapokat, tehát nagyon sok honlap van, rettentően sok információ és a felére semmi szükségem nincsen. ...Írtam már EU parlamenti képviselőnek is, na ő nem tudott sokat segíteni sajnos rajtam, de küzdöttem az elemekkel, hogy összeszedjem az információt, talán a legfontosabb, az, hogy Magyarországon ha lenne egy szűrt honlap vagy egy belső tartalom, amit el lehet érni azzal a témával kapcsolatban, amivel foglalkozunk, hogy ezek hol érhetőek el, a legfrissebbek és amikor van friss valami, akkor valaki egyszerűen fellinkeli, ...ebből tudnánk nagyon sokat profitálni és ehhez nem is kell kimenni külföldre konferenciára, csak valakinek le kéne szűrni az oldalakat, nekem ez nagy segítség lenne, lehet, hogy egyedül vagyok vele, de nekem ez nagyon sok időt vesz el az életemből.” (HÖÖK képviselő)

Több résztvevő is egyetértett abban, hogy az oktatás, szakképzés területén nincs egy portáljelleggel működő információs bázis, egymástól elszigetelten működnek a szakterületek webes információs elérései, nincsen egy jól átgondolt tematikus struktúra. Egy jól működő startlap.eu-nak ugyanakkor feltétele lenne, hogy az információk jól érthetően, több szinten kibontva legyenek fenn a honlapon. Nagyon sok dokumentum csak úgy fenn van a hálón, de nincs hozzá absztrakt és annotált bemutatás. Ez a fajta munka viszont meglehetősen élömunka igényes, így forrásokat is igényel. Másrészt professzionális szakemberek kellene, akik átlátják a szövegeket és intelligensen tudják a tartalmát tálalni. Ezért a technikai megoldások mellett jóval többet kellene súlyozni az információk tállalásának tartalmi oldalára.

„Én nagyon sok honlapot láttam most az MRK-n is bemutattak egy vadonatúj keresést, tehát fantasztikus az informatika hol tart, hogy tényleg generálnak ilyen pdf-t, de fogalma nincs, hogy miről szól az a könyv, tehát még mindig valakinek írni kell egy review-t róla, ahhoz, hogy megtaláljam. ...Az is nagyon fontos, hogy el kell dönteni valakinek, hogy mi az, amit le kell fordítani magyarra. ...Nyilván ez az, ami hatalmas munka, egy honlapot csinálni, az tényleg nem tart semmeddig, viszont ezt végig kell olvasni és ha sok területen van, akkor az előbb utóbb el fog halni. Ha központilag, akkor vagy jól vagy rosszul, ha szétszórva, akkor egy része jó és egy része rosszul, ez biztos, sose fogja mindenki jól csinálni.” (HÖÖK képviselő)

Többen egyetértettek azzal, hogy egy ilyen tematikus honlapot egy olyan háttérintézményhez kellene helyezni, mint az OFI, és valakiknek a munkakörévé kell tenni. Ezzel elérhető lenne egy koordinált hiteles lap létrejötte, ahol a különböző anyagok fordítása is koordináltan zajlana, elkerülve a duplikátumokat.

Nyelvtudás tekintetében a háttérintézmények jobban állnak, mint a tárcák, vagy akár a felsőoktatás. A nyelvi képzést, nyelvismeretet leginkább a tárcák képviselői hangsúlyozták, különös tekintettel arra, hogy így akkor a rossz fordítással elkészült munkaanyagok is értelmezhetőek számukra. Ugyanakkor az is kiderült, hogy a háttérintézmények esetében az elnökségre való felkészülés jegyében nincsenek külön keretek kompetenciafejlesztésre. Más oldalról pedig vannak strukturális gondok is. Így a Bologna bizottság szinte one-man-show-ként működik, nem túl erős jogállással. Itt a jövőben gondot jelenthet a megfelelő képviselet hiánya. Az is elhangzott problémaként, hogy a Bologna miniszteri találkozók Magyarországon nem a megfelelő szinten, vagy egyáltalán nem képviselteti magát. Másik oldalról pedig a helyzet valós értékeléséhez adatok is hiányoznak. Az ún. EuroStudent átfogó hallgatói felmérés rendszernek már 23 ország a tagja, Magyarország még nem.

Az Unió szintű szakpolitikák ismerete is alacsony szintű, amiben ludas az oktatás és a szakvizsga rendszer is.

„Megcsináltunk úgy egy villamosmérnöki képzést, hogy nem hallottunk energiapolitikáról az EU-ban, tehát fogalmunk nem volt, hogy ki mit akar és kicsoda az országban. Tudtuk azt, hogy hogyan kell erőművet méretezni, mert nyilvánvalóan mindannyian erőművet fogunk tervezni, de nem tudtuk azt egyáltalán, hogy milyen energiapolitikája van mondjuk az EU-nak. Általános EU ismeret volt, tehát tudtuk, hogy akkor hányan vagyunk, hogyan csatlakoztunk, ezt mind megtanultuk, de arról, hogy miről van szó, arról tényleg egy mondatot nem hallott senki, ezért is idegen egyébként az emberektől, és ezért lehetne ezeket a policy-kat behozni a civil szférába.” (HÖÖK képviselő)

„A szakvizsga-rendszerünk is elég hiányos, ...és ráadásul integrált lett és kivették a szakmapolitikákat és így eltűnt belőle az oktatás is és mi már közszolgáltatásokban vagyunk egy fél fejezet.” (Bologna bizottság képviselője)

2.4. Az EU elnökséghez való hozzájárulás

A kompetenciák fejlesztéséhez és az ismeretek bővítéséhez járulhatna hozzá az, ha a már elkészült anyagok szélesebb körben kerülnének felhasználásra. A Külügyminisztérium különösen előljár ezen a téren, ezért az itt felhalmozott tudásokat szét lehetne teríteni, és

tárcánként fazonírozni, illetve felhasználóbaráttá tenni, nehogy éppen ellenkezőleg, elrettentő hatást érjenek el vele.

„A képzése megkezdődött egy elég nagy stábnak, úgy EU-s képzés, tehát az EU-s ismeretek, másrészt nyelvi képzés és ez folytatódik. Kompetencia-felmérés volt, kompetenciaképzés, tehát ez mind pályázati EU-s pénzből történő felkészülés, ami folyamatban van. Az ottani tananyagokat lehetne hasznosítani, mert végső soron nincs nagyon értelme feltalálni kétszer a spanyolviaszt, nem csak azért, mert sokba kerül, hanem mert így egységesebb lehet a képzés és azért elég jó szakemberek állítják össze ezeket a füzeteket, amit ki lehet egészíteni természetesen, szükséglet szerint, hiszen az nagyon általános, az mindenkire vonatkozik, aki az elnökségben részt vesz. Azt, hogy egy kicsit az alapismeretekre lehessen építeni, nem lehet sajnos. Tehát valóban a legalapvetőbb közösségi ismereteket össze kell foglalni, csak nem túlterhelni az embereket, mert ugye itt az elnökség stáb képzésénél is munka mellett kell tanulni. Tehát nehogy ellenérzést szüljön az emberekben, mert ha elrettentésnek élik meg, akkor már jó előre nagyobb lesz az ellenállás, mint az együttműködési készség és talán ez lesz a legnehezebb része az ügynek.” (KüM képviselője)

Az Oktatási Hivatal elsősorban az ekvivalencia kérdésében tud segíteni a tárcának, az oktatásinformatika terén pedig az Educatio Kht. Az OH a koragyermekkorai nevelés terén éppen most végez egy hatósági szakmai vizsgálatot az óvodai beiratkozásról. Példaértékű lehet az országos kompetenciamérés eredményeinek felhasználása és nyilvánossága is. Az iskolavezetés témában felmerült az is, hogy nagyon sok vezetőképzés van a közoktatáshoz kapcsolódva, de ezek a megfelelő visszacsatolás és minőségbiztosítás híján nem feltétlen jelentenek megbízható minőséget.

A Bologna Bizottság képviselője kiemelte, hogy a 2010-ben rendezendő bolognai miniszteri találkozó olyan szervezési kompetenciákat és kapcsolati hálót hoz létre, amit kamatoztatni lehet majd a magyar elnökség alatt. A felsőoktatás területén éppen idén készül el egy független nemzetközi értékelés a Bologna folyamatról, amelynek eredményét éppen a budapesti konferencián fogják bemutatni. Ez is komoly inputot adhat ahhoz, hogy egy 2010 utáni stratégiát meg lehessen alapozni.

A TEMPUS közalapítvány a nemzeti együttműködések, szakmai konferenciák szervezése és a meglévő információs csatornák használata mellett a felkészítésben is komoly szerepet játszhat a szervezet meglévő képzési profilja folytán. Ezen felül a klaszterek munkája során széles szakértői hálózat épült ki, amire szintén lehet építeni. A TEMPUS így egy hátszínigot biztosíthat, az előkészítés és disszemináció területén lehet aktív szerepe. Vannak olyan futó nemzetközi programok is, amelyek értékelése éppen az elnökség idejére eshet, ezzel is esélyt teremtve a tapasztalatok feldolgozására és a jövőben való felhasználására. Ilyennek tekinthető a TEMPUS vezetője szerint az Europe for Citizens program végiggondolása, vagy a Koppenhága folyamat lezárása. Ez utóbbinál kritikaként azért megfogalmazódott, hogy bár ez a Leonardo programoknak fontos vetülete, de a hazai pályázati aktivitás nem annyira aktív, mint máshol.

Az Educatio Kht. és az OFI olyan programokat indított az ÚMFT-TÁMOP keretén belül, amelyekre lehet később támaszkodni. Ilyen az EKKR ügyében a TÁMOP 4.1.3. megvalósítása, amelynek van kapcsolódása a Bologna folyamathoz és az LLL programhoz is. A 21. századi iskola program egyaránt tartalmaz esélyegyenlőségi és tanárképzési elemeket is. Ezek a projektek esetleg arra is lehetőséget teremtenek, hogy az egyéni, intézményi valóság és az Unió szakpolitikai célok között gyakran meglévő szakadék felett egy értékes hidat

alkossanak. A HÖÖK vezetője szerint érdemes lenne bevonni nemzetközi szervezeteket, mint az Európai Hallgatói Önkormányzatot (ESU) és ezeket a nemzetközi network-öket arra használni, hogy a magyar elképzeléseket tesztelni lehessen.

2.5. Európai problémák (tematika)

Az OKM nemzetközi főosztályának vezetője alapvetően három olyan témát jelölt meg, amelyekre az előzetes egyeztetések alapján építeni lehet.

„Három olyan téma van, amire az európai szintű egyeztetések alapján is lehetne építeni: ez a kora gyermekkori nevelés, a 21. század iskolája, azon belül az iskolavezetés szerepe a tanulási környezet javításában, és a szélesebb értelemben vett aktív állampolgárság, amely speciálisan az önkéntesség 2011-es európai évéhez is tudna kapcsolódni, ahol ennek nem csak politikai, morális, hanem gazdasági, vállalkozókészség, kreativitás, innováció vonzata is lenne.” (OKM képviselő)

Az, hogy milyen téma kapjon prioritást a magyar elnökség alatt, eléggé megosztotta a fókuszcsoporthoz tartozó résztvevőket. Ehhez egyaránt kell egy stratégia, hogy az elnökséggel mit akar elérni Magyarország, illetve az eddigi elnökségi tapasztalatok ismerete és az abból leszűrhető tanulságok értékelése. Általában a többség hajlott arra, hogy olyan terület kapjon prioritást, ahol jó gyakorlatokat is fel tud mutatni Magyarország. Ilyennek tekintették mind a háttérintézmények vezetőit, mind a minisztériumi vezetőket a koragyermekkori nevelés ügyét, vagy a 21. századi iskola programját, a vezetőképzést.

„A 21. századi iskolán belül, komoly hangsúlyt kap a pedagógus szakma, tehát a tantervi pedagógia módszertani megújulása, hangsúlyozva a kooperatív eszközöket, a projektmódszert, azt hogy a kulturálisan heterogén tanulói közösséggel tudni kell bánni. Ennek a kezelésében a frontális módszerek és a hagyományos pedagógia eléggé kudarcra van ítélve és ebben a folyamatban nemcsak a pedagógus módszertani megújulása fontos, hanem a tananyagok a készségek, szillemek, kompetenciák köré való elrendeződése. Mondhatni közhely is, amit mondom, de sokak számára nem az, valószínűleg új információként hathat még mindig, tehát lehet, hogy nem ártana ezt a dolgot egy kicsit megint előtérbe venni, megóvva esetleg önmagunkat a felesleges bizonygatásuktól a jövőben. Ez egy kiváló alkalom arra, hogy azokra a folyamatokra, amelyek abszolút EU komformok és amelyek a legnagyobb összhangban történtek az EU-ban az EU-s oktatási folyamatokkal, hogy ezeket itt egy kicsit ismét előtérbe helyezzük és megerősítsük, akár úgy is, hogy bemutatunk jó gyakorlatot és felhívjuk a hazai szereplők figyelmét arra, hogy lám, lám ezek amik itt nálunk történnek nem ilyen ördögtől való dolgok, hanem ezek korszerű dolgok.” (OKM képviselő)

„...a kora gyermekkori nevelés témával kapcsolatban ...már elkezdjük összeállítani azt, ami kijött a Social Inclusion Clusterből. Nagyon sok olyan intézkedés történt az elmúlt években, aminek a hatása akkor már mérhető lesz és bevételek-vizsgálatok már rendelkezésre fognak állni, tehát a bevételek-támogatás kapcsán már az idén lesz bevételek-vizsgálat, amit a tárca elvégeztet, de ami akkorra lesz, 2011-re, az ennél nyilván sokkal több lesz. A kora gyermekkori neveléshez kapcsolódnak még egyéb más pedagógiai fejlesztések is, nem csak a bevételek-támogatás, hanem ugye az óvodai fejlesztő program, ami az integrációs iskolai programhoz kapcsolódó, az esélyteremtésről szóló program és a TÁMOP-os fejlesztések is és hát tulajdonképp a HEFOP-os fejlesztések vége. A Szilvási Léna-féle munkacsoport, a Ferge Zsuzsák-féle gyermekszegénység elleni kormányhatározatunk, ...

tehát egy csomó dolog vezetne afelé és kutatókat és vezető szakpolitikusokat lehetne mögé beállítani és meghatározó tudna lenni Magyarország hozzáadott értéke ezen a területen, mert nem semmi, amit mi letettünk ezen a területen. „ (OKM képviselője)

Ugyanakkor a Külügyminisztérium képviselője figyelmeztetett arra, hogy az elnöklő országnak háttérbe kell húzódnia, így sokkal előnyösebb azokat a területeket, ahol van mit felmutatni, egy másik elnökség alá vinni.

„Számos esetben a magyar érdekeket, tehát azokat a témákat, amiket mi nagyon szeretnénk, azt pont a trió másik tagjainak kellene tárgyalni, hiszen amikor mi elnökölünk akkor a tábla mögött különösebb érdekérvényesítésre hát nem illik és nincs is lehetőség.” (KüM képviselője)

Így felmerült az ötlet, hogy a spanyolok, akik amúgy is érdekeltek az inklúzió és esélyegyenlőség témában, vihetnék a koragyermekkorai nevelést, ahol így Magyarország a vezetéssel járó objektivitás felelőssége nélkül tud pozitív képet bemutatni magáról. Ugyanígy felmerült az is, hogy érdemes olyan témát prioritássá tenni, ahol éppen nem állunk jól, de a reflektorfénybe állítva a hazai folyamatokat is fel lehetne gyorsítani. Sajátosan ilyen terület az aktív állampolgárság területe, ahol valóban van elmaradás – és ez komoly félelmeket is támaszt – ugyanakkor az önkéntesség évéhez csatlakozva és a vállalkozókészség jelentőségének kidomborításával új dimenziót és értelmezést is kaphatna a fogalom. Az egyetemisták úgy tűnik, leginkább a környezetvédelem témájával tudnának azonosulni, a környezettudatosságot is az aktív állampolgárság részeként tekintve.

„Most azt próbáljuk meg, hogy legyen környezetvédelmi oktatás a felsőoktatásban is, legalább egy, ha kredit nélküli tárgy is, de kötelezően felveendő tárgy arra, hogy legalább valamennyire környezettudatosak legyenek az emberek....Lesz egy javaslatunk arra vonatkozólag, ami Amerikában már nagyon régóta megy, hogy a felvételinél a társadalmi munkát értékeljék. Tehát mesterkurzusra azok jussanak be, akik elmentek szemetet szedni, aki kifestett egy kórházat vagy csináltak valamit, efelé szeretnénk eltolni a rendszert, ez nehezen mérhető, nagyon jól tudjuk, hogy nem fog működni, bürokrácia van Magyarországon, nyilván lesz egy rakás igazolás, ami nem lesz igaz, ..., de akkor is el kell kezdeni ezen az úton indulni szerintem.” (HÖÖK képviselője)

Felmerült az is, hogy érdemes lenne olyan területeket behozni a képbe, ahol az egész Unió szintjén elmaradás tapasztalható. Ilyen az EKKR összekapcsolása az Europass-szal, a képesítések kölcsönös elismerése. A képesítések kölcsönös elismerése terén sem a felsőoktatásban, sem a szakképzésben a résztvevők szerint nem történt érdemi előrelépés, részben azért mert ez egy érzékeny téma.

„A képesítési keretknél, nem működik a közös képzés, de ez nem azt jelenti, hogy a magyar fél nem csinálja. Prága óta, szerintem 91 óta nem történt igazából európai szinten semmi, Mindegyik államnak megvan a maastrichti szerint a maga sajátos oktatási rendszere, abban lehet valamit előrelépni és léptünk is nagyon sokat, összetolom a végzettségi szinteket, tudom azt mondani, hogy itt ez a szakképzettség az majd az a dolog lesz meg a szintje, de a közös képzés terén, amit meghirdettek évek óta. ... tulajdonképpen nem léptünk tovább Európá-szerte. Tehát az adva volt akkor is, még mielőtt ratifikáltuk a lisszaboni egyezményt, utána nem, de viszont jönnek elő olyan dolgok, hogy Hollandiában egy ötéves képzést elsőnek tekint az új bolognai szerint, de egy Testnevelési Egyetem által kiadott diploma nem tud elfogadást nyerni. Egy gyermek, aki kiment négy féléves képzésre, visszajön ...én nem ismerem el

mesterfokozatot adó képzésnek és a közszféra szempontjából gazdasági jellegű képzésnek, tehát egyszerűen azon túl, ami előtte volt, nem tudunk a rendszerben továbblépni és ha nincsenek meg az összehasonlító és elfogadási pontok, akkor mindegyik rendszer továbbra is élni fog. Hiába lesz képesítési keret, nem a tudást fogja mérni, mindegyik alapvetően nézi azokat a saját, hogy mondjam belső szabályozási rendszerét, amivel az elfogadhatóságot viszi bele és mellé fogja állítani azokat a feltételeket, amit az adott ország egy alkalmazás során pluszként elvár.” (OKM képviselő)

Miután az EQF (EKKR) európai konzultáció lezárása 2005-ben Budapesten történt meg, ezért az eltelt öt évet szintén Budapesten lehetne lezárni és ajánlásokat tenni az európai képesítési keretrendszerekkel kapcsolatban. Másik oldalról viszont felmerült, hogy éppen Magyarország az, aki nem lépte meg a megfelelő notifikációt és ezért bíróság elé is került, ami óvatosságra inthet bennünket az újabb irányelvek alakításában betöltött szerepünket illetően.

Új téma is felmerül, amely elsősorban az oktatási rendszerek hatékonyságnövelő szerepét domborítaná ki, mivel a jelenlegi válság előtérbe helyezi az innovatív és jól működő oktatás szerepét. Amennyiben a válság elhúzódik, úgy megfontolandó egy arra reflektáló oktatási szempontú téma felvetése az elnökségben.

2.5.1. A magyar elnökség és a lisszaboni folyamat jövője egy speciális szakértői csoport körében

Bizonyos kérdéseket a szakértők egy speciális körében is megkérdeztünk³. Talán mert többségük valószínűleg nem a közszférában, hanem a piacon keresi a kenyerét, **az elnökség idejére prioritásként kezelt területek** terén a hangsúlyok sokkal inkább a felsőoktatás és a szakképzés területére estek, mint a közoktatására (lásd 1. táblázat). Míg az oktatási tárcán belül a koragyermekkori nevelés és az oktatás méltányossága, annak az integrációban játszott szerepe tűnik hangsúlyosnak a témaválasztás terén, addig ebben a körben a foglalkoztathatóság és piac szempontjai jóval inkább érvényesülnek. A szakoktatás és szakképzés, valamint a munkaerőpiac közötti kapcsolat fejlesztése magasan a legtöbb „szavazatot” kapta. Ezen felül – szintén a foglalkoztathatóság szempontjait követve – az alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztésére voksoltak a jobb foglalkoztathatóság érdekében. Az oktatási rendszerek fenntartható kormányzása és a felsőoktatás modernizációja mögött szintén felfedezhetőek a finanszírozás és költséghatékonyság szempontjai is. Nagyon valószínű, hogy azokat a területeket jelölték meg, ahol elmozdulást szeretnének, így minden bizonnyal eltérnek a jelenlegi adminisztrációban lévők és e kör szempontjai. A jelenlegi adminisztrációban dolgozók esetében (beleértve a külügyminisztériumot is), nagy súllyal esik latba az is, hogy mely területeken találkozhatunk a legkevesebb kudarccal. Ez pedig éppen a legkevésbé problémás területeket helyezi előtérbe. Tehát a jelenlegi adminisztrációban dolgozók és e speciális szakértői kör közötti eltérések a leendő elnökségi prioritások kijelölésében egyrészt az eltérő élethelyzetből (közszféra kontra piac), másrészt az eltérő felfogásból (problémamentes eredményes terület kijelölése kontra problémás terület, ahol előre kellene lépni) fakad. Mindegyik szempont tekinthető racionálisnak, így hát a jövőendő prioritások kijelölését még érdemes tesztelni bizonyos körökben, és azokat a spanyol és belga prioritásokkal együtt elemezni.

³ A kérdőíveket konzervatív beállítottságú, az oktatás területén szakértőként is aktív emberek körben küldtük ki, 17-en válaszoltak a rövid kérdőívben feltett, többségében nyitott kérdésekre.

1. táblázat - Prioritások az elnökség idejére

Prioritás terület	Válaszok száma	Válaszok aránya az összes említéshez viszonyítva
A szakoktatás és szakképzés, valamint a munkaerőpiac közötti kapcsolat fejlesztése	14	26%
Alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztése a jobb foglalkoztatathatóság érdekében/	8	15%
Az oktatási rendszerek fenntartható és jobb kormányzása a minőség, eredményesség és méltányosság szempontjainak maradéktalan érvényesítése érdekében	7	13%
A felsőoktatás modernizációja (a tanterv, menedzsment és finanszírozás területén) és ennek hatása különös tekintettel a hallgatókra, oktatókra és kutatókra	6	11%
Európai válasz kimunkálása az oktatás és képzés terén fellépő globális kihívásokra	5	9%
Az oktatás méltányossága: egyenlő hozzáférés az új készségekhez és ismeretekhez	4	7%
Aktív, tudatos, vállalkozó szellemű és kreatív európai polgárok nevelése	4	7%
Az oktatás és képzés társadalmi integrációban betöltött szerepének erősítése	3	6%
A gyermekek megfelelő felkészítése az iskolára – kora gyermekkori nevelés előtérbe helyezése	3	6%
Összesen	54	100%

A képet színesíti, hogy a felajánlott opciókon túl egyéb prioritásokat vagy szempontokat is megjelöltek a szakértők. Ezek nagy része a pedagógusképzéssel, illetve a pedagógusok helyzetével volt kapcsolatos. Így szorgalmazzák az európai együttműködést a pedagógusképzés és továbbképzés terén, a következményekkel is járó oktató illetve pedagógusteljesítmény értékelés nemzetközi jó gyakorlatainak beépítését a hazai gyakorlatba, a pedagógusoknál alkalmassági vizsga bevezetését és erőteljesebb kompetencia alapú képzésüket, illetve ennek mérését és összehangolását Európában. Javaslatként előjött az Unió által finanszírozott vendégtanárok rendszere is.

Megjelent témaként a magyar nyelv és kultúra oktatása külföldön, valamint a kisebbségi oktatáshoz való jog érvényesülésének kritériumai és egységes európai keretrendszerének kidolgozása, amit eddig nem kezelték európai uniós szinten, de Magyarország az egyik megkérdozett véleménye szerint kezdeményezhetné e területen a változást.

Több helyen megjelent kiegészítő szempontként a nevelés középpontba állítása, a lexikális tananyag csökkentése, a praktikus, piaci igényekre is reflektáló képzés erősítése és a személyes kompetencia fejlesztése (az affektív apparátus, a pszichomotoros készségek fejlesztésével és a művészeti nevelés módszereivel) – egészséges és környezettudatos felnőtté nevelés. Ezt az egyik szakértő szerint az indokolja, hogy a kognitív és szociális kompetencia fejlesztésével részletesen foglalkozott az EU, a személyes kompetencia fejlesztése viszont kevésbé kidolgozott.

Két szakértőnél előfordul a nemzeti és/vagy etnikai kisebbség munkaerőpiaci lehetőségekkel támogatott szakképzési programjainak fejlesztése, illetve a kelet-magyarországi roma és az európai migráns gyerekek oktatásának kérdése.

Szintén több helyen megjelenő igény az oktatás terén a követelmény- és eszközrendszer átgondolása és az erőteljesebb ellenőrzés, visszacsatolás.

A hazai oktatáspolitikai törekvések a szakértők fele szerint inkább összhangban van az uniós irányelvekkel, másik fele szerint igen is meg nem is, de egyikőjük sem véli úgy, hogy egyáltalán ne lenne összhang a kettő között. Ahol hiányosságokat vélnek felfedezni, azok a következő területek:

- az iskolarendszer szerkezete
- a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő szakemberképzés
- az oktatási rendszer esélykiegyenlítő funkciójának érvényesülése
- a lexikális tudás és a kompetenciák fejlesztése közötti arány, az utóbbiak esetében pedig a fizikai és gyakorlati képességek aluldimenzionáltsága
- az életen át tartó tanulást a 35 év felettek leginkább kudarcként élik meg, nem lehetőségként, amiben a kínálat is ludas
- a fejlesztési pénzek hatékonyabb és ellenőrzöttebb felhasználása („olyan iskolák is kapnak 20-30 milliós támogatásokat, amelyek 1-2 év múlva meg fognak szűnni, mert nem lesz gyerek”)

A hazai és uniós oktatáspolitikai irányelvek összehangolását leginkább nyitottsággal, szemléletváltással és a jó gyakorlatok tudatos adaptációjával lehetne szerintük elősegíteni. Szinte mindenki említette – és ez összecseng a kérdőíves felmérés és fókuszcsoportok beszélgetések végkicsengésével –, hogy az EU oktatáspolitikájára vonatkozó információknak, az irányelveknek nagyobb nyilvánosságot kellene adni és azokat értelmezni kellene a hazai kontextusra.

„Az oktatásban zajló valós folyamatokról kiterjedtebb és valós idejű információs rendszerre lenne szükség, amelynek segítségével egyrészt valós időben lehetne kontrollálni az egyes intézkedések hatását, másrészt döntés előkészítés, előzetes hatás modellezésre nyílna lehetőség. Nyilván ez nem határozza meg az oktatáspolitikai irányultságát, de reális alapot teremt az EU-s irányelvek megvalósulásának objektív méréséhez. Javasolt eszközök: indikátor rendszer, kompetencia mérések”

A hazai kontextus szerepe kettős, egyrészt egy valós önkép kialakítása, másrészt a nemzeti sajátosságok érvényesítése:

„Jobban fel kellene mérnünk reális szerepeinket az EU munkaerő piacán, és ehhez kellene alkalmas irányelvekkel közelíteni. Úgy vélem, nem vagyunk elég gazdagok egy félművelt értelmiségi réteg tömeges kineveléséhez és foglalkoztatásához. Foglalkoztatási nehézségeink egyik oka az, hogy nagyon sok fiatal képezünk képességeit meghaladó, a munkaerőpiacon felesleges értelmiségi pályára, s ezzel tömeges kudarcélményt generálunk.”

„hatékony kormányzással ☺, mely nem téveszti szem elől a nemzeti sajátosságokat (speciális munkaerőpiac, speciális nyelv, határon túli magyarok)”

Többen is fontosnak érzik a szabályozás áttekinthetőbbé és egyszerűbbé tételét (a felnőttképzést külön kiemelve). Ehhez tudatos, hosszú távú, megtervezett, végrehajtható

jogszabályi háttér és finanszírozási gyakorlat kialakítása lenne fontos a szükségletek és kapacitások összehangolásával. A kiszámíthatóságot és stabilitást többen is kihangsúlyozták: „...tananyag csökkentésével és utána pár év változatlansággal, hogy a pedagógusoknak tanítani is legyen idejük”. Ugyanakkor a jóléti államok példáját átvéve komoly szakfelügyeleti rendszer kialakítása, valamint a felsőoktatás karcsúsodást is jelentő reformja is megjelent igényként.

Ezek mellett fontosnak tartották a széleskörű társadalmi támogatás megszerzését is. Ehhez és az uniós irányelvek alkalmazására jó eszköz lehet a testvériskolai kapcsolatok fejlesztése a Socrates, Comenius, Leonardo programok kibővítése.

Arra a kérdésre, hogy **mit várhat az Unió Magyarországtól**, leginkább a konstruktív együttműködést hangsúlyozták. Ez egyaránt jelenti azt, hogy az ország jó moderátorként működik, nem ugrál feleslegesen, jól kommunikál, jól reprezentál, az érdemi együttműködést megalapozó konferenciákat, fórumokat biztosít a tapasztalatcserére az oktatás minden szintjén. Ez persze nem jelenti azt, hogy ezeknek a feltételeit biztosítottak is látnák:

„Azt (várhatja az unió), ami az elmúlt években nem volt az erősségünk: pontosságot, megbízhatóságot és professzionális munkát. Ezek talán még a hagyományosan értékek tekintett magyar kreativitás és innovatív szemléletnél is fontosabbak a jelenlegi helyzetben.”

Veszélyként említik, hogy Magyarország ismét elmerül az EU-s elvárásoknak történő megfelelési igyekezetében, s még a jól működő folyamataira sem tud építeni, csak megtörténik vele az elnökség, de irányítani, előrevinni nem tudja az ügyeket

Érdeemesnek tartanak a magyar oktatás és tudomány hagyományait, eredményeit konferenciák, előadások keretében minél szélesebb körben megismertetni az európai országokkal. Nemcsak a magyar, de a nemrég csatlakozott országok problémái is prioritást élvezhetnek a magyar elnökség alatt. Ennek érdekében az öt éve csatlakozott tagországok helyzetének, problémáinak tudatosítását, a tényleges integrációt, a konvergenciafolyamatot felgyorsító intézkedések előkészítését javasolják, valamint, hogy már az általános iskolától kompatibilis európai bizonyítványt kapjanak a gyerekek, miután egyre nagyobb ezen a szinten is a mobilitás.

„Talán a jelenleginél sokkal reálisabb képet (nyújthatunk) a felzárkózásra készülő kelet-közép európai nemzetek szociológiai, gazdasági (és munkaerőpiaci) állapotáról, és ezzel a közoktatás és a szakképzés fejlesztésének reális lehetőségeiről.”

Többen Magyarország érdekeinek hatékony képviselőt várják külpolitikai szempontból, valamint az eddigi „hátrányos” helyzetű ágazatok helyzetének újraértékelését: Belpolitikai szempontból pedig azt várják, hogy az ország lakossága alaposabban megismeri az Európai Unió felépítését és szerepét és jobban átérzi az Európai Unióban betöltött tagsággal járó felelősséget, feladatokat és lehetőségeket.

Megfogalmazódott óvatos szkepszis is:

„Nem hiszem, hogy bármit várna (az unió). Nekünk kell végiggondolni, hogy mi olyat teszünk hozzá az Unióhoz az elnökségünk kapcsán, amely nekünk is fontos, lényeges és mellel még „utóélete” is van.”

Saját szerepüket a szakértők elsősorban a kiszámítható hátszági munkában, a saját területükön végzett hatékony munkában látják, de konkrét ötletek, javaslatok is születtek:

„Nem minisztériumok szintjén állítanék fel az elnökséggel kapcsolatos teendők ellátására osztályokat, csoportokat, hanem egy igazgatás alatt egy apparátust az operatív feladatok lebonyolítására, s a minisztériumok bevonásával egy igazgatóság/államtitkár/miniszteri biztos irányítása alatt szakértői teameket (ágazatközi lefedettséggel) a szakmai anyagok előkészítésére. Nem arra fordítanék számolatlanul forrásokat, hogy kozmetikázzam a realitást, hanem a Magyarországot érintő súlyos problémákat tematizálva, az ide érkező szakemberek tudását kamatoztatva olyan projekteket indukálnék, amelyek az „igyekvő országok” helyzetének javulását erőteljesen szolgálják.”

„Közoktatási információs rendszer fejlesztésében és működtetésében vennék részt, mely az intézmények helyi adminisztrációs rendszereire ill. központi felmérésekre támaszkodva képes kiszolgálni az oktatáspolitikai döntések adatigényét, a megvalósulás ellenőrzését, miközben lehetőséget biztosít az EU tagországokkal történő objektív összevetésre.”

A lisszaboni folyamat jövőjét tekintve a nagy többség úgy fogalmazott, hogy annak nincs alternatívája, ez egy irreverzibilis folyamat és alapvetően bizakodóak. Véleményük szerint hosszú távon a tervszerű együttműködés egyre igényesebb célokkal és programokkal fog működni. Ugyanakkor úgy gondolják, hogy bizonyos finomhangolás szükséges lenne és különösen a fejlesztéspolitikai célokat szolgáló finanszírozás és tervezés rendszerét kellene átgondolni.

„Az EU-s megaprojektek (mind tanácsadóként, projektkidolgozóként, mind monitorként azt tapasztaltam), különösen az NFT 2-ben, olyan összetett és hatalmas rendszert alkotnak, melyeket íróasztalnál ki lehet találni (részben), de a megvalósítás az azt elszenvedő intézményekben nagyon kicsi hatékonyságú, „nem megy át” (pl. az osztályterembe). Aminek igazán nekifeszülnek a projektek megvalósítói az a sokszor átgondolatlanul előírt „papírhalmoz” (Pl. PEJ).”

A hazai erőfeszítések improduktivitása mellett a tanári munka leértékelődését, valamint a felnőttképzés és felsőoktatás piaci igényeknek nem megfelelő képzését látják a lisszaboni folyamat hazai sikere komoly akadályának. Van, aki az unió további bővülését is veszélyforrásnak látja.

„Az újabb és újabb csatlakozó tagokkal, az unió számszerű növekedése miatt egyre kiszámíthatatlanabb és labilisabb. A tagországok az egymás iránti szolidaritás helyett saját érdekeiket fogalmazzák meg prioritásként mind a politika, mind a gazdaság területén.”

És van, aki a lisszaboni folyamat jövőjét egy budapesti folyamatban látná:

„Egy másik fővárosban fogják aláírni (az új szerződést), és a szerződést végül arról a városról nevezik el. Nem lehetne Budapesti Szerződés??:-)))”

3. A szakértők körében végzett online adatfelvétel eredményei

A Tárki-Tudok Oktatáskutató- és Tudásmenedzsment Zrt. az Oktatási Minisztérium felkérésére online adatfelvételt készített szakértők, tanárok és diákok körében hazánk 2011-es uniós elnökségének előkészítése jegyében. A kérdőívek a tanárok és a diákok esetében arról szóltak, hogy mit gondolnak az unióról, hogyan informálódnak az uniót érintő ügyekben és hogyan látják az előttünk álló kihívásokat. Mivel a szakértők szerepe kiemelten fontos a szervezés és lebonyolítás szempontjából, ezért a részükre szánt kérdőív arra koncentrált, hogy mennyire vannak birtokában a sikeres elnökség szervezéséhez és lebonyolításához szükséges kompetenciáknak és ismereteknek. Ennek feltérképezése után azt is felmértük, hogy mekkora igény mutatkozik képzésekre, illetve a képzésben részt venni kívánók milyen további elvárásokat támasztanak a tréningek iránt.

Az online kérdőíveket az Oktatási Minisztérium által összeállított email címekre a minisztérium küldte ki 2009. április 25-30 között. A címzettek között minisztériumi alkalmazottak, valamint háttérintézmények dolgozói voltak. Az online adatfelvételt május 15-én zártuk le.

Az alábbi kutatási összefoglaló a szakértői felvétel eredményeit foglalja össze. A szakértők körében az online kérdőíven túl fókuszcsoportos interjúk is készültek, melyek tapasztalatait szintén beépítettük.

3.1. A szakértői minta leírása

A minisztériumokhoz és háttérintézményekhez⁴ kiküldött kérdőíveinkre az előbbiektől összesen 31-en⁵, utóbbiakból pedig 45-en⁶ válaszoltak.

A minta nem, kor és iskolázottság szerinti megoszlását az 2. táblázat szemlélteti.⁷ Kérdőívünkre mindkét intézménytípusból többségében férfiak válaszoltak. A minisztériumi válaszadók legnagyobb hányadának egyetemi végzettsége van, a háttérintézmények válaszadóinak nagy része doktori címmel rendelkezik. Életkor tekintetében a minisztériumi minta átlagéletkora 44 év, a háttérintézményeké pedig átlag tizenegy évvel magasabb, 55 év.

⁴ A címzett szervezetek: Bologna Follow Up Group (BFUG), Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ), Educatio Kht./Sulinova, Erasmus koordinátor, Európai Információs Pont, Európai Tanulmányok Központ, Felsőoktatási Tudományos Tanács (FTT), Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK), Humán Erőforrás Programok Irányító Hatósága (HEP-IH), Kultúrpoint iroda, Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB), Magyar Művelődési Intézet, Magyar Rektori Konferencia (MRK), Magyar Tudományos Akadémia (MTA), Nemzeti Bologna Bizottság (NBB), Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ), Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (NSZFI), Oktatásért Alapítvány, Oktatási Hivatal (OH), Oktatási Hivatal Magyar Ekvivalencia és Információs Központ (OH MEIK), Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI), Országos Közművelődési Tanács (OKMT), Országos Köznevelési Tanács (OKNT), Pedagógiai Intézet, Tempus Közalapítvány

⁵ Válaszadóink: Oktatási és Kulturális Minisztérium; Szociális és Munkaügyi Minisztérium; Külügyminisztérium

⁶ Válaszadóink: Bologna Follow Up Group, Erasmus koordinátorok; Felsőoktatási Tudományos Tanács, Humán Erőforrás Programok Irányító Hatósága, Kultúrpoint Iroda, Magyar Akkreditációs Bizottság, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Oktatási Hivatal, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

⁷ A táblázat adatai azért nem adják ki feltétlenül a minta elemszámát, mert néhány válaszadó nem adta meg a demográfiai adatait.

1. táblázat - A minta nem, kor és iskolázottság szerinti megoszlása

	Minisztériumok	Háttérintézmények
	Nem	
Férfi	53% (16) ⁸	59% (23)
Nő	47% (14)	41% (16)
	Iskolázottság	
Érettségi/Felsőfokú szakképesítés	-	10% (4)
Főiskola	7% (2)	10% (4)
Egyetem	83% (24)	34% (14)
Phd	10% (3)	46% (19)
	Kor	
Átlagéletkor	44 év	55 év

3.2. Uniós tapasztalatok, informálódás uniós ügyekben

A szakértők tapasztalatait felmérendő, megkérdeztük a válaszadókat, hogy, hogy vannak-e tapasztalataik uniós projektekben. A 3. táblázat eredményei alapján látható, hogy a válaszadók többsége már vett részt ilyen munkában, bár a háttérintézmények válaszadói körében kicsit magasabb a tapasztalattal rendelkezők aránya.

Az uniós projektekben érintettek legnagyobb hányada mindkét intézménytípusnál 1-5 projektben vett részt. A háttérintézményeknél az érintettek harmada már 6 és 10 közötti projektszámot tudhat maga mögött, a minisztériumból válaszolók körében kicsivel több, mint 25 százalék 11-nél is több esetben szerzett tapasztalatot az EU-s projektekkel kapcsolatban.

2. táblázat - Uniós tapasztalatok a minisztériumok és háttérintézmények válaszadói körében

	Minisztériumok	Háttérintézmények
Vannak-e tapasztalatai uniós területen?	68% (15)	72% (23)
1-5 projekt	58% (8)	49% (11)
6-10 projekt	14% (2)	34% (8)
11 vagy több projekt	28% (4)	17% (4)

A hatékony információáramlás szempontjából kulcsfontosságú annak ismerete, hogy az érintettek milyen csatornákon keresztül szereznek információkat az unióval kapcsolatosan. Ezért kutatásunk arra is kitért, hogy miképp szereznek EU-val kapcsolatos információkat a válaszadók.

A kérdőívben felajánlott nyolc válaszlehetőséget négy csoportba soroltuk: programok (amik lehetnek akár munkahelyi értekezletek, akár szakmai rendezvények); segédanyagok (intézményhez érkező információs anyagok, folyóiratok); internet (egyszerű webes keresés vagy levelezőlista); illetve kollégák (felettes vagy egyéb munkatárs). A különböző csoportok népszerűsége eredményeink szerint eltér a minisztériumok és a háttérintézmények között.

Ahogy a 4. táblázat mutatja, a minisztériumi válaszadók többsége intézményi anyagokból, szakfolyóiratokból, illetve kollégák segítségével informálódik, a háttérintézmények válaszadói viszont leginkább különböző programokon való részvétel útján jutnak információhoz vagy az internetet hívják segítségül.

⁸ A szövegben a továbbiakban zárójelben közölt számok az adott választ adók számát jelzik.

3. táblázat - Az unióval kapcsolatos információk legfontosabb forrásai

	Minisztériumok	Háttérintézmények
Programok (értekezletek, szakmai rendezvények)	32% (10)	47% (21)
Segédanyagok (intézményhez érkező anyagok, szakfolyóiratok)	42% (13)	33% (15)
Internet (webes keresés, levelezőlista)	32% (10)	42% (19)
Kollégák (felettesek, egyéb munkatársak)	39% (12)	13% ()

A kérdőívben szerepelt egy kérdés arra vonatkozóan is, hogy a válaszadók szerint ötös skálán értékelve (melynek 1. értéke azt jelenti, hogy egyáltalán nincs, az 5. pedig, hogy teljes mértékben megvan az összhang) mennyire van összhangban a hazai oktatáspolitikai az uniós irányelvekkel.

Ebben a tekintetben (5. táblázat) látható némi eltérés a két intézménytípus válaszadói között, a háttérintézmények válaszadói ugyanis a minisztériumi válaszadókhoz képest közel 10 százalékkal alacsonyabb arányban gondolják azt, hogy összhang van a hazai és az uniós elvek között. Igaz ugyanakkor az is, hogy a háttérintézmények válaszadói körében ugyanekkora mértékben, tehát 10 százalékkal magasabb a közép-re húzók aránya. Ők azok, akik szerint bizonyos tekintetben megvan az összhang, más tekintetben viszont nincs.

4. táblázat - Összhangban vannak-e a hazai oktatáspolitikai törekvések az uniós irányelvekkel?

	Inkább nem (1-2)	Igen is/Nem is (3)	Inkább igen (4-5)
Mennyire vannak összhangban a hazai oktatáspolitikai törekvések az uniós irányelvekkel?			
Minisztériumok	10% (2)	20% (4)	70% (14)
Háttérintézmények	9% (3)	30% (10)	61% (20)

3.3. Kompetenciák és ismeretek

A sikeres EU elnökség megszervezéséhez és lebonyolításához is elengedhetetlen, hogy a résztvevők rendelkezzenek az ezekhez szükséges kompetenciákkal. Kérdőívünkben ezért két kérdésblokk foglalkozott a szükséges kompetenciák felmérésével.

Az első blokk témája a személyiséghez köthető, illetve személyközi kompetenciák, a második pedig az ismeretek voltak. A válaszadókat minden esetben három dologra kértük: (1) mondják meg, hogy szerintük milyen mértékben vannak munkatársaik az adott kompetencia birtokában; (2) szükségét látják-e az adott kompetenciát fejlesztő képzés szervezésének; (3) részt vennének-e ilyen képzésen.

3.3.1. Kompetenciák

Vizsgálódásunk tárgyai a következő személyiséghez köthető, illetve személyközi kompetenciák voltak: tárgyalási-, stressz kezelő-, problémamegoldó készség, komplex folyamatok menedzselésére való képesség, idegen nyelvű kommunikáció, kulturális sokszínűség kezelése, együttműködési készség, készségszintű protokoll ismeretek, időmenedzsment, empátia, döntéshozási képesség, mások motiválásának készsége, médiaszereplésre való készség, írás- és elemzőkészség, valamint bizalomépítési készség.

Az 6. táblázatban a kompetencia kérdésblokkra adott válaszokat összegezzük. Eredményeinkből látszik, hogy a minisztériumi válaszadók az idegen nyelvi kommunikáció és a médiaszereplés szempontjából ítélik meg legnegatívabban munkatársaik felkészültségét. Az

előbbi esetében 46, az utóbbiában pedig 41 százalék mondta azt, hogy munkatársai inkább nincsenek, vagy egyáltalán nincsenek e kompetenciák birtokában.

A háttérintézményeknél a készség szintű protokoll ismeretek tekintetében a legszkeptikusabbak a válaszadók, közel 40 százalék szerint munkatársai inkább nincsenek vagy egyáltalán nincsenek ilyen készségek birtokában. Az idegen nyelvi kommunikáció ebben a közegben is gyenge pontnak mutatkozott, hiszen a válaszadók közel egy harmada adott inkább negatív értékelést e kompetencia tekintetében.

A legerősebb pontok között szerepel mindkét intézménytípusban az együttműködés, a kulturális különbségek kezelése és az empátia. Ezen kompetenciák esetében mindkét intézménytípusban közel, de leginkább 70 százalék fölött mondták azt a válaszadók, hogy munkatársaik nagymértékben, illetve teljes mértékben rendelkeznek ezekkel a készségekkel.

A fent elmondottaknak megfelelően a minisztériumi válaszadók körében a legnagyobb, 86 százalékos tréningigény az idegen nyelvi, illetve a médiaszereplést elősegítő kurzusok iránt mutatkozott. A válaszadók körében szintén valamivel több, mint 80 százalék volt azok aránya, akik szerint tárgyalási kompetenciákat és protokoll készségeket erősítő tréningekre is szükség lenne. Közel 75 százalék szerint pedig problémamegoldó készségeket, illetve komplex folyamatok menedzselését elősegítő tréningek is kellenének.

A háttérintézmények válaszadói esetében nem jár együtt ennyire a tréningigény és a kompetenciák megítélése, vagyis nem feltétlenül az iránt a kompetenciatréning iránt mutatkozik a legnagyobb igény, amelyet a legtöbben ítélték negatívan. Ez valószínűleg abból fakad, hogy bár bizonyos területeken érzik, hogy lenne mit javítani, nem ezeket a területeket tartják a legfontosabbaknak.

A háttérintézmények válaszadói körében 70 százalékos igény mutatkozott idegen nyelvi képzés iránt, majdnem azonos mértékben szeretnék a válaszadók tárgyalási készségeket fejlesztő oktatást, de még ennél is többen, 76 százalék szerint komplex folyamatok menedzselését segítő tréningre van szükség leginkább. Ugyancsak közel 70 százalékos volt az igény stressz kezelést és időmenedzsmentet oktató képzésekre is.

A tréningigény nem jár együtt feltétlenül azzal, hogy maguk a válaszadók személy szerint részt is vennének az igényelt tréningeken. Mivel a kompetenciákat munkatársaikra vonatkozóan ítélték meg, és ennek tükrében döntöttek arról, hogy szerintük kellene-e tréning vagy nem, ezért szükség volt egy olyan kérdés beiktatására is, ami személyes részvételi szándékukra kérdez rá.

A minisztériumoknál a korábban említett, legnagyobb mértékű támogatást kapott képzések közül a komplex folyamatok menedzselését tanító képzésen vennének részt legmagasabb arányban az igényt kifejező válaszadók. Azok közül tehát, akik szerint szükség van ilyen tréningre, 94 százalék maga is részt venne ilyenben. Ezt követi a protokollismereteket bővítő tréning, amelyen az igénylők 88 százaléka venne részt személyesen is. Az idegen nyelvű, illetve tárgyalási készségeket segítő tréningek esetében 84 százalékos részvételi hajlandósággal találkoztunk, a problémamegoldásban segítő tréning igénylői közül pedig 75 százalék venne részt ilyen jellegű képzésen.

5. táblázat - A kompetenciák értékelése és a tréning iránti igény

	Minisztériumok						Háttérintézmények				
	A munkatársak milyen mértékben rendelkeznek az adott kompetenciával?			Szükség van-e képzésre?	Részt venne-e képzésen?	A munkatársak milyen mértékben rendelkeznek az adott kompetenciával?			Szükség van-e képzésre?	Részt venne-e képzésen?	
	Inkább nem	Igen is meg nem is	Inkább igen	Igen	Igen	Inkább nem	Igen meg is	is nem	Inkább igen	Igen	Igen
Tárgyalás	4% (1)	29% (7)	67% (16)	83% (19)	84% (16)	14% (5)	33% (12)	53% (19)	71% (27)	74% (20)	
Stressz kezelés	8% (2)	38% (9)	54% (13)	61% (14)	93% (13)	10% (3)	47% (14)	43% (13)	68% (23)	57% (13)	
Problémamegoldás	4% (1)	26% (6)	70% (16)	74% (17)	75% (12)	6% (2)	25% (8)	69% (22)	62% (21)	62% (13)	
Komplex folyamatok menedzselése	21% (5)	25% (6)	54% (13)	74% (17)	94% (16)	24% (7)	48% (14)	28% (8)	76% (25)	68% (17)	
Idegen nyelvű kommunikáció	46% (11)	33% (8)	21% (5)	86% (19)	84% (16)	30% (9)	33% (10)	37% (11)	70% (23)	70% (16)	
Kulturális sokszínűség kezelése	5% (1)	11% (2)	84% (16)	57% (28)	83% (10)	7% (2)	22% (6)	71% (19)	49% (16)	63% (10)	
Együttműködés	8% (2)	17% (4)	75% (18)	48% (11)	73% (8)	3% (1)	23% (7)	74% (22)	39% (13)	54% (7)	
Protokoll	24% (5)	38% (8)	38% (8)	81% (17)	88% (15)	38% (11)	41% (12)	21% (6)	55% (17)	82% (14)	
Időmenedzsment	18% (4)	41% (9)	41% (9)	64% (14)	69% (9)	18% (5)	50% (14)	32% (9)	67% (22)	77% (17)	
Empátia	-	23% (5)	77% (17)	43% (9)	63% (5)	7% (2)	27% (8)	67% (20)	24% (8)	75% (6)	
Döntésképeség	5% (1)	36% (8)	59% (13)	46% (10)	90% (9)	11% (3)	39% (11)	50% (14)	65% (20)	65% (13)	
Mások motiválása	14% (3)	43% (9)	43% (9)	62% (13)	100% (14)	10% (3)	41% (12)	48% (14)	63% (20)	85% (17)	
Médiaszereplés	41% (9)	41% (9)	18% (4)	86% (19)	74% (14)	21% (6)	46% (13)	32% (9)	58% (19)	74% (14)	
Írás-és elemzőképesség	13% (3)	25% (6)	63% (15)	52% (12)	75% (9)	7% (2)	33% (10)	60% (18)	36% (12)	67% (8)	
Bizalomépítés	9% (2)	35% (8)	57% (13)	44% (10)	80% (8)	8% (2)	33% (9)	59% (16)	47% (15)	60% (9)	

A háttérintézményekből válaszoló, képzés iránti igényt is kinyilvánító válaszadók legnagyobb arányban időmenedzsmentet oktató képzésben vennének részt. Azok között, akik kinyilvánították, hogy kellene ilyen tréning, 77 százalék mondta egyúttal azt is, hogy maga is részt venne rajta. Ezt követi a tárgyalási készségeket, illetve az idegen nyelvű kommunikációt segítő tréning, melyeken az igénylők közel háromnegyede, illetve 70 százaléka venne részt. Végül komplex folyamatok menedzselésével foglalkozó tréningre az igénylők közel 70 százaléka menne el.

3.3.2. Ismeretek

Ahogy ennek a résznek a bevezetőjében is említettük, a sikeres szervezéshez elengedhetetlenek bizonyos kompetenciák. Fontos ugyanakkor az is, hogy a résztvevők tudása és ismeretei is megfelelőek legyenek, ezért arra is megkértük a válaszadókat, hogy munkatársaik ismeretkészségét értékeljék, valamint nyilvánítsák ki az egyes ismeretekhez kapcsolódó képzési igényeiket.

A kérdőívünkben szereplő ismeretelemek a következők voltak: elsődleges/másodlagos joganyag, eljárási jog; uniós szintű szakpolitikai elképzelések; döntéshozatali eljárások szabályai; nyitott koordináció eszközei és módszerei; hivatalos uniós dokumentumok hierarchiája és funkcióik; az Oktatás és Képzés 2010 jövője; uniós oktatáspolitikai prioritások; nemzetközi szervezetek (pl. OECD) tevékenysége; Lisszaboni folyamat; hazai szakmapolitikai kontextus; nemzeti koordinációs struktúra.

A 7. táblázatban közölt eredmények alapján látható, hogy a minisztériumi válaszadók a joganyagokkal, illetve a döntéshozatali szabályokkal kapcsolatban állítják legnagyobb mértékben (53 százalék) azt, hogy munkatársaik nincsenek ezen ismeretek birtokában.

A háttérintézményeknél is közel a válaszadók fele formál hasonló véleményt a döntéshozatali szabályokkal és a nemzeti koordinációs struktúra ismeretével kapcsolatban.

A kompetenciaelemeknél megfigyeltekhez hasonlóan, sőt az ismeretekkel kapcsolatos területeken még inkább eltérő képzési igények mutatkoznak a minisztériumok és a háttérintézmények válaszadói között. A minisztériumi válaszadók legmagasabb arányban az elsődleges és másodlagos-, valamint eljárásjoggal, illetve a Lisszaboni folyamattal és a döntéshozatali eljárások szabályaival kapcsolatos képzés iránt fejezték ki igényüket. Ezeket a képzéseket a válaszadók 95 százaléka tartja szükségesnek, legalább háromnegyedük pedig részt is venne rajtuk. A Nyitott koordinációval kapcsolatos igény is majd 90 százalékos volt, és a tréninget igénylők 75 százaléka ebben az esetben is részvételi szándékát fejezte ki.

Általában elmondható, hogy a minisztériumi válaszadók nagyobb arányban fejezték ki igényeiket ismeretszerző képzések iránt, mint a kompetenciafejlesztő tréningek iránt. Az ismeretbővítő képzések iránti igény még a legkevésbé igényelt elem, a nemzetközi szervezetek tevékenységével foglalkozó tréning esetében is 70 százalékos volt.

A háttérintézményekben a legnagyobb képzési igény az uniós szintű szakpolitikai elképzelésekkel, a hivatalos uniós dokumentumok hierarchiájával és funkcióival, az Oktatás és Képzés 2010-zel, valamint az uniós oktatáspolitikai prioritásokkal kapcsolatban mutatkoztak meg. Ilyen képzések iránt közel 80 százalékban fejezték ki igényüket a válaszadók. A részvételi szándék 77-79 százalékos volt, kivéve az uniós dokumentumokkal kapcsolatos képzést, amelyen az igénylők 68 százaléka jelenne meg személyesen is

6. táblázat - A tudáselemek értékelése és a tréning iránti igény

	Minisztériumok					Háttérintézmények				
	A munkatársak milyen mértékben rendelkeznek az adott ismeretekkel?			Szükség van-e képzésre?	Részt venne-e képzésen?	A munkatársak milyen mértékben rendelkeznek az adott ismeretekkel?			Szükség van-e képzésre?	Részt venne-e képzésen?
	Inkább nem	Igen is meg nem is	Inkább igen	Igen	Igen	Inkább nem	Igen is meg nem is	Inkább igen	Igen	Igen
Elsődleges/másodlagos joganyag, eljárási jog	53% (10)	26% (5)	21% (4)	95% (19)	79% (15)	52% (15)	35% (10)	14% (4)	73% (22)	68% (15)
Uniós szintű szakpol. elképzelések	30% (6)	35% (7)	35% (7)	84% (16)	75% (12)	44% (12)	15% (4)	41% (11)	80% (24)	79% (19)
Döntéshozatali eljárások szabályai	53% (9)	18% (3)	29% (5)	95% (19)	90% (17)	48% (12)	40% (10)	12% (3)	70% (19)	68% (13)
Nyitott Koordináció eszközei, módszerei	44% (8)	28% (5)	28% (5)	89% (16)	75% (12)	32% (8)	36% (9)	32% (8)	65% (17)	77% (13)
Hivatalos uniós dokumentumok hierarchiája/funkciói	50% (9)	22% (4)	28% (5)	85% (17)	82% (14)	46% (12)	35% (9)	19% (5)	79% (22)	68% (15)
Új stratégiai keret, az Oktatás és Képzés 2010 jövője	37% (7)	37% (7)	26% (5)	84% (16)	75% (12)	41% (11)	44% (12)	15% (4)	79% (22)	77% (17)
Uniós oktatáspolitikai prioritások	47% (9)	32% (6)	21% (4)	79% (15)	67% (10)	30% (8)	30% (8)	41% (11)	79% (22)	77% (17)
Nemzetközi szerv-k tevékenysége	50% (10)	25% (5)	25% (5)	70% (14)	79% (11)	31% (8)	42% (11)	30% (7)	70% (19)	79% (15)
Lisszaboni folyamat	42% (8)	42% (8)	16% (3)	95% (18)	78% (14)	33% (9)	44% (12)	22% (6)	75% (21)	71% (15)
Hazai szakmapolitikai kontextus	30% (6)	30% (6)	40% (8)	80% (16)	88% (14)	22% (6)	22% (6)	56% (15)	61% (17)	71% (12)
Nemzeti koordinációs struktúra	30% (6)	15% (3)	55% (11)	85% (17)	82% (14)	48% (12)	36% (9)	16% (4)	75% (21)	71% (15)

3.4. Képzési igények

A kompetenciák és ismeretek felmérése után a képzési igények feltérképezése következett. Eredményeink szerint a minisztériumi válaszadók 42 százaléka (24 személy), a háttérintézmények dolgozóinak pedig 58 százaléka (33 személy) jelezte, hogy szívesen venne részt kompetenciafejlesztő, illetve ismeretbővítő tréningen.

Összefoglalónk alább következő része a képzések szervezésével kapcsolatos igényeket részletezi.

A tréningekkel kapcsolatosan először is azt vizsgáltuk, hogy a részt venni kívánók az egyéni vagy a csoportos oktatási formát részesítik-e előnyben, illetve ha mindkettőre igényük van, akkor milyen arányban osztanák meg az egyéni és csoportos alkalmakat.

A 8. táblázat eredményei szerint a válaszadók legnagyobb hányada egyéni és csoportos alkalmakat is, vagy kizárólag csoportos alkalmakat szeretne. A minisztériumoknál a kevert megoldást preferálók a csoport közel 60 százalékát, de a háttérintézményeknél is közel a válaszadók felét teszik ki. Azon minisztériumi válaszadók körében, akik egyéni és csoportos alkalmakat is szeretnének, kétszer annyian vannak azok, akik szerint a tréningek több mint felét azért egyéni formában kellene lebonyolítani. A háttérintézmények hasonlóképpen válaszolóinak viszont kicsivel több, mint a fele mondta azt, hogy a tréningek felét egyéni keretek között szeretné kapni.

A következő legnépszerűbb forma a csoportos oktatás, amit mind a minisztériumi, mind a háttérintézményekből válaszolók közel, illetve kicsivel több, mint 40 százaléka választott. A csak egyéni oktatást preferálók aránya mindkét intézménytípusban alacsony, 1-2 százalékos volt.

7. táblázat - Az egyéni és csoportos képzésforma iránti igény

	Egyéni	Egyéni és csoportos is	Csoportos
Minisztériumok	5% (1)	57% (12)	38% (8)
		Egyéni < 50%	Egyéni ≥ 50%
		33% (4)	67% (8)
Háttérintézmények	7% (2)	48% (14)	45% (13)
		Egyéni < 50%	Egyéni ≥ 50%
		46% (6)	54% (7)

3.4.1. Az egyéni és csoportos képzés fajtái iránti preferenciák, az elméleti és gyakorlati képzés megoszlásával kapcsolatos igények megoszlása

Az egyéni és csoportos keretek között zajló képzéseknek is több fajtája létezik. Az egyéni képzés történhet távoktatáson keresztül, esetleg mentor közreműködésével. A csoportos alkalmak lehetnek tréningek, workshopok vagy előadások.

A 9. táblázat szerint az egyéni képzési keretet preferáló minisztériumi válaszadók többsége a távoktatást választotta. Több mint kétszer annyian választották ezt a lehetőséget, mint a személyes mentor közreműködését. A háttérintézmények esetében fele-fele arányban oszlottak meg a távoktatást és a személyes mentort választók.

A csoportos képzési formák esetében a legtöbb minisztériumi válaszadó a tréninget választotta, míg a háttérintézményeknél a workshop bizonyult a legnépszerűbbnek. A legkevésbé választott csoportos képzési forma az előadás volt, bár ezek iránt is a válaszadók közel 40 százaléka mutatott érdeklődést mindkét intézménytípusban.

Az elméleti képzés és a gyakorlati feladatok megoszlása tekintetében mind a minisztériumi, mind a háttérintézmények válaszadóinak döntő többsége (közel 70 százalék, illetve annál is több) úgy nyilatkozott, hogy olyan képzésen venne részt szívesen, amelyben az elméleti rész maximum a képzés felét teszi ki.

8. táblázat - Az egyéni és csoportos képzési formák iránti igény

	Minisztériumok	Háttérintézmények
Egyéni képzési fajták		
Távoktatás	69% (9)	50% (7)
Személyes mentor	31% (4)	50% (7)
Csoportos képzési fajták		
Tréning	67% (16)	52% (17)
Workshop	58% (14)	64% (21)
Előadás	38% (9)	39% (13)
A képzés mekkora része legyen elméleti?		
Max. 50%-a	68% (15)	74% (20)
A felénél több	32% (7)	26% (7)

3.4.2. Idegen nyelvű képzések iránti igény

Az uniós események szervezése kapcsán elengedhetetlen a megfelelő nyelvi kompetenciákkal való rendelkezés, amit tovább javíthat, ha a nyelvi képzéseken kívül több képzés is idegen nyelven folyik.

Felmérésünk eredményeiből az látszik, hogy ilyen jellegű képzésekre mind a minisztériumokban, mind a háttérintézményeknél igény mutatkozik, hiszen mindkét intézménytípusnál a válaszadók háromnegyede mondta azt, hogy szeretne ilyen képzésben részt venni (10. táblázat).

A minisztériumi válaszadók fele, valamint a háttérintézményekből válaszolók 40 százaléka szeretné azt, ha az idegen nyelvű (de nem nyelvi) képzés aránya maximum a tréningek 30 százalékát tenné ki. A minisztériumi válaszadók 44 százalékos, a háttérintézményeiből nyilatkozóknak pedig a 35 százaléka még ennél nagyobb súlyú idegen nyelven folyó képzést is el tudna képzelni.

A legnépszerűbb nyelv mindkét intézménytípusban az angol, hiszen a minisztériumokban minden idegen nyelvű tréning iránti igényét kifejező válaszadó preferált nyelvként jelölte meg ezt a nyelvet, de a háttérintézményekben is 95 százalékos volt a támogatottsága.

A német és a francia nyelvet mindkét intézménytípusnál a válaszadók negyede vagy kevesebben választották.

9. táblázat - Az egyéni és csoportos képzési formák iránti igény

	Minisztériumok	Háttérintézmények
Legyenek-e idegen nyelven folyó képzések?		
Igen	73% (16)	75% (20)
A képzések mekkora hányada legyen idegen nyelvű?		
max. 30%	50% (8)	40% (8)
31-50%	44% (7)	35% (7)
Több mint a fele	6% (1)	25% (5)
Milyen nyelvű képzésekre lenne igénye?		
Angol	100% (16)	95% (19)
Német	25% (4)	20% (4)
Francia	19% (3)	20% (4)

3.4.3. Segédanyagok iránti igény

A 11. táblázat a különböző tréningeken használható segédletek iránti igényeket mutatja be. A válaszadókat arra kértük, hogy 5-ös skálán értékeljék az egyes segédleteket aszerint, hogy mennyire tartják fontosnak azokat a tréningek szempontjából. A skála egyes értéke azt jelentette, hogy az adott segédlet egyáltalán nem fontos, az ötös pedig azt, hogy nagyon fontos. A lista a következő itemeket tartalmazta: könyv, folyóirat, hírlevél- tematikus website, levelezőlista, audiovizuális eszközök és személyes konzultáció.

10. táblázat - Segédanyagok iránti igény

	Inkább nem fontos (1-2)	Igen is/Nem is (3)	Inkább fontos (4-5)
Könyv			
Minisztériumok	9% (2)	29% (6)	62% (13)
Háttérintézmények	33% (9)	19% (5)	48% (13)
Folyóirat			
Minisztériumok	35% (7)	24% (5)	40% (8)
Háttérintézmények	30% (8)	30% (8)	40% (11)
Hírlevél			
Minisztériumok	33% (7)	14% (3)	53% (11)
Háttérintézmények	21% (6)	11% (3)	68% (19)
Tematikus website			
Minisztériumok	5% (1)	33% (7)	62% (13)
Háttérintézmények	7% (2)	11% (3)	82% (22)
Levelezőlista			
Minisztériumok	21% (4)	32% (6)	47% (9)
Háttérintézmények	11% (3)	19% (5)	70% (19)
Audiovizuális eszközök			
Minisztériumok	10% (2)	30% (6)	60% (12)
Háttérintézmények	16% (4)	32% (8)	52% (13)
Személyes konzultáció			
Minisztériumok	-	19% (4)	81% (17)
Háttérintézmények	16% (4)	4% (1)	80% (20)

Eredményeink azt mutatják, hogy a minisztériumi válaszadók 81 százaléka szerint a személyes konzultáció lehetősége nagyon fontos szerepű a tréningek során. Valamivel több, mint 60 százalékuk szerint hasonlóan fontosak a tematikus website-ok és a könyvek is.

A háttérintézményeknél kicsit eltérnek a preferenciák. A válaszadók több mint 80 százaléka szerint a tematikus weboldalak, valamint a személyes konzultáció lehetősége nagyon fontos a tréning során, 70 százalékuk számára pedig a levelezőlisták és a rendszeres hírlevelek nagyon fontosak.

Mindkét intézménytípusnál a válaszadók közel, illetve több mint a fele mondta azt, hogy fontos lenne audiovizuális eszközök bevonása, a folyóiratok iránti igény azonban a többi itemhez képest nem mutatkozott magasnak, jöllehet a válaszadók 40 százaléka ezt a segédletet is igen fontosnak tartotta.

A tréningek sikere szempontjából fontos azok időzítése is, ezért megkérdeztük a válaszadókat, hogy hetente mennyi időt és mikor fordítanának képzésre.

A 12. táblázatban összegzett eredmények szerint a minisztériumok válaszadóinak kicsivel több, mint a fele (54 százalék) heti 3 órát, vagy akár többet is, a háttérintézményeknél dolgozók elsöprő többsége (72 százalék) viszont maximum heti 1-2 órát tudna képzésre áldozni.

Az időzítés tekintetében a legtöbb háttérintézményhez kötődő válaszadó munka- és szabadidőben egyaránt hajlandó lenne tréningen részt venni. Az arányokat tekintve, nagy részük fele-fele arányban osztaná meg a képzéseket a munka- és szabadidő között, egy harmaduk pedig azt szeretné, ha a tréningek több mint a fele munkaidőben kerülne megtartásra.

A minisztériumoknál közel azonos arányban (45-50 százalék) választották a munkaidő-szabadidő, illetve kizárólag munkaidő opciót, azok pedig, akik az előbbit preferálták, 60 százalékban mondták azt, hogy a képzés fele munkaidőbe essen.

11. táblázat - A tréningek időzítése

	Minisztériumok	Háttérintézmények
	Hetente mennyi időt fordítana képzésre?	
1-2 óra/hét	46% (10)	72% (21)
3 óra vagy több / hét	54% (12)	28% (8)
	Mikor?	
Munkaidőben	50% (11)	31% (9)
Szabadidőben	5% (1)	14% (4)
Is-is	45% (10)	55% (16)
	Is-is: hány százaléka essen munkaidőbe?	
50%	60% (6)	67% (10)
50%-nál nagyobb rész	40% (4)	33% (5)

Végül azt is megkérdeztük a kérdőívünket kitöltőktől, hogy hol kellene szerintük tartani a képzési alkalmakat, illetve, hogy hozzájárulnának-e a képzés költségeihez. A 13. táblázatban összefoglalt eredmények szerint a minisztériumi válaszadók kicsivel több, mint a fele a munkahelyén, a háttérintézmények válaszadóinak kicsivel több, mint 60 százaléka viszont munkahelyén kívüli helyszínen szeretne tréningen részt venni.

A válaszadók mindkét intézménytípusban leginkább úgy nyilatkoztak, hogy teljes egészében a munkáltató fizesse a tréningeket, és a válaszadók közel egynegyede mondta azt, hogy maximum 20 ezer forintot áldozna havonta a kérdőívünkben említett képzésekre.

12. táblázat - A tréningek helye, a résztvevők anyagi részvállalása

	Minisztériumok	Háttérintézmények
	Ön szerint hol kellene tartani a képzéseket?	
Munkahelyen kívül	46% (10)	63% (17)
Munkahelyen	54% (12)	37% (10)
	Saját költségén mekkora összeggel tudna hozzájárulni a tréning költségeihez?	
A munkáltató fizesse	67% (14)	75% (21)
max. 20 ezer forint/hó	24% (5)	25% (7)
20001-40000 forint/hó	9% (2)	-

4. Pedagógusok az Unióról

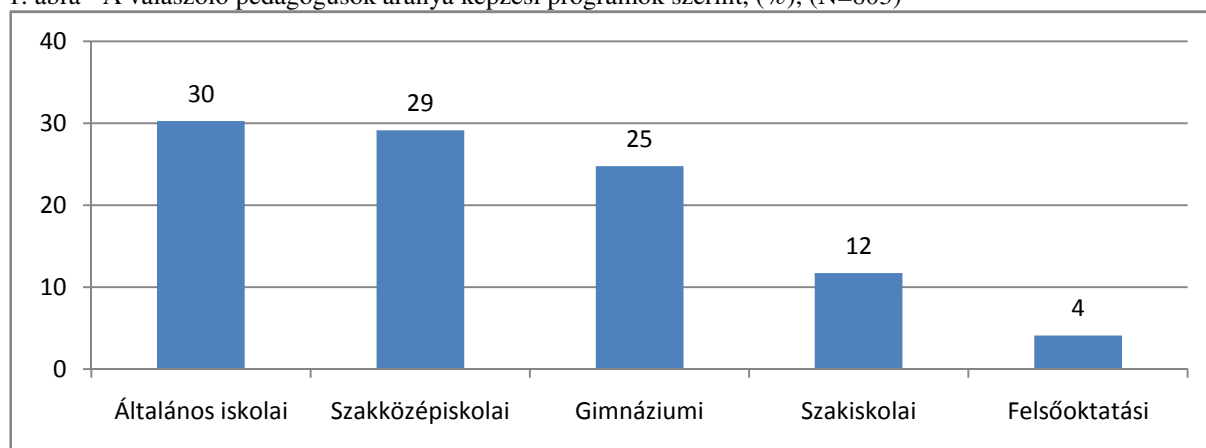
2009 májusában került sor a közoktatásban dolgozó pedagógusok és a középfokon és felsőfokon tanuló diákok körében egy on-line kérdésre, amely az Unióval kapcsolatos információkat és véleményeket volt hivatott felmérni. Kiemelt cél volt, hogy képet kapjunk az oktatás szerepéről és megítéléséről az Unióról való ismeretek átadásában. Ezen felül az információátadás megfelelő csatornáinak és módszereinek feltérképezésére, valamint az oktatás legfontosabb, az elnökség idején is középpontba állítható területek társadalmi megítélésének feltárására is törekedtünk.

4.1. Pedagógusok a mintában

Az on-line kérdéstről szóló információkat e-mail formájában minden közoktatási intézmény vezetőjének eljuttattuk. A kérdőívekre 847 értékelhető válasz érkezett, ezek közül 803 esetben jelölték meg a válaszoló pedagógusok pontosan azt a képzési programot, amelyet a legnagyobb óraszámban tanítanak. Miután ez egy fontos elemzési szempont volt számunkra, ezért le kellett mondanunk arról a 44 kérdőívről, ahol ez az információ rejtve maradt. A nem és életkor kérdésére még kevesebben válaszoltak, ezért a válaszolók elemszáma 700 és 800 között ingadozik. Tapasztalható volt bizonyos fáradási effekt is, a kérdőív végén már kevesebben válaszoltak, mint az elején.

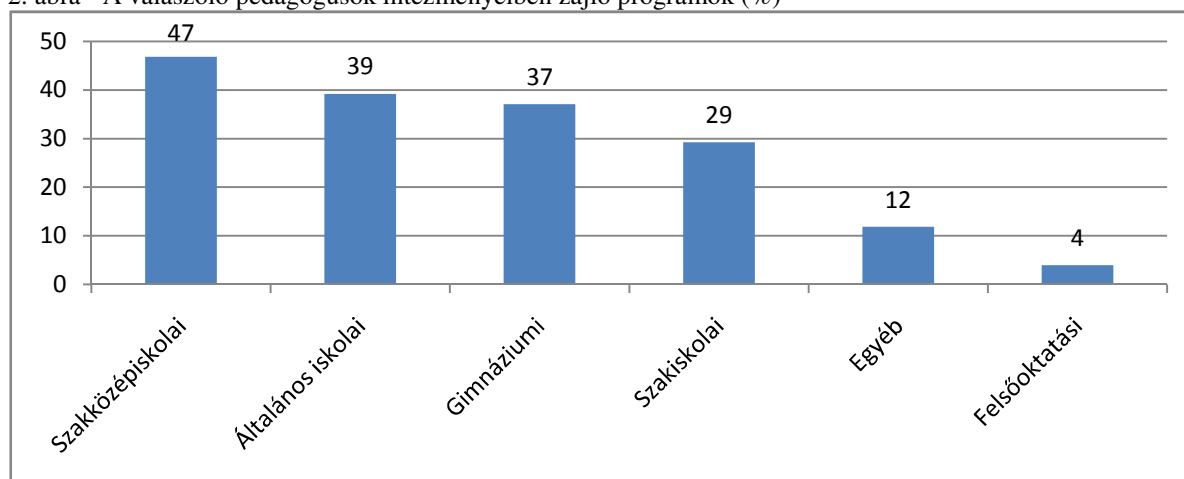
A válaszoló pedagógusok 30 százaléka általános iskolai képzésben tanít a legnagyobb óraszámban, 12 százalék szakiskolai programban, 29% szakközépiskolaiban, 25 százalék gimnáziumokban és mintegy 4% egyéb, általában felsőoktatási vagy felsőfokú szakképzési, illetve felnőttképzési programban (lásd 1. ábra). Azt mondhatjuk, hogy a mintában az általános iskolában tanítók alulreprezentáltak, a középiskolában (gimnázium, szakközépiskola) tanító pedagógusok felülreprezentáltak, ugyanakkor a különböző középfokú programok közötti megoszlásuk az országos arányoknak megfelelő. A válaszolók 32 százaléka férfi, 68 százaléka nő.

1. ábra - A válaszoló pedagógusok aránya képzési programok szerint, (%), (N=803)



Az általunk így elért intézmények majdnem felében van szakközépiskolai program, mintegy 40 százalékukban általános iskolai képzés, 37 százalékában gimnáziumi, mintegy 30 százalékában pedig szakiskolai képzés zajlik. 12 százalékuk egyéb programokat is említett, zömében felnőttképzést, OKJ képzést, művészeti szakirányt és gyógypedagógiai képzést (lásd 2. ábra).

2. ábra - A válaszoló pedagógusok intézményeiben zajló programok (%)



A válaszoló pedagógusok 68 százalékka közismereti tárgyat tanít, 22 százalékuk pedig szakmai tárgyat. A közismereti tárgyak esetében 30 százalék jelölte meg a matematikát, egynegyedük az Ember természetben illetve a Magyar nyelv és irodalom műveltségterületeket, egyötödük az Idegen nyelvet illetve az Ember és társadalom területeket. A szakmai tárgyak esetében leginkább a közgazdasági illetve informatikai jellegű tárgyakat tanítók kerültek a mintánkba, a hagyományosabb szakmai tárgyak kevésbé vannak jelen (lásd 14. táblázat).

14. táblázat - A válaszoló pedagógusok által tanított tantárgyak az említés százalékában

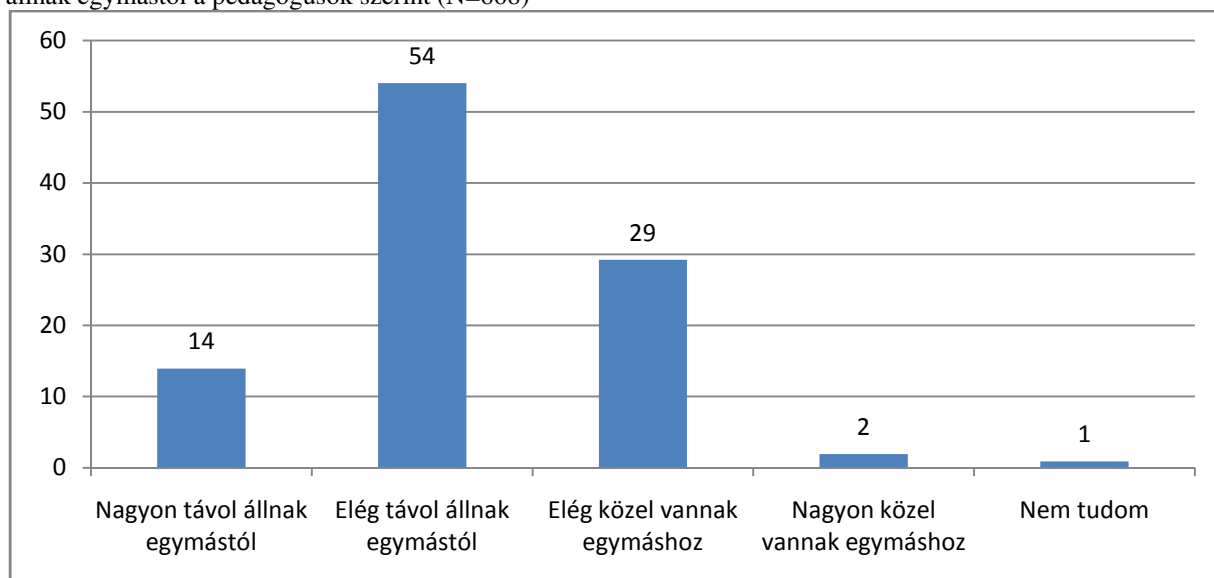
Tantárgyak	%
Közismereti tárgyak	
Matematika	30
Ember a természetben	24
Magyar nyelv és irodalom	23
Idegen nyelv	19
Ember és társadalom	19
Informatika	17
Földünk és környezetünk	14
Művészet	11
Testnevelés és sport	8
Életvitel és gyakorlati ismeretek	8
Szakmai tárgyak	
Kereskedelem, marketing	21
Vendéglátás, idegenforgalom	16
Informatika	16
Közgazdasági	13
Művészet, közművelődés	12
Oktatás	12
Gépészet	11
Élelmiszeripar	8
Ügyvitel	6
Környezetvédelem, vízgazdálkodás	6
Mezőgazdaság	6
Könnyűipar	5
Egyéb szolgáltatás	4
Egészségügy	4

Elektrotechnika	4
Szociális szolgáltatások	3
Faipar	3
Közlekedés	3
Építészet	2
Nyomdaipar	1
Vegyipar	0

4.2. Az Unió általános megítélése és a jövő kihívásai

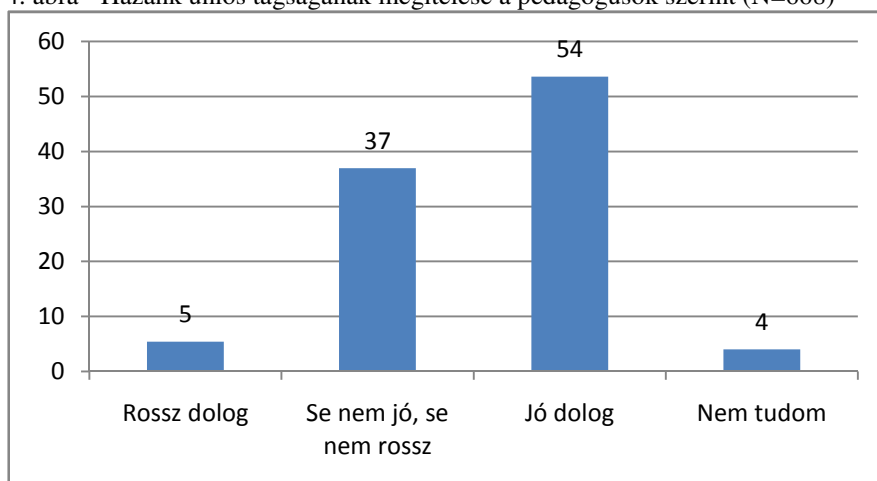
A pedagógusok 14 százalékára szerint a tagállamok nagyon távol vannak egymástól a demokratikus értékeket tekintve és csak 2 százalék állítja ennek az ellenkezőjét. 30 százalék mondta, hogy elég közel vannak egymáshoz, viszont több mint a felük (54%) inkább távol látja őket egymástól (lásd 3. ábra).

3. ábra - Annak megítélése, hogy az európai tagállamok a demokratikus értékeket tekintve milyen távolságban állnak egymástól a pedagógusok szerint (N=668)



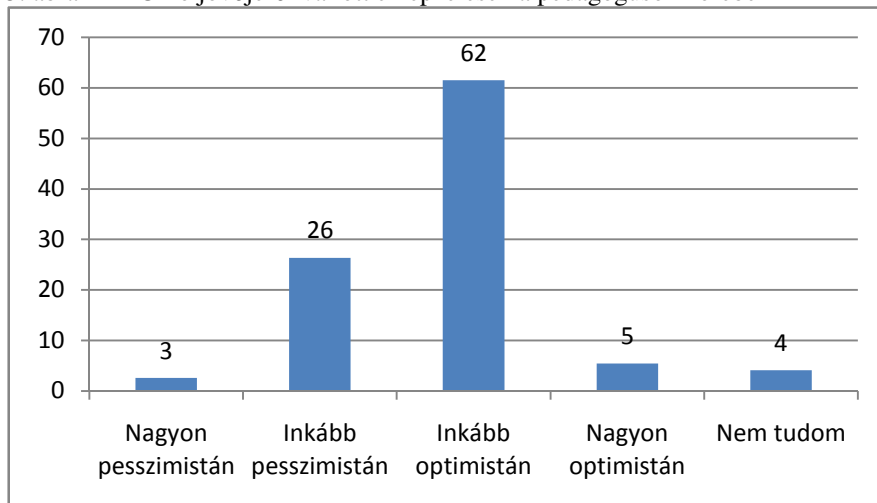
Ugyanakkor szintén a pedagógusok több mint fele gondolja, hogy hazánk uniós tagsága jó dolog és 37 százalékának nincs igazán véleménye erről, 5 százalék viszont rossz dolognak tartja (lásd 4. ábra). A gimnáziumi tanárok 67 százalékára gondolja, hogy az uniós tagság hazánk számára jó, de a körükben 7 százalék szerint ez nem jó. A szakiskolai tanárok voltak azok viszont, akik leginkább azt választották, hogy a tagság se nem jó, se nem rossz. Ez nem annyira az előnyök és hátrányok mérlegelését jelenti, hanem inkább a véleményélküliséget.

4. ábra - Hazánk uniós tagságának megítélése a pedagógusok szerint (N=668)



Az Unió jövőjét tekintve a pedagógusok ugyanakkor optimisták, 67 százalék ítéli meg azt optimistán, és mindössze 29 százalék vélekedik inkább pesszimistán (lásd 5. ábra). A pesszimisták a tagállamok széttartó törekvéseit, illetve a közöttük lévő nagyfokú egyenlőtlenséget („a kisembereknek nem hoz jót”), valamint a nemzetállamiság veszélyeztetettségét említik, míg az optimisták úgy látják, hogy a globális problémákra csak összefogva lehet választ adni, emellett az Unió nagy lehetőség a fiatalok számára és jó terep egymás kultúrájának megismerésére. Többen említik azt is, hogy nincs más út, ez az egyedüli alternatíva.

5. ábra - Az Unió jövőjéről vallott elképzelések a pedagógusok körében



A pedagógusok – helyzetükből is fakadóan – az oktatást tekintik leginkább (18%) annak a területnek, ahol Magyarország a legnagyobb kihívásoknak néz elébe, de első említésre a költségvetést és a korrupciót is több mint 10 százalék említette. Az összes említések, tehát mind a három választást együtt nézve ugyanakkor már a munkanélküliség, az egészségügyi ellátás és a romák integrálása is az említések legalább 10 százalékát teszi ki. Azok, akik az oktatást megjelölték (285 fő), a szakképzést (44%) és az általános képzést (44%) említették leginkább, mint problémás területet, a felsőoktatást 9 százalék, a koragyermekkori nevelést pedig mindösszesen 3 százalék tartotta annak (lásd 15. táblázat).

15. táblázat - Különböző területek problematikuságának megítélése Magyarország szempontjából a pedagógusok szerint, említések gyakorisága és aránya

Item/N	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Oktatás	124	81	80	285
Munkanélküliség	83	84	94	261
Egészségügyi ellátás	69	104	64	237
Korrupció	91	75	60	226
Romák integrálása, etnikai feszültségek	75	66	70	211
Költségvetés	96	43	49	188
Népesség előregedése, csökkenése	44	48	61	153
Nyugdíjrendszer	25	42	38	105
Környezetvédelem	18	39	35	92
Adózási rendszer	14	26	42	82
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	12	29	32	73
Infláció	17	23	16	56
Közbiztonság	5	17	27	49
Egyéb	3	1	3	7
Nem tudom	4	2	0	6
Összesen	680	680	671	2031
Item/%	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Oktatás	18	12	12	14
Munkanélküliség	12	12	14	13
Egészségügyi ellátás	10	15	10	12
Korrupció	13	11	9	11
Romák integrálása, etnikai feszültségek	11	10	10	10
Költségvetés	14	6	7	9
Népesség előregedése, csökkenése	6	7	9	8
Nyugdíjrendszer	4	6	6	5
Környezetvédelem	3	6	5	5
Adózási rendszer	2	4	6	4
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	2	4	5	4
Infláció	3	3	2	3
Közbiztonság	1	3	4	2
Egyéb	0	0	0	0
Nem tudom	1	0	0	0
Összesen	100	100	100	100

Feltett kérdés: Mit gondol, melyik területen / területeken néz szembe a legnagyobb kihívással Magyarország? Kérjük, jelölje meg a három legfontosabbat!

Amennyiben az Unió egészét nézzük, úgy a pedagógusok az oktatást már sokkal kevésbé érzik kihívásnak, ami mögött az is ott rejlik, hogy a magyar oktatást kedvezőtlenebbnél ítélik meg az Unióhoz képest, illetve jobban érinti, illetve zavarja őket a tagállamok közötti életszínvonal különbség. Ennek csökkenését tekintik a legnagyobb uniós kihívásnak, utána az energiapolitikát és a munkanélküliséget, de majdnem 10 százalékát teszi ki az összes említésnek a társadalom előregedése, illetve a környezetvédelem. Jól látszik, hogy a magyarországi és az uniós kihívások szerkezete, sorrendje eltér az általunk megkérdezett pedagógusok gondolkodásában (lásd 16. táblázat).

16. táblázat - Különböző területek problematikuságának megítélése az Unió szempontjából a pedagógusok szerint, említések gyakorisága és aránya

Item/N	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Az tagállamok közötti életszínvonal egyenlőtlenségeinek csök	103	86	86	275
Energiapolitika	89	79	62	230
Munkanélküliség	80	79	68	227
A társadalom előregedése	68	47	59	174
Környezetvédelem	53	61	57	171
Bankrendszer stabilitása	43	47	44	134
Bevándorlók, migránsok integrációja	25	54	44	123
Korrupció	27	40	51	118
Oktatás	54	28	32	114
Nemzetiségi és etnikai feszültségek	21	32	45	98
Egészségügyi ellátás	33	42	22	97
Terrorizmus	23	25	18	66
Az Euró-övezet szélesítése	22	17	21	60
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	7	12	27	46
Bűnözés	6	11	17	34
Nem tudom	10	2	3	15
Egyéb	2	5	2	9
Összesen	666	667	658	1991
Item/%	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Az tagállamok közötti életszínvonal egyenlőtlenségeinek csök	15	13	13	14
Energiapolitika	13	12	9	12
Munkanélküliség	12	12	10	11
A társadalom előregedése	10	7	9	9
Környezetvédelem	8	9	9	9
Bankrendszer stabilitása	6	7	7	7
Bevándorlók, migránsok integrációja	4	8	7	6
Korrupció	4	6	8	6
Oktatás	8	4	5	6
Nemzetiségi és etnikai feszültségek	3	5	7	5
Egészségügyi ellátás	5	6	3	5
Terrorizmus	3	4	3	3
Az Euró-övezet szélesítése	3	3	3	3
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	1	2	4	2
Bűnözés	1	2	3	2
Nem tudom	2	0	0	1
Egyéb	0	1	0	0
Összesen	100	100	100	100

Feltett kérdés: És az Európai Unió mely területen / területeken szembesül a legnagyobb kihívásokkal? Kérjük, jelölje meg a három legfontosabbat!

A 2011-ben lehetséges prioritásokat tekintve elsőként a legtöbb pedagógus (28%) az alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztését említette. Ugyanakkor az összes említést figyelembe véve a szakképzés és a munkaerőpiac közötti kapcsolat fejlesztése kerül az élre. A pedagógusok mintegy 13 százaléka tartaná még fontosnak az aktív, vállalkozó szellemű kreatív

polgárok nevelését és az oktatási rendszerek jobb kormányzását (lásd 17. táblázat). Az egyéb témákban leginkább a pedagógustársadalom becsületének visszaadását, a bérezés európai szintre emelését említik.

17. táblázat - 2011-ben kiemelt területek az oktatás szempontjából a pedagógusok szerint, említések gyakorisága és aránya

Említés/N	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
A szakoktatás és szakképzés, valamint a munkaerőpiac közötti kapcsolat fejlesztése	152	147	129	428
Alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztése a jobb foglalkoztathatóság érdekében	181	81	94	356
Aktív, tudatos, vállalkozó szellemű és kreatív európai polgárok nevelése	87	95	74	256
Az oktatási rendszerek fenntartható és jobb kormányzása a minőség, eredményesség és méltányosság szempontjainak maradéktalan érvényesítése érdekében	72	71	77	220
Az oktatás és képzés társadalmi integrációban betöltött szerepének erősítése	53	62	53	168
A felsőoktatás modernizációja (a tanterv, menedzsment és és finanszírozás területén) és ennek hatása különös tekintettel a hallgatókra, oktatókra és kutatókra	12	67	66	145
A gyermekek megfelelő felkészítése az iskolára - kora gyermekkori nevelés előtérbe helyezése	28	43	46	117
Európai válasz kimunkálása az oktatás és képzés terén fellépő globális kihívásokra	34	28	53	115
Az oktatás méltányossága: egyenlő hozzáférés az új készségekhez és ismeretekhez	22	48	37	107
Egyéb	13	6	13	32
Összesen	654	648	642	1944
Említés/%	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
A szakoktatás és szakképzés, valamint a munkaerőpiac közötti kapcsolat fejlesztése	23	23	20	22
Alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztése a jobb foglalkoztathatóság érdekében	28	13	15	18
Aktív, tudatos, vállalkozó szellemű és kreatív európai polgárok nevelése	13	15	12	13
Az oktatási rendszerek fenntartható és jobb kormányzása a minőség, eredményesség és méltányosság szempontjainak maradéktalan érvényesítése érdekében	11	11	12	11
Az oktatás és képzés társadalmi integrációban betöltött szerepének erősítése	8	10	8	9
A felsőoktatás modernizációja (a tanterv, menedzsment és és finanszírozás területén) és	2	10	10	7

ennek hatása különös tekintettel a hallgatókra,
oktatókra és kutatókra

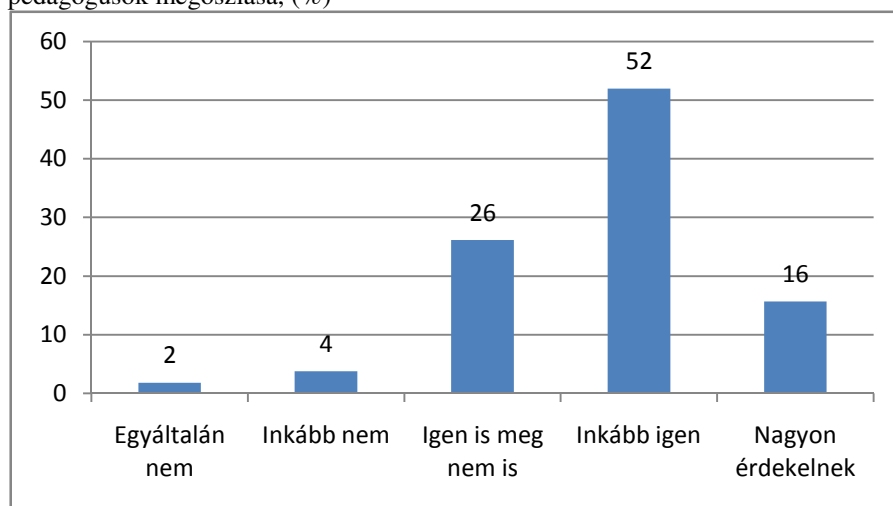
A gyermekek megfelelő felkészítése az iskolára - kora gyermekkori nevelés előtérbe helyezése	4	7	7	6
Európai válasz kimunkálása az oktatás és képzés terén fellépő globális kihívásokra	5	4	8	6
Az oktatás méltányossága: egyenlő hozzáférés az új készségekhez és ismeretekhez	3	7	6	6
Egyéb	2	1	2	2
Összesen	100	100	100	100

Feltett kérdés: Az Európai Unió soros elnökségét ellátó országok mindig megjelölnek néhány olyan területet, amelyre kiemelt figyelmet fordítanak. Ön szerint a magyar elnökségnek az oktatás kapcsán mely területeket kellene kiemelt figyelemmel illetnie 2011-ben?

4.3. Az uniós témák iránti érdeklődés, illetve a tájékozottság szintje

A pedagógusok túlnyomó többségét (68%) érdeklik az Unióval kapcsolatos témák, és csak 6 százalékuk válaszolta, hogy inkább vagy egyáltalán nem (lásd 6. ábra). Szignifikánsan inkább érdeklődnek e témák iránt az Ember és társadalom, valamint a Földünk és környezete műveltségterületen tanítók, míg az informatika tanárok jellemzően kevésbé érdeklődők, mint az átlag. Képzési program szerint itt nem találtunk különbséget. A szakmai tárgyak körében csak az élelmiszeripari tárgyat oktatók mutattak az átlagosnál kisebb érdeklődést, a többi tárgy esetében a különbségek – a kis elemszám miatt is – nem voltak szignifikánsak.

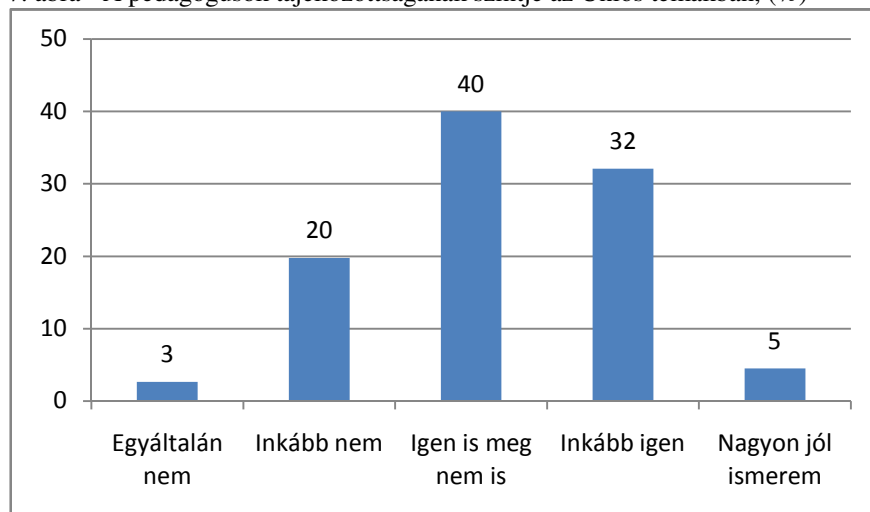
6. ábra - Az Unióval kapcsolatos témák iránt nagyon vagy kevésbé érdeklődő pedagógusok megoszlása, (%)



Arra a kérdésre, hogy mennyire tájékozottak az Unióval kapcsolatban, már többen (23%) ítélték úgy, hogy nem azok, 40 százalékuk bizonytalan ennek megítélésében, míg 32 százalék inkább igen és mintegy 5 százalék tartja magát kifejezetten tájékozottnak (lásd 7. ábra). A nők szignifikánsan kevésbé érzik magukat tájékozottnak, mint a férfiak. A közismereti tárgyak körében a matematika, természettudományi és informatika, valamint az Életvitel és gyakorlat tanárok ítélik tájékozottságukat alacsonyra, míg az Ember és társadalom, valamint a Földünk és környezetünk műveltségterületen tanítók jobbnak tartják informáltságukat. A szakmai

tárgyak esetében a közgazdasági tárgyakat tanítók tartják tájékozottságukat jobbnak az átlagosnál, míg a művészeti illetve egészségügyi tárgyakat tanítók alacsonyabbra.

7. ábra - A pedagógusok tájékozottságának szintje az Uniós témákban, (%)



A feltett kérdés: Mennyire ismeri Ön az EU politikai intézményeit, azok működését, szakpolitikáit?

Az Unióról való ismeretek legfontosabb forrása az Internet. Elsőre a megkérdezett pedagógusok kétharmada választotta ezt az opciót és az összes említéseknek is harminc százalékát ez teszi ki. Ugyanakkor a minta sajátosságából is fakadhat (középiskolák és közgazdasági szakirány nagyobb súllyal van benne), hogy ennyire preferált ez a forma. Fontos forrás még az Unióról szóló kiadványok, valamint a média (TV, újság). Az oktatási intézmények ugyanakkor igen kevésbé tűnnek információforrásnak, sem az intézménybe érkező anyagok, sem a munkahelyi értekezletek, sem a tanulók vagy munkatársak nem tűnnek fontosnak ebből a szempontból (lásd 18. táblázat).

18. táblázat - A pedagógusok információforrásai az említések százalékában, (%)

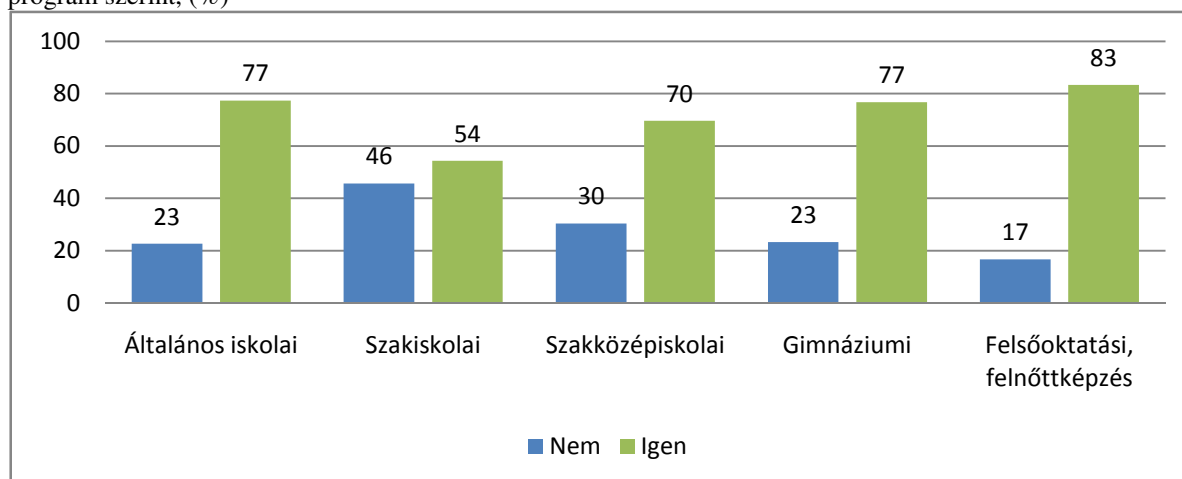
Információforrás/N	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Internet	493	112	50	655
EU-ról szóló tankönyvek, kiadványok, szakfolyóiratok	88	231	101	420
Televízió	36	81	88	205
Rokonok, barátok	30	47	44	121
Újság	27	75	85	187
Könyvtár	20	53	95	168
Munkatársak	14	38	51	103
Szakmai rendezvények	11	28	65	104
Rádió	10	17	22	49
Saját intézményhez érkező anyagok	8	40	56	104
Intézményi, munkahelyi tájékoztató értekezletek	4	9	20	33
Egyéb	3	10	25	38
Tanulók	1	4	2	7
Levelezőlista	1	8	9	18
Nincs szükségem információra	6	3	21	30
Összesen	752	756	734	2242

Információforrás/Százalék	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Internet	66	15	7	29
EU-ról szóló tankönyvek, kiadványok, szakfolyóiratok	12	31	14	19
Televízió	5	11	12	9
Rokonok, barátok	4	6	6	5
Újság	4	10	12	8
Könyvtár	3	7	13	7
Munkatársak	2	5	7	5
Szakmai rendezvények	1	4	9	5
Rádió	1	2	3	2
Saját intézményhez érkező anyagok	1	5	8	5
Intézményi, munkahelyi tájékoztató értekezletek	1	1	3	1
Egyéb	0	1	3	2
Tanulók	0	1	0	0
Levelezőlista	0	1	1	1
Nincs szükségem információra	1	0	3	1
Összesen	100	100	100	100

Feltett kérdés: Hová fordul, ha az unióval kapcsolatban információra van szüksége? Kérjük, jelölje meg a három legfontosabbat!

A kérdőív vége felé is kitarító és választ adó (665 fő) pedagógusok 72 százaléka hallott már korábban is arról, hogy 2011-ben Magyarország lesz az Unió egyik soros elnöke, 28 százalék viszont még nem. Ezen belül a szakiskolai tanároknak majdnem fele nem hallott még erről, míg a kevésbé tájékozottak aránya a többi képzési programon ennél jóval alacsonyabb (lásd 8. ábra).

8. ábra - Magyarország 2011-es soros Uniós elnökségéről való tájékozottság a pedagógusok körében képzési program szerint, (%)



Feltett kérdés: Hallott-e már korábban arról, hogy 2011-ben Magyarország lesz az Unió egyik soros elnöke?

A megkérdezettek 84 százaléka bővítené az Unióval kapcsolatos ismereteit. 60 százalék szerint ez a pedagógus továbbképzés része kellene, hogy legyen, 30 százalék pedig a pedagógusképzés feladatává tenné. Arra a kérdésre, hogy milyen segítségre lenne szükségük ismereteik bővítésében, elsőként mintegy harmaduk említette a tematikus website-ot, és az összes említést tekintve is mintegy egyötödük tartaná ezt az eszközt hasznosnak a

tájékozódásban. 16 százaléka az említéseknek az ismeretterjesztő sorozat és több mint 10 százalék a hírlevél és a kompetenciafejlesztő tréning. Levelezőlistára, személyes konzultációra vagy workshopra ugyanakkor kevésbé tartanak igényt (lásd 19. táblázat).

19. táblázat - A pedagógusok számára segítséget jelentő eszközök az uniós témák terén való tájékozódásban, az említések gyakorisága és aránya

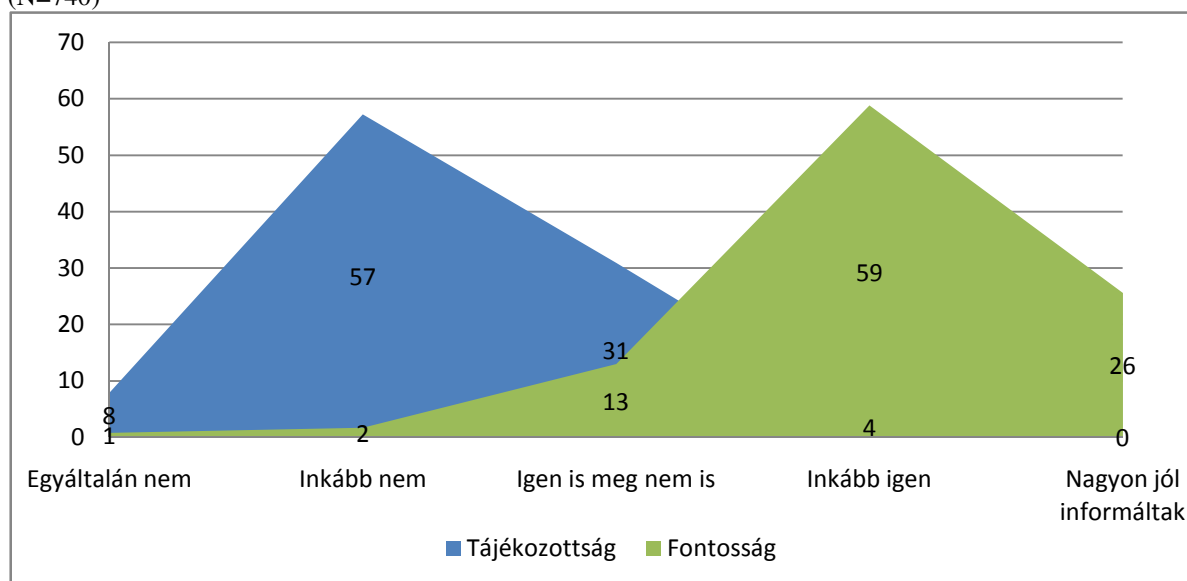
Item/N	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Tematikus site a weben	192	67	56	315
Ismeretterjesztő előadássorozat	79	77	123	279
Hírlevél	64	71	61	196
Kompetenciafejlesztő tréning	65	70	55	190
Folyóirat	32	74	58	164
Audiovizuális eszközök	39	76	49	164
Könyv	57	39	50	146
Workshop	12	47	52	111
Személyes konzultációs lehetőség	25	35	34	94
Levelezőlista	7	15	13	35
Összesen	572	573	562	1707
Item/%	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Összes említés
Tematikus site a weben	34	12	10	18
Ismeretterjesztő előadássorozat	14	13	22	16
Hírlevél	11	12	11	11
Kompetenciafejlesztő tréning	11	12	10	11
Folyóirat	6	13	10	10
Audiovizuális eszközök	7	13	9	10
Könyv	10	7	9	9
Workshop	2	8	9	7
Személyes konzultációs lehetőség	4	6	6	6
Levelezőlista	1	3	2	2
Összesen	100	100	100	100

Feltett kérdés: Milyen segítségre lenne szüksége ismeretei bővítésében? Jelölje meg a három legfontosabbat!

4.4. A diákok tájékozottsága a pedagógusok szerint és az iskola szerepe ebben

A pedagógusok 65 százaléka véli úgy, hogy a diákok nem eléggé tájékozottak az Európai Unióval kapcsolatban, miközben 85 százaléka ezt inkább vagy nagyon fontosnak tartja (lásd 9. ábra).

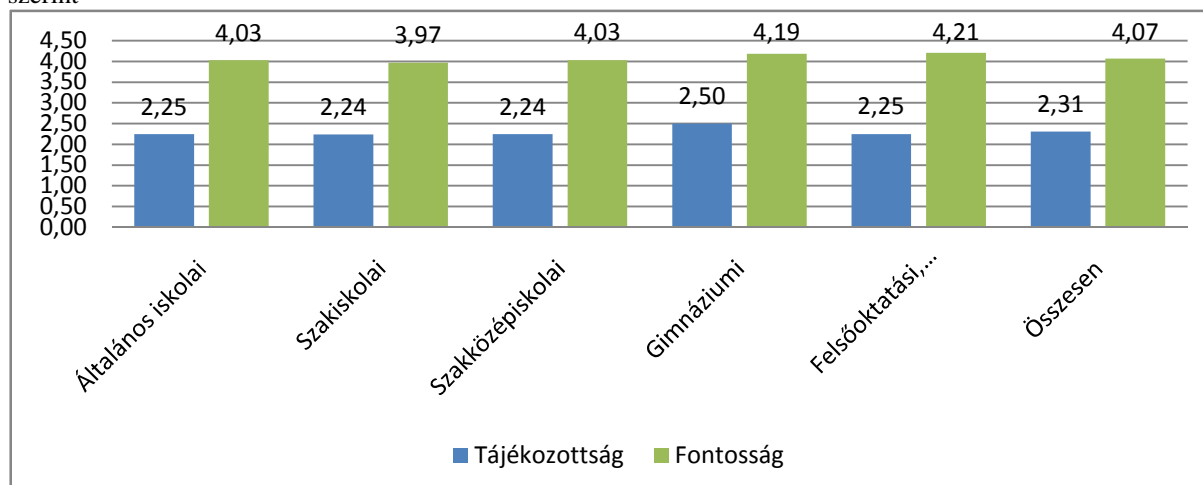
9. ábra - A diákok tájékozottsága uniós ügyekben és annak fontossága a pedagógusok megítélése szerint, (%), (N=740)



Feltett kérdések: Ön szerint mennyire tájékozottak általában a diákok az Európai Unióval kapcsolatban? És Ön szerint mennyire fontos, hogy a diákok tájékozottak legyenek az Európai Unióval kapcsolatban?

A képzési programok szerint szignifikánsan különbözik a pedagógusok megítélése a diákok tájékozottságáról és annak fontosságáról. Leginkább a gimnáziumi tanárok azok, akik viszonylag jobbra értékelik a tanulók tájékozottságát (persze ez is elég alacsony érték, 2,5 egy ötfokú skálán), míg a fontosságát a felnőttképzésben vagy felsőoktatásban tanítókkal egyaránt nagyra értékelik. A szakiskolai tanárok viszont nemcsak a tanulók tájékozottságát osztályozzák a legalacsonyabbra, de ennek jelentőségét is ők értékelik a legkevésbé fontosnak (lásd 10. ábra).

10. ábra - A tanulók tájékozottságára és annak fontosságára adott érték egy ötfokú skálán képzési programok szerint



Nem véletlen, hogy minél jobban érdeklődik valaki az Uniós témák, annál inkább tájékozottnak érzi magát a témában. Ugyanennyire szoros az összefüggés az érdeklődés szintje és aközött, hogy mennyire találja fontosnak a pedagógus, hogy a diákjai is tájékozottak legyenek. Ráadásul, minél inkább tájékozott a tanár, annál inkább érzi úgy, hogy a diákjai is azok (lásd 20. táblázat).

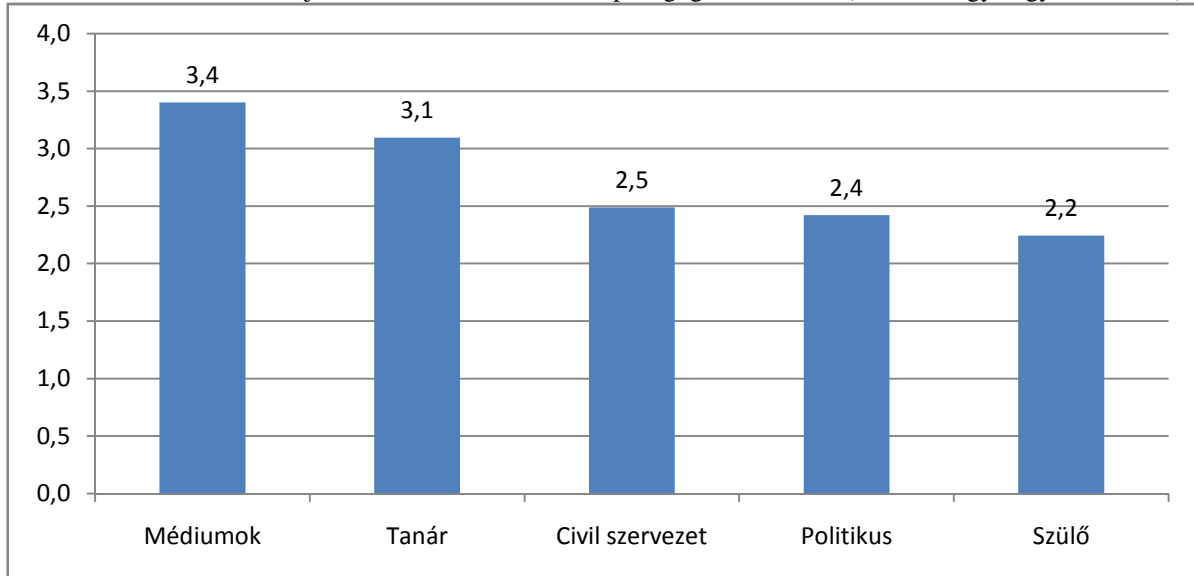
20. táblázat - Korreláció a különböző vélekedések között (N=736)

	Mennyire érdeklik az unióval kapcsolatos témák?	Mennyire ismeri Ön az EU politikai intézményeit, azok működését, szakpolitikáit?	Mennyire tudja, hogy jelenleg mi történik az Európai Unióban?	Ön szerint mennyire tájékozottak általában a diákok az Európai Unióval kapcsolatban?	És Ön szerint mennyire fontos, hogy a diákok tájékozottak legyenek az Európai Unióval kapcsolatban?
Mennyire érdeklik az unióval kapcsolatos témák?	1,00	0,43	0,40	0,19	0,56
Mennyire ismeri Ön az EU politikai intézményeit, azok működését, szakpolitikáit?	-	1,00	0,68	0,25	0,29
Mennyire tudja, hogy jelenleg mi történik az Európai Unióban?	-	-	1,00	0,34	0,34
Ön szerint mennyire tájékozottak általában a diákok az Európai Unióval kapcsolatban?	-	-	-	1,00	0,24
És Ön szerint mennyire fontos, hogy a diákok tájékozottak legyenek az Európai Unióval kapcsolatban?	-	-	-	-	1,00

Pearson korreláció: 0,01 szinten szignifikáns

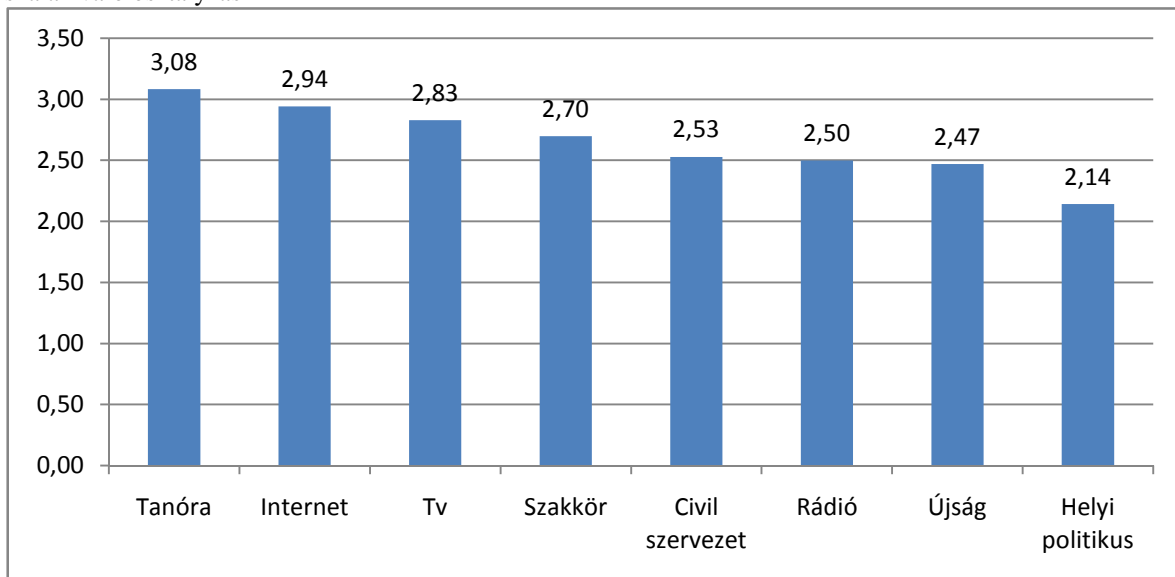
A válaszoló pedagógusok szerint a diákok tájékoztatása leginkább a médiumok feladata, utána jön rögtön a tanár, míg a szülőknek jóval kevésbé róják ki feladatul (lásd 11. ábra). Az egyéb opciónál ugyanakkor sokan említették a diákokat magukat, valamint a diákönkormányzatot, szakkollégiumot, önkormányzatokat és uniós szakembereket, valamint az egyházat is.

11. ábra - Az unióról való tájékoztatás kinek a feladata a pedagógusok szerint, (értékelés egy négyfokú skálán)



A pedagógusok a tanórát tartják a leghatékonyabb információközvetítő eszköznek, utána következik az internet és a TV, míg a helyi politikusok szerepét elhanyagolhatónak tartják (lásd 12. ábra).

12. ábra - A különböző csatornák információközvetítő szerepe a diákok felé a pedagógusok szerint, ötfokú skálán való osztályzás



Feltett kérdés: Ön szerint mennyire jutnak el a diákokhoz az Európai Unióval kapcsolatos információk az alább felsorolt csatornákon keresztül?

A pedagógusok első említésre a leghatékonyabbnak a vetélkedőket, rejtvényeket tartaná, mint az Unióval kapcsolatos információk diákok számára való közvetítésének adekvát módszere, ezután a tréninget, majd a reklámokat. Az összes említést tekintve viszont az ismeretterjesztő filmek is előkelő helyen szerepelnek. Jól látható, hogy az (inter)aktív eszközöket hatékonyabbnak tartják, míg a pusztán vizualitásával ható eszközöket kevésbé (lásd 21. táblázat). Az egyéb opciónál elsősorban diákcsera programok, projektmunka, barátkereső portálok és a számítógépes játék merültek fel.

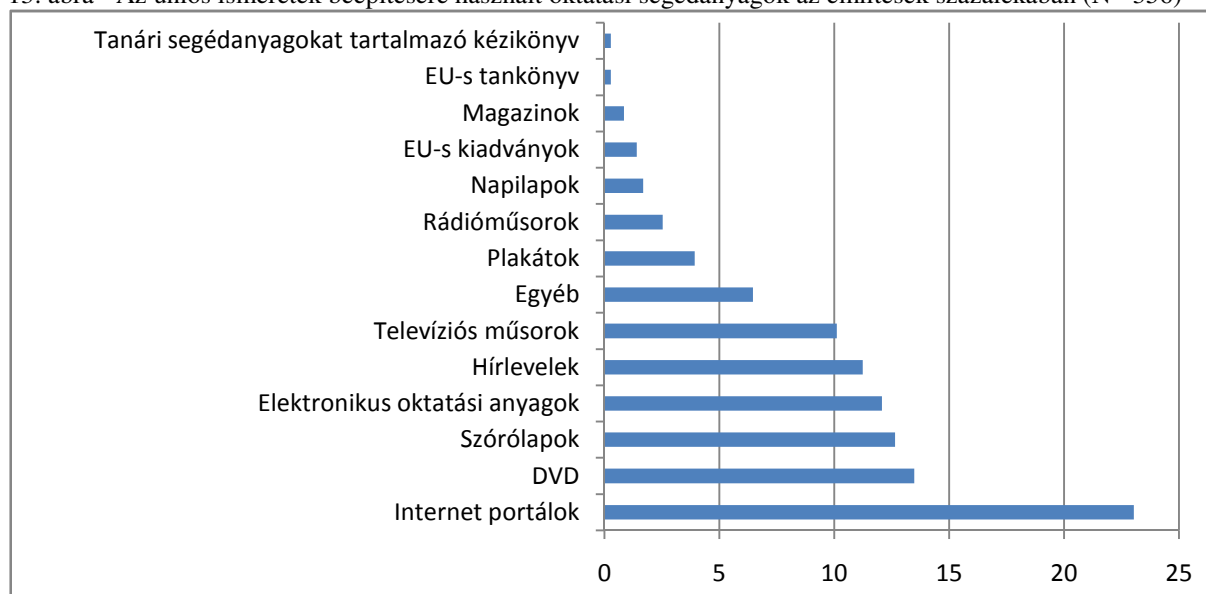
21. táblázat - A diákok számára leghatékonyabbnak tartott csatornák az említés szerint (N=693)

Item/N	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Említések összesen
Vetélkedő, rejtvény	204	147	94	445
Ismeretterjesztő film	94	130	107	331
Reklám médiákon keresztül (TV, rádió stb.)	95	103	109	307
Tréning	110	87	59	256
Előadás	63	44	88	195
Információs füzet	45	53	71	169
Képregény	28	36	43	107
Kampány	30	31	39	100
Közterületi reklám, plakát szórólap	9	39	35	83
Karikatúra	7	18	18	43
Egyéb	8	9	20	37
Összesen	693	697	683	2073
Item/%	Első említés	Második említés	Harmadik említés	Említések összesen
Vetélkedő, rejtvény	29	21	14	21
Ismeretterjesztő film	14	19	16	16
Reklám médiákon keresztül (TV, rádió stb.)	14	15	16	15
Tréning	16	12	9	12
Előadás	9	6	13	9
Információs füzet	6	8	10	8
Képregény	4	5	6	5
Kampány	4	4	6	5
Közterületi reklám, plakát szórólap	1	6	5	4
Karikatúra	1	3	3	2
Egyéb	1	1	3	2
Összesen	100	100	100	100

Feltett kérdés: És mit gondol, milyen formában lehet a leghatékonyabban átadni az uniós ismereteket, információkat a diákoknak? Kérjük, jelölje meg a három leghatékonyabbat!

Arra a kérdésre, hogy beépíti-e az általa oktatott tananyagba az unióhoz kapcsolható ismereteket, a tárgyhoz kapcsolódó uniós elvárásokat, elveket, 52 százalék felelt igennel, 17 százalék nemmel és 31 százaléka vélte úgy, hogy a kérdés nem releváns. Azok, akik beépítik a tananyagba, majdnem egynegyedük az internetet használja segédeszközként, de a DVD vagy elektronikus oktatási anyagokat is több mint 10 százalékuk említette. Ugyanakkor a kifejezetten EU-s kiadványok vagy tankönyvek kevésbé használatosak (lásd 13. ábra).

13. ábra - Az uniós ismeretek beépítésére használt oktatási segédanyagok az említések százalékában (N= 356)



Az Unióval kapcsolatos ismereteket leginkább az Ember és társadalom, valamint a Földünk és környezete műveltségterületen tanítók építik be a napi tanításukba, míg a matematika és informatika tanárok azok, akik leginkább úgy gondolják, hogy ez a kérdés nem releváns számukra, pedig az utóbbi esetében talán ez nem is áll fenn. Érdekes még, hogy a közismereti tárgyak esetében nincs ilyen összefüggés a szakiskolák esetében, ugyanis egyformán passzívak a pedagógusok az uniós tematika beépítését tekintve, bármilyen tárgyról legyen szó. A szakmai tárgyak esetében a művészeti tárgyakat tanítók a passzívak, míg a vártnak megfelelően a közgazdasági tárgyakat tanítók aktívak.

4.5. Attitűdök és csoportok a pedagógusok körében

Jól látszik, hogy a közismereti tárgyak területén az Ember és társadalom területen tanítók a legaktívabbak és ők is ítélik legmagasabbra az uniós tudásukat, ugyanakkor képzési programok szerint érdekes eltéréseket találunk. Általában minden képzési programon igaz, hogy az e területen tanítók tájékozottabbnak tartják magukat, kivéve a szakiskolákat, ahol nem tér el ez a megítélés a pedagógusok két vizsgálat körében (lásd 22. táblázat).

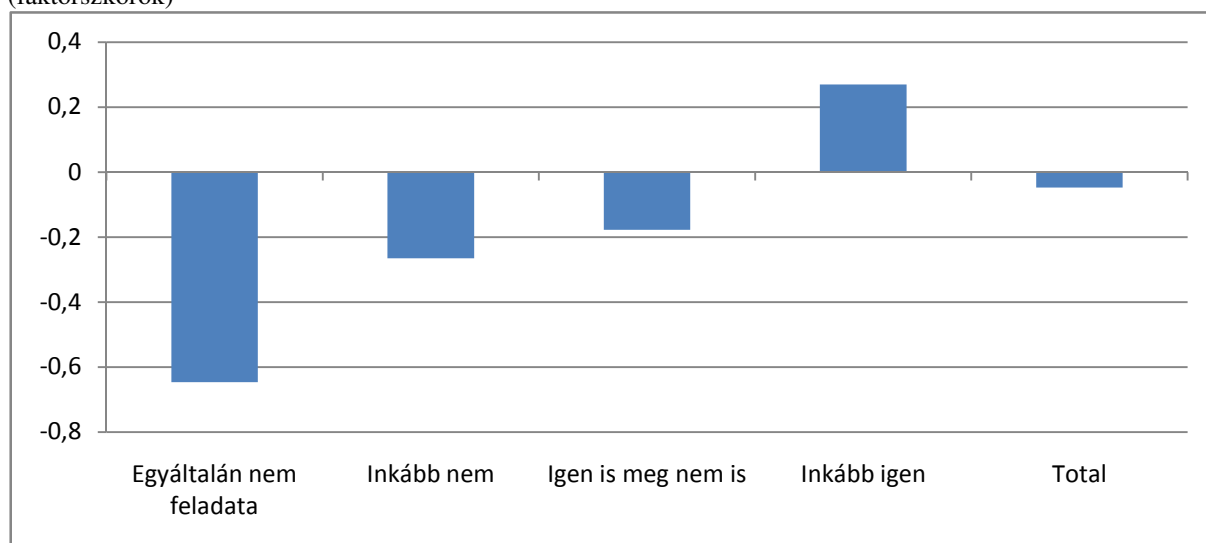
132. táblázat - A megkérdezett tanárok véleménye arról, hogy mennyire ismerik az Unió intézményrendszerét, illetve mennyire tudják, hogy mi zajlik jelenleg az Unióban képzési program és műveltségterület szerint, ötfokú skála

	Mennyire ismeri az Unió intézményrendszerét		Mennyire tudja, hogy jelenleg mi történik az Európai Unióban?	
	Nem	Igen	Nem	Igen
Általános iskolai	3,05	3,55	3,35	3,57
Szakiskolai	2,94	3,00	3,24	3,20
Szakközépiskolai	3,05	3,93	3,26	3,79
Gimnáziumi	3,10	3,97	3,33	4,00
Felsőoktatási, felnőttképzés	3,13	3,50	3,56	3,00

Érdekes módon, azok közül is 23 százalék nincs tisztában azzal, hogy Magyarország lesz 2011-ben a soros elnök, akik bevallásuk szerint beépítik az uniós ismereteket a tananyagba. Az összes válaszoló tanár mintegy 10 százalékára igaz ez (vagyis, hogy tanítja az uniós ismereteket, de tájékozatlan benne). Ugyanakkor ez az arány kétszer ekkora a szakiskolai képzésben, tanítóknál, vagyis esetükben egyötödükre (22 %) igaz, hogy tanítják de nem tudják.

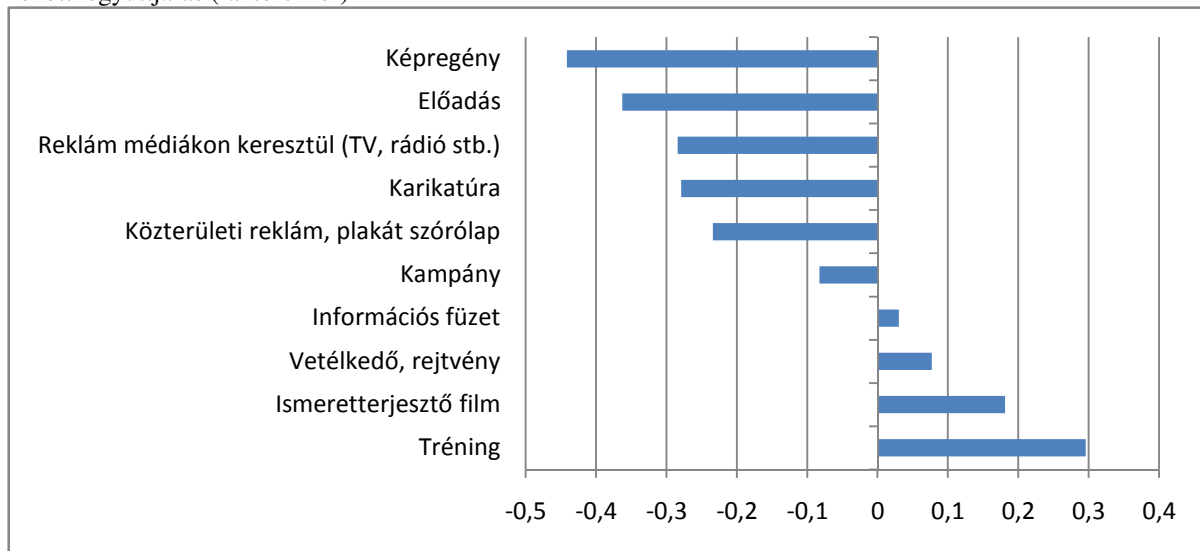
Létrehoztunk ezek után egy olyan komplex változót, amely egyszerre tartalmazza az unió iránti érdeklődés és tájékozottság információit. Főkomponens elemzés segítségével négy változóból (mennyire érdekli az Unió, mennyire informált, mennyire tudja, hogy jelenleg mi folyik, mennyire tartja fontosnak, hogy a diákok is tájékozottak legyenek) egy faktort hoztunk létre, amely a szórás mintegy 60 százalékát magyarázza. Jellemzően annál nagyobb az értéke, minél inkább tájékozott és érdeklődő valaki az Uniós témákat tekintve. E változó mentén nem találtunk különbséget a pedagógusok között nem és képzési program szerint, viszont a különböző műveltségi területeket illetve szakmai tárgyakat tekintve igen. Ezek az eredmények javarészt a már eddigi eredményeinket támasztják alá. Alacsonyabb az Uniós attitűd faktor értéke a matematika-, informatika-, művészeti tanárok esetében, míg magasabb az ember és társadalom, földünk és környezetünk valamint a közgazdasági tárgyakat tanító pedagógusok esetében. Az információforrást tekintve is találunk szignifikáns különbséget. Az unió iránt pozitív és nyitott beállítottsággal együtt jár az, hogy aktívan keresik az információkat, ezért sokkal inkább olvassák az Unióval kapcsolatos könyveket, kiadványokat, odafigyelnek az értekezleteken az ilyen témákra, újságot olvasnak, szakmai rendezvényre járnak. A zártabb és kevésbé nyitottak viszont inkább passzívan szerzik az információkat, munkatársak, rokonok vagy barátok révén, illetve úgy ítélik meg, hogy nincs információra szükségük. Érdekes módon a diákok uniós tájékozottságának megítélése is különbözi: minél pozitívabb a tanár beállítottsága, annál inkább gondolja úgy, hogy a diákjai is tájékozottabbak. Ez összefügg azzal, hogy mennyire tartják a tanár tanórai feladatának az unióról szóló tájékoztatást. Minél nyitottabb valaki, annál inkább tartja ezt feladatának és fordítva (lásd 14. ábra). Ugyanígy az iskolai tanórák és szakkörök szerepét is nagyobbra értékelik az információközvetítést tekintve, de a civil szervezeteket és helyi politikusokat is inkább tekintik információs csatornának a diák felé, mint a zártabb és kevésbé érdeklődő pedagógusok.

14. ábra - Az unió iránti érdeklődés és nyitottság és a tanár szerepének felfogása közötti összefüggés (faktorszakörök)



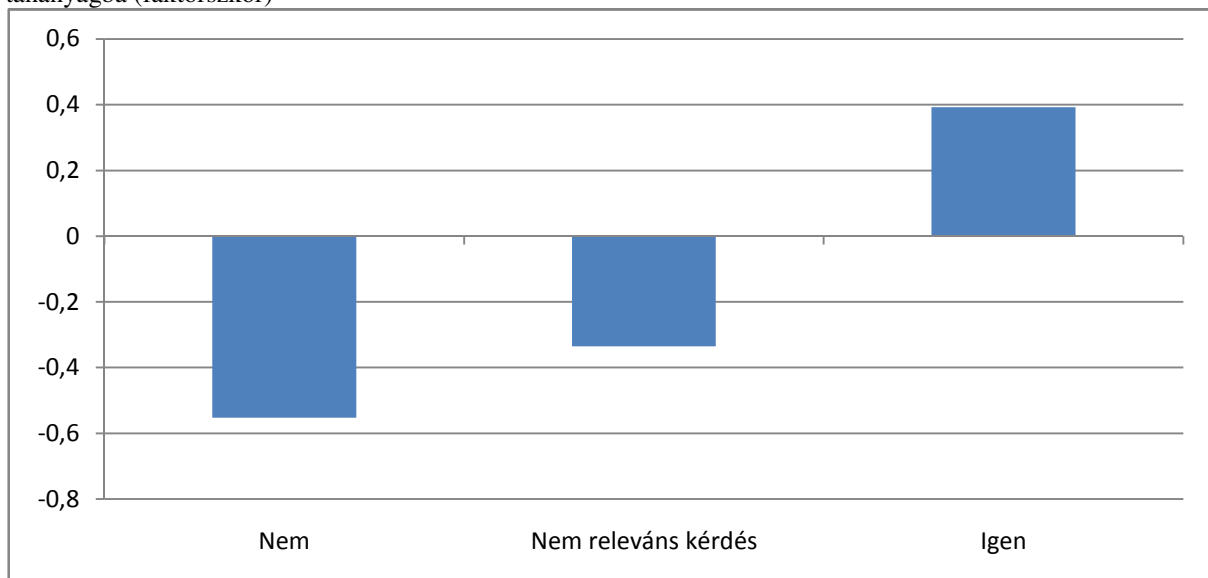
Nem véletlen, hogy ez a nyitottság együttjár az aktívabb módszerekkel. A pozitívabb beállítottságú csoport inkább említi a tréninget vagy vetélkedőt, mint olyan formákat, amivel a diákok számára hatékonyan lehetne ezeket az információkat közvetíteni, míg a másik oldalon inkább a passzívabb eszközök dominálnak (lásd 15. ábra).

15. ábra - Az Unió iránti nyitottság és a diákok számára hatékony információközvetítő módszerek említése közötti együttjárás (faktorszór)



És nem véletlen az sem, hogy sokkal inkább beépítik a tananyagba az uniós tematikát a nyitottabbak és érdeklődők, mint akik nem (lásd 16. ábra).

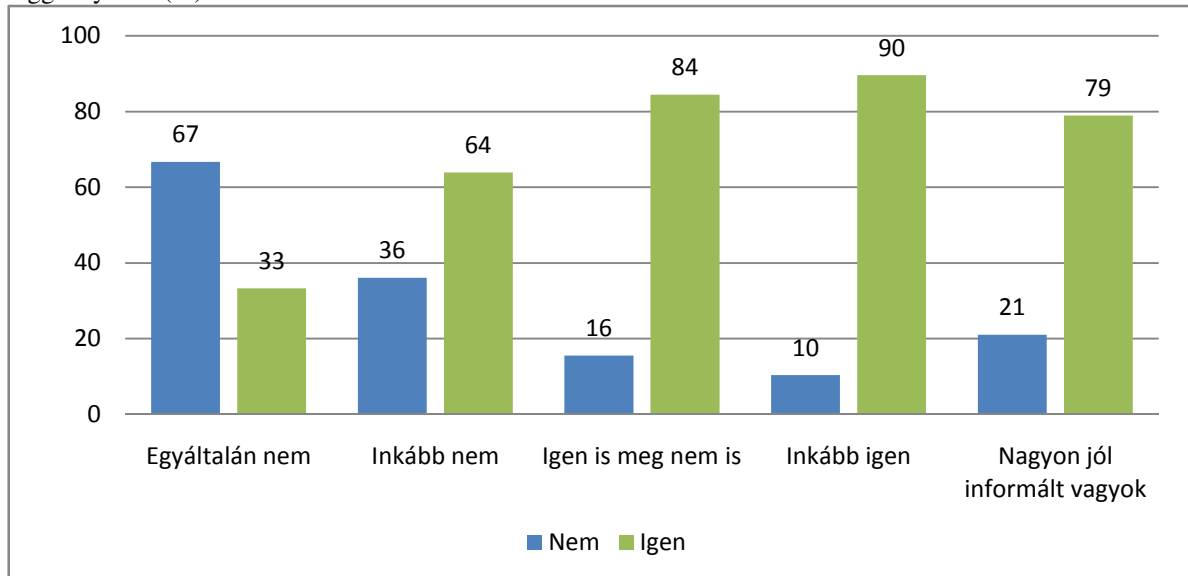
16. ábra - Az Unió iránti nyitottság és érdeklődés mértéke aszerint, hogy beépítik, vagy nem ezt a tematikát a tananyagba (faktorszór)



Sajátos módon minél inkább tájékozott vagy nyitott valaki, annál inkább bővítené ilyen irányú ismereteit, míg az Unió iránt zártabb csoport nem is akarja tágítani ilyen irányban a tudását (lásd 17. ábra). Míg azok, akik inkább tájékozottnak érzik magukat, 90 százalékban bővítenék még a tudásukat, addig azok, akik nem azok csak 33 százalékban. A kevésbé nyitott csoport hajlamos az uniós országai közötti távolságot nagyinak találni és hazánk uniós tagságát

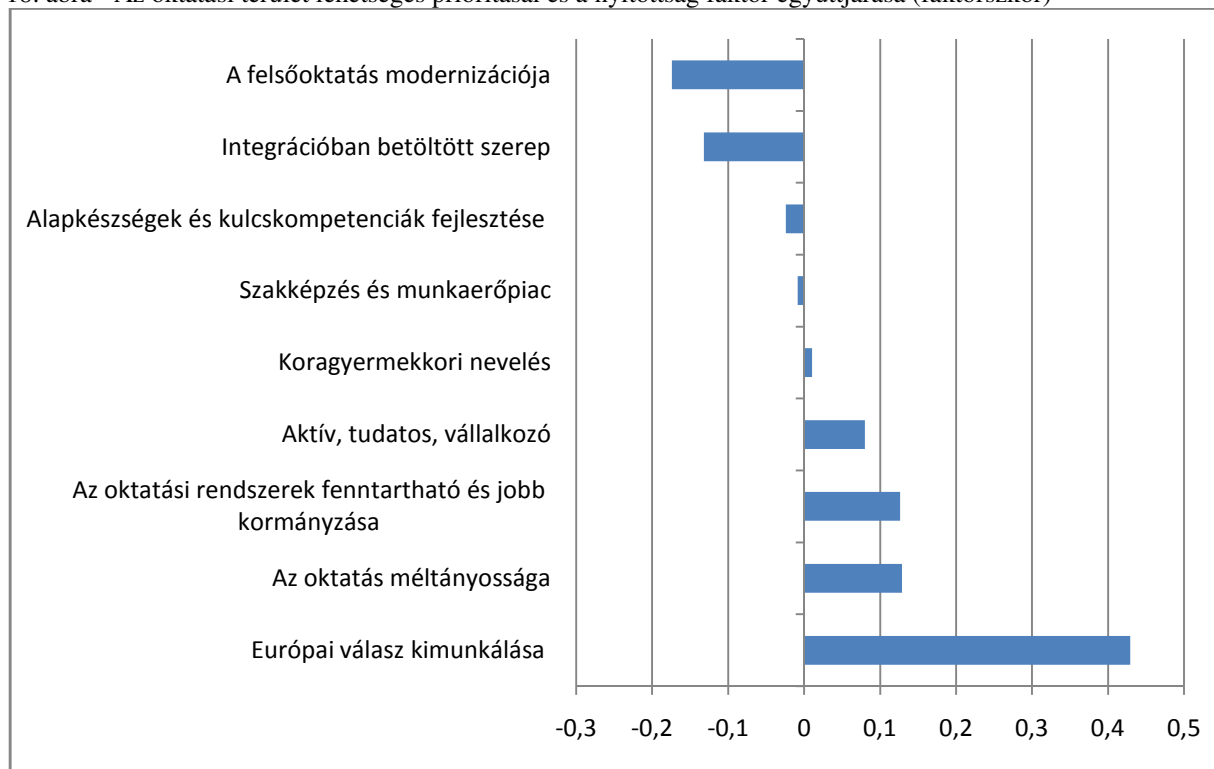
illetően nincs kikristályosodott véleménye, viszont jellemzően kevésbé hallottak arról, hogy Magyarország lesz az egyik soros elnöke 2011-ben az Uniónak.

17. ábra - Az uniós tudásukat bővíteni szándékozók és nem szándékozók aránya az általuk vallott tájékozottság függvényében (%)



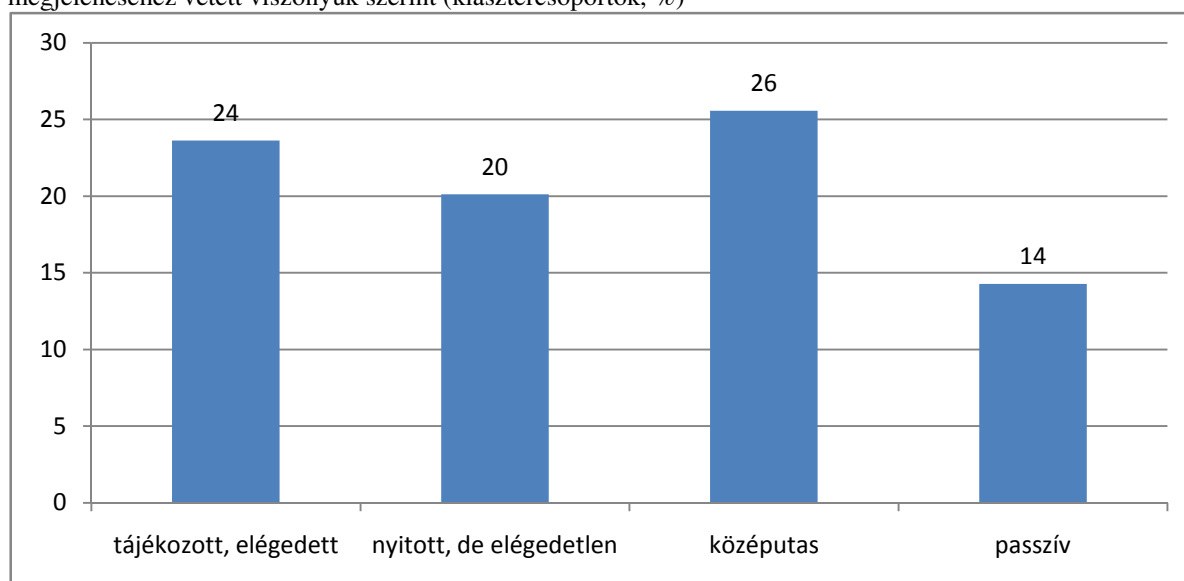
A lehetséges prioritásokat tekintve pedig a nyitottsággal leginkább az európai válasz kimunkálása, az oktatás méltányossága, az oktatási rendszerek fenntartható és jobb kormányzása valamint az aktív állampolgárság jár együtt (lásd 18. ábra). Az sem meglepő, hogy a zártabb csoport az Unió jövőjéről inkább pesszimistán vélekedik, vagy nincs róla véleménye.

18. ábra - Az oktatási terület lehetséges prioritásai és a nyitottság faktor együttjárása (faktorszóró)



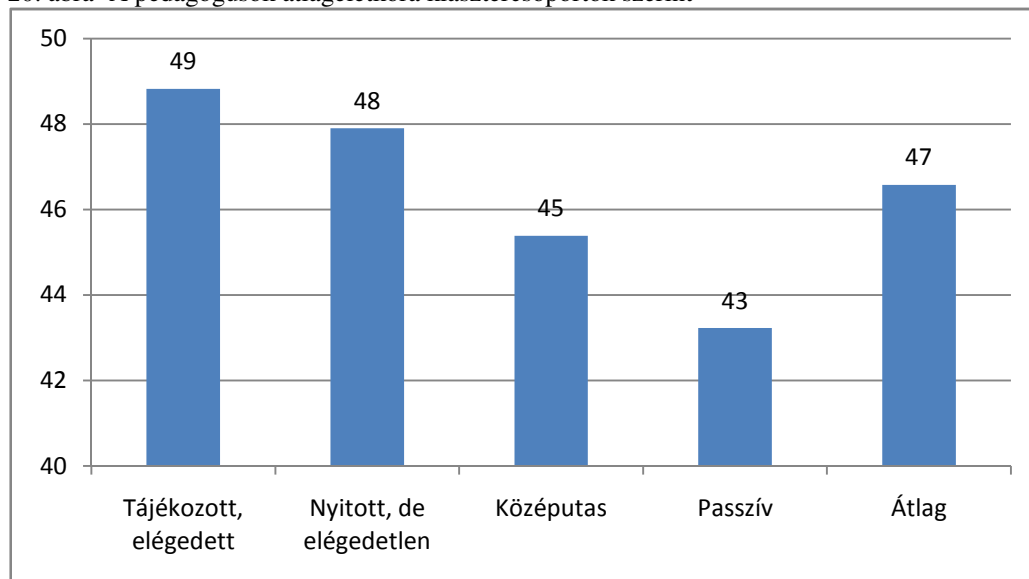
Megpróbáltuk tipizálni a mintánkba került pedagógusokat az Unióhoz vetett viszonyuk alapján. A tipologizáláshoz klaszterelemzést végeztünk az alábbi változók bevonásával: mennyire érdeklik az unióval kapcsolatos témák, mennyire ismeri az unió intézményeit, mennyire tudja, hogy mi történik ott jelenleg, mennyire tartja fontosnak, hogy a diákok tájékozottak legyenek, ezt a funkciót mennyire tölti be a tanóra és ő maga beépíti-e az unió ismereteket a tananyagba. A pedagógusok egynegyede (182 fő) tájékozott, nyitott és a tanórák információközvetítő hatásával is elégedett. Egy másik egyötöd (155 fő) szintén tájékozott és nyitott, de a tanórák ilyen irányú hatékonyságát már kevésbé ítéli meg kedvezően. A legnagyobb csoport, 26 százalék (197 fő) az, akiknek nem markáns a véleménye, általában közép-re húznak. A legkisebb csoport, 14% (110 fő) passzívnak nevezhető, nem nyitott és tájékozott, és ami leginkább szembetűnő, a többi csoporthoz képest kevésbé tartja fontosnak, hogy a diákok tájékozottak legyenek (lásd 19. ábra)

19. ábra - A mintában szereplő pedagógusok csoportjai az uniós tematikához és annak az iskolában való megjelenéséhez vetett viszonyuk szerint (klasztercsoportok, %)



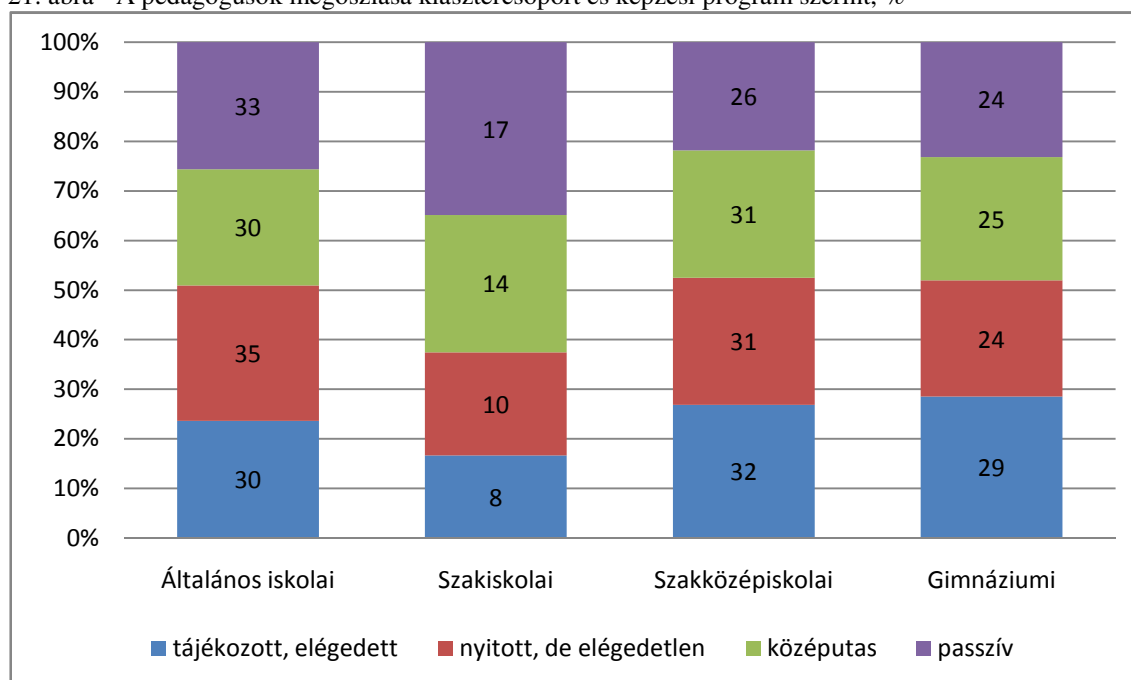
Ahogy az Unióval szembeni nyitottság faktora, úgy a klasztercsoportokhoz való tartozás sem különül el szignifikánsan képzési program, vagy közismereti vagy szakmai tárgyak szerint. ugyanakkor az érdekes, hogy minél idősebb valaki, annál inkább nyitott és tájékozott, illetve, hogy a matematika és informatika tanárok közt szignifikánsan nagyobb arányban találhatjuk a passzívabb tanárokat ilyen szempontból. A mintában a pedagógusok átlag életkora 47 év, a tájékozottabbak ugyanakkor idősebbek, míg a passzívak a legfiatalabbak. Az a tény, hogy a fiatalabbak inkább passzívak és hogy jellegzetesen tárgyakhoz köthető az uniós tematika iránti nyitottság illetve zártság, azt jelzi, hogy a pedagógusképzésnek lenne mit tennie ezen a téren.

20. ábra- A pedagógusok átlagéletkora klasztercsoportok szerint



Másrészt az is látható, hogy az Unióval szembeni nyitottság mögött sok egyéb tényező is munkálhat, amely egyben a pedagógus személyiségét is érinti. Általában az aktívabb, korszerűbb módszereket is ismerő és használó, a diákokat partnernek is tekintő pedagógusok nyitottabbak, így igaz ez az Unió témák esetében is. S habár ez a fajta pedagógusi magatartás mindenütt fellelhető, mégis úgy tűnik a szelekció nem csak a tanulók szintjén, de a pedagógusokén is működik. A szakiskolában tanítók szignifikánsan tájékozatlanabbnak tűnnek és jóval kevesebb elvárást támasztanak a diákokkal szemben (nem tartják annyira fontosnak, hogy európai kérdésekben tájékozottak legyenek). A szakiskolában tanítók közt több a passzív és a középutas és kevesebb a tájékozott és nyitott pedagógus az Unió tematikákat illetően (lásd 21. ábra).

21. ábra - A pedagógusok megoszlása klasztercsoport és képzési program szerint, %



Megjegyzés: a kapcsolat nem szignifikáns

A legszembeütőbb ez a különbség, ha a lehetséges magyar elnökség alatti prioritásokat képzési programok szerint nézzük. A szakiskolában tanító pedagógusok az átlagosnál sokkal kevésbé gondolják fontosnak az aktív állampolgárságra nevelés témakörét, számukra az iskolára való felkészítés és az alapkészségek fejlesztése jóval előre valóbb (lásd 23. táblázat).

143. táblázat - A különböző oktatási prioritásokat elsőként választók aránya képzési program szerint

	Általános iskola	Szakiskola	Szakközép-iskola	Gimnázium	Össz.
Szakképzés és munkaerőpiac közötti kapcsolat	15	35	31	20	24
Alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztése	30	34	29	20	28
Az oktatás és képzés társadalmi integrációban betöltött szerepe	9	9	6	9	8
A gyermekek megfelelő felkészítése az iskolára	5	8	4	2	4
<i>Aktív, tudatos, vállalkozó szellemű és kreatív európai polgár</i>	15	5	12	15	13
Az oktatás méltányossága: egyenlő hozzáférés az új készségekhez	5	4	3	2	3
A felsőoktatás modernizációja	1	4	2	2	2
Az oktatási rendszerek fenntartható és jobb kormányzása	14	1	9	15	11
Európai válasz kimunkálása	5	1	3	9	5
Egyéb	2		2	4	2
%	100	100	100	100	100
N	195	80	199	162	636

5. Diákok az Unióról

A diákoknak szánt, közép- és felsőoktatás intézményekhez küldött kérdőívünkre összesen 2917-en válaszoltak. A mintánk 45 százaléka fiúkból, 55 százaléka pedig lányokból állt, az átlagéletkor 21 év volt. A válaszadók túlnyomó többségét felsőoktatási intézményben tanuló diákok alkották, ők tették ki a minta 70 százalékát, a gimnazisták aránya 14, a szakközépiskolásoké 11, a szakiskolásoké pedig 4 százalék volt.

A felsőoktatásban tanulók többsége gazdaságtudományokat (37 százalék), bölcsész tudományokat (19 százalék), illetve társadalomtudományokat (17 százalék) tanult⁹, 12 százalékuk pedig tanárképzésben is részt vett.

A kérdőívünkben arra kerestük a választ, hogy mit gondolnak a diákok a hazánk és az unió előtt álló kihívásokról, uniós tagságunkról, mennyire rendelkeznek ismeretekkel az uniót illetően, illetve melyek azok a témák, amelyekkel kapcsolatban több információról szeretnének hallani. Ehhez kapcsolódóan azt is megvizsgáltuk, hogy melyek azok a csatornák és formák, amelyeket a diákok a leginkább használnak, és melyek azok, amelyeket preferálnának.

⁹ További szakterületi arányok – informatika: 14%; műszaki: 11%; jogi-igazgatási, természettudományi: 7-7%; pedagógus: 6%; művészeti: 4%; agrár: 3%; orvos, egészségügyi, felsőfokú szakképzés: 2-2%; sport: 1%

5.1. Magyarország kihívásai

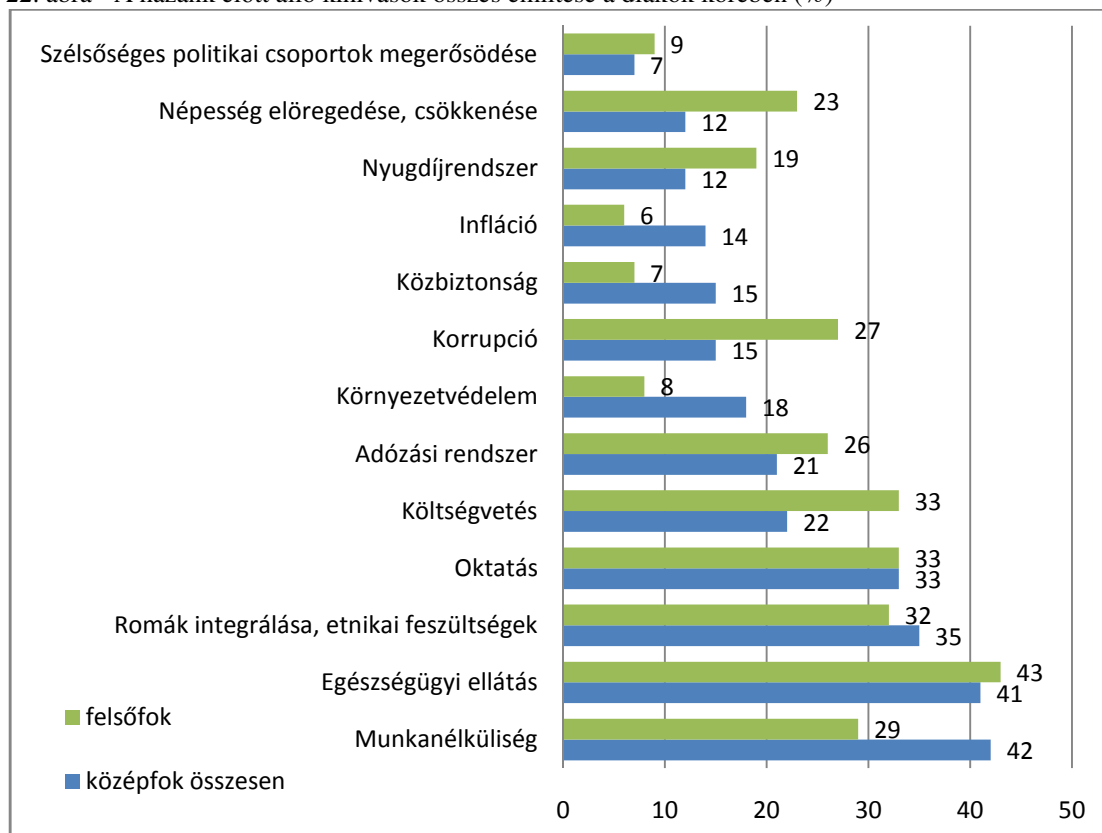
Az ország előtt álló kihívások között a munkanélküliség, az egészségügyi ellátás, a roma integráció, az infláció, a közbiztonság, az oktatás, az adórendszer, a költségvetés, a környezetvédelem, a korrupció, a nyugdíjrendszer, a népességsökkenés, valamint a szélsőséges politikai csoportok erősödését választhatták a diákok.

Eredményeink szerint a közép- és felsőoktatásban tanulók nem egyformán ítélik meg a hazánk előtt álló kihívásokat, hiszen a felsorolt válaszlehetőségek között több tekintetben is eltérő az adott kihívást megjelölők aránya (lásd 22. ábra). Egyedül az egészségügyi ellátás, az oktatás, a roma integráció és a szélsőséges politikai csoportok megerősödésének problémáit jelölte meg közel azonos arányban a két csoport. A munkanélküliség, a közbiztonság, a környezetvédelem és az infláció problémáit a középfokú oktatásban részt vevők, a népesség elöregedését, a nyugdíjrendszer problémáit, a korrupciót, az adózási rendszerrel és a költségvetéssel kapcsolatos kihívásokat a középfokú oktatásban tanulók jelölték meg összességében magasabb arányban.

Az is látható, hogy a legtöbbet említett itemek mindkét csoport esetében szinte azonosak voltak. A legtöbbet említett kihívás a középiskolások körében a munkanélküliség (42%), az egészségügyi ellátás (41%), a roma integráció (35%), illetve az oktatási rendszer problémái (33%) voltak, a felsőoktatásban részt vevők körében pedig az egészségügy (43%), a roma integráció (32%), az oktatás (33%) és a költségvetés problémái (33%) tűntek a legfontosabbnak.

A diákok általában legkevésbé a szélsőséges csoportok megerősödésétől tartanak, ezeket az itemeket a válaszadók kevesebb mint tizede választotta.

22. ábra - A hazánk előtt álló kihívások összes említése a diákok körében (%)



A középfokú oktatásban részt vevők között a szakiskolások és a szakközépiskolások, valamint a gimnazisták is azonos itemeket, a munkanélküliség, az egészségügy, az oktatás és a roma integráció problémáit jelölték meg a legmagasabb arányban (lásd 24. táblázat). A szakiskolások esetében a roma integráció helyett a környezetvédelem képezi a négy leggyakrabban megjelölt kihívás negyedik elemét.

Eredményeink szerint a diákok nem tartanak szélsőséges politikai csoportok megerősödésétől, ezt az itemet mindhárom iskolatípusban a válaszadók kevesebb mint 10 százaléka jelölte meg.

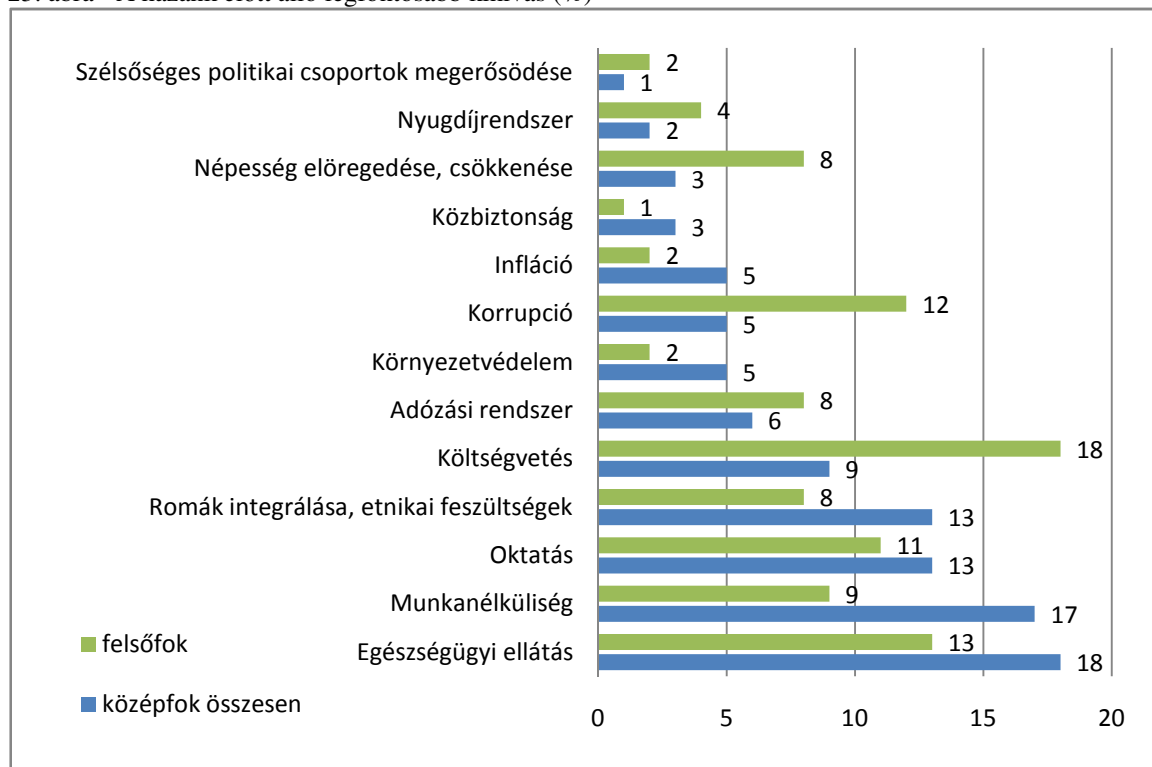
154. táblázat – A hazánk előtt álló kihívások összes említése a középiskolás diákok körében (%)

	Szakiskola	Szakközépiskola	Gimnázium
Munkanélküliség	40	45	41
Környezetvédelem	35	16	15
Oktatás	34	34	32
Egészségügyi ellátás	31	40	44
Romák integrálása, etnikai feszültségek	22	34	39
Közbiztonság	19	18	11
Adózási rendszer	18	23	21
Infláció	15	15	13
Költségvetés	13	22	24
Nyugdíjrendszer	13	13	11
Korrupció	12	13	16
Népesség előregedése, csökkenése	8	10	14
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	7	4	9

A hazánk előtt álló kihívásokra vonatkozó kérdésben arra is megkértük a válaszadókat, hogy az általuk legfontosabbnak tartott itemeket rangsorolják. Miközben a közoktatásban tanulók esetében az első helyen említett kihívások közül a négy legfontosabb megegyezik a korábban is bemutatott, összes említés alapján a legtöbbször választott itemek sorával (egészségügy, munkanélküliség, oktatás, roma integráció), addig a felsőoktatásban részt vevők esetében ez csak részben igaz. Ők a költségvetés és az egészségügy, valamint az oktatás mellett a legfontosabbak közt említik a korrupciót is (lásd 23. ábra).

A legfontosabb, hazánk előtt álló kihívások tekintetében a középiskolások között a szakiskolások és a szakközépiskolák tanulói is ugyanazt a három tényezőt jelölték a legmagasabb arányban, a munkanélküliséget, az oktatás és az egészségügyi ellátás problémáit (lásd Függelék 1. táblázat).

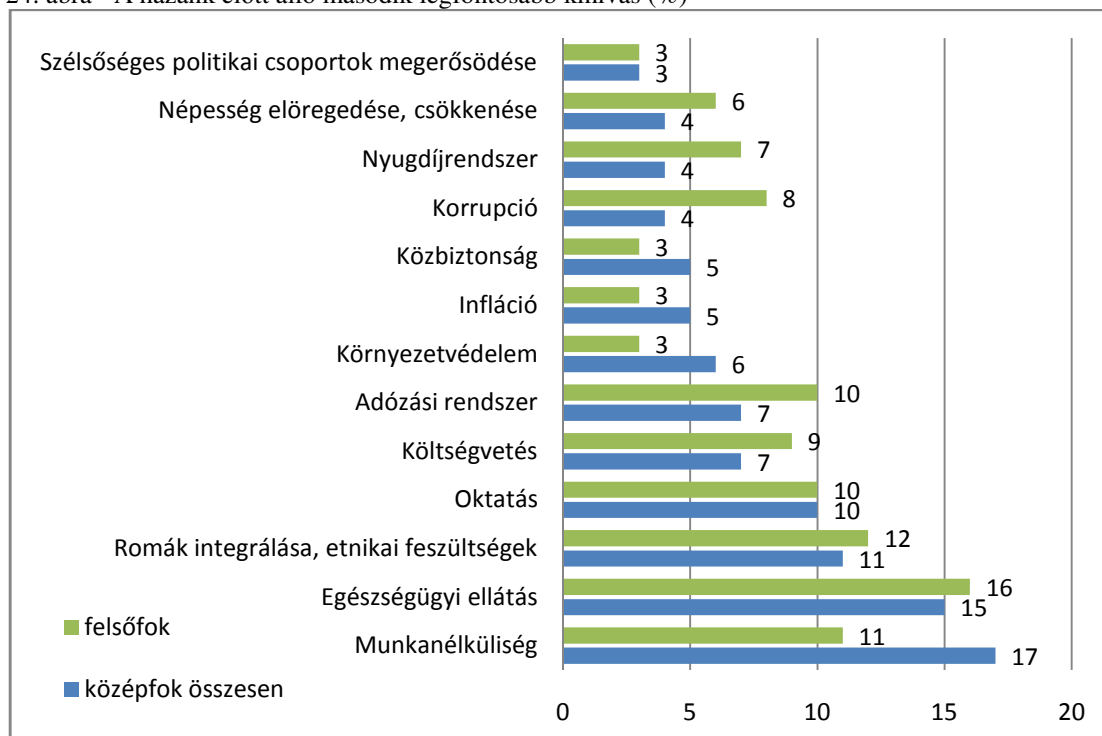
23. ábra - A hazánk előtt álló legfontosabb kihívás (%)



A másodikként jelölt itemek között 15-16 százalékos arányban jelölték meg mind a közép-, mind a felsőoktatásban tanulók az egészségügyi ellátással kapcsolatos kihívásokat, 11-17 százalékban pedig a munkanélküliséget. A roma integrációt és az oktatás kérdéseit ugyancsak 10 százalék vagy annál valamivel többen választották a diákok mindkét oktatási szinten. (lásd 24. ábra).

A középfokon tanulók közt a két, legtöbbször által második legfontosabbnak jelölt kihívás az egészségügyi ellátás és a munkanélküliség problémája volt (lásd Függelék 2. táblázat). A roma integrációt szintén 10 százalék fölötti arányban jelölték a szakközépiskolások és a gimnazisták, a szakiskolások körében viszont a környezetvédelem és a nyugdíjrendszer ért el hasonló arányt.

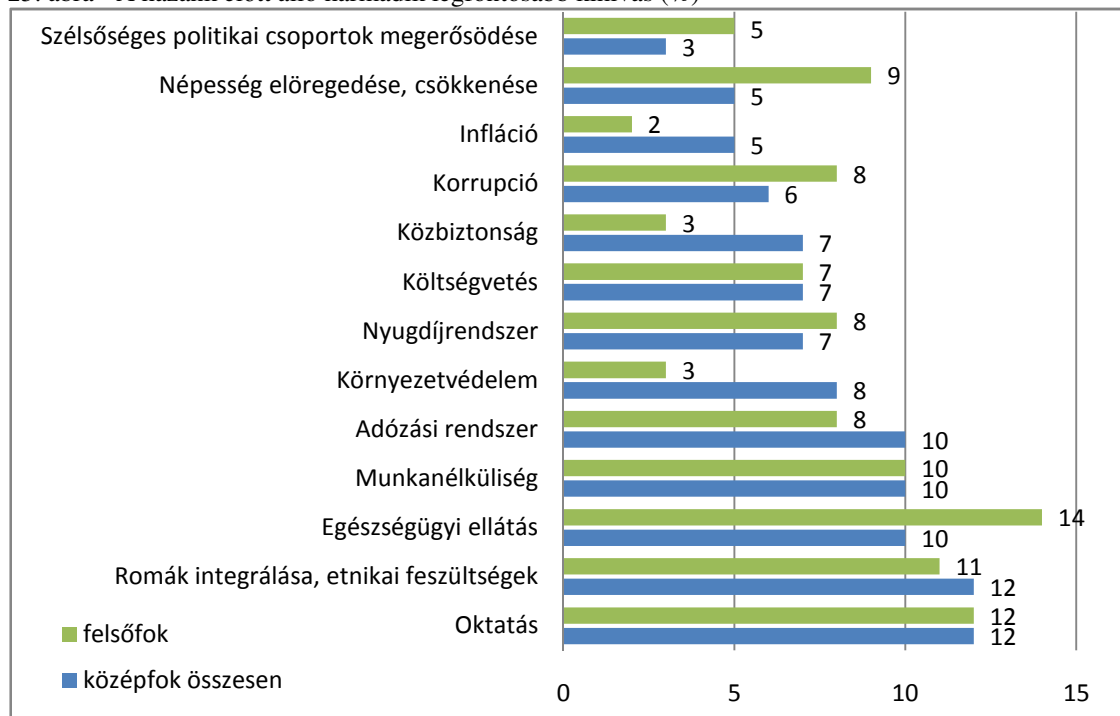
24. ábra - A hazánk előtt álló második legfontosabb kihívás (%)



A harmadik legfontosabbként jelölt kihívásként a köz- és felsőoktatásban tanulók is ugyanazt a négy itemet jelölték a legmagasabb arányban. Az oktatás, a roma integráció, az egészségügyi ellátás és a munkanélküliség is mindkét csoport válaszadói körében legalább 10 százalékos említést ért el (lásd 25. ábra).

A harmadik legfontosabb item esetében már nem bizonyulnak annyira homogénnek a középiskolások, mint az első két item esetében. A szakiskolások a környezetvédelmet, az oktatást és az adózási rendszert, a szakközépiskolások az oktatást, az adórendszert és a roma integrációt, a gimnazisták pedig az egészségügyi ellátást, a roma integrációt, a munkanélküliséget és az oktatást jelölték meg a legnagyobb arányban (lásd Függelék 3. táblázat).

25. ábra - A hazánk előtt álló harmadik legfontosabb kihívás (%)



A kihívások tekintetében tehát elmondhatjuk, hogy a legtöbbször megjelölt problémák a munkanélküliség, az egészségügyi ellátás, a roma integráció és az oktatás. Ezek a problémák azok is, amelyeket a diákok általában első, második és harmadik legfontosabb kihívásként is a legmagasabb arányban jelölnek meg. A munkanélküliség részben a gazdasági válság eredményeként jelenhetett meg prioritásként, az egészségügyi- és a roma integráció fókuszba toródása pedig valószínűleg aktuális események eredménye. Az oktatás területének hangsúlyozása pedig nemcsak a jelenlegi helyzet értékelésével, hanem a középiskolások esetében a továbbtanulással, a felsőoktatásban részt vevők esetében pedig az oktatás és a munkaerőpiac kapcsolatával állhat összefüggésben.

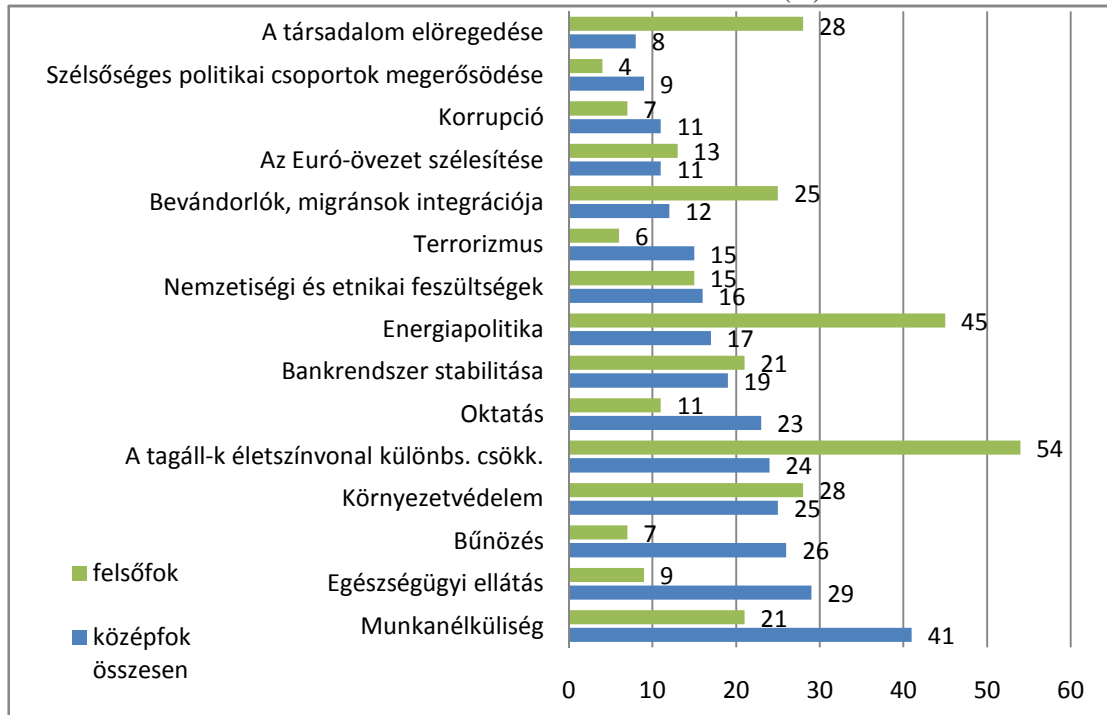
5.2. Az EU előtt álló kihívások

Az unióval kapcsolatos kihívásokat összegző listánk 15 elemből állt, melyek valamennyire átfedésben voltak a hazai kihívások listájával is. Az unióval kapcsolatos kihívások listáján is szerepelt a társadalom elöregedésének problémája, a szélsőséges politikai csoportok erősödése, a korrupció, a bűnözés, a nemzetiségi feszültségek, a környezetvédelem, az oktatás és a munkanélküliség. Ezen túl néhány olyan EU-specifikus kihívást is említettünk, mint az Euro-övezet szélesítése, a tagállamok közötti életszínvonal különbségeinek csökkentése, a bevándorlás, az energiapolitika, illetve a bankrendszer stabilitása.

A középiskolások esetében elmondható, hogy a legtöbbször választott itemek némi átfedést mutatnak a hazai viszonylatban is legtöbbször választott itemekkel, hiszen magas arányban jelölték meg az oktatás, az egészségügy és a munkanélküliség problémáját is. Ezen túl a bűnözés, a környezetvédelem és a tagállamok közötti életszínvonal különbségek csökkentése is 20 százalék fölötti jelölést kapott.

A felsőoktatásban részt vevők esetében más problématerületek rajzolódnak ki, mint amelyet a hazai kontextusra vonatkozóan láttunk. Ők a legmagasabb arányban az életszínvonal különbségek csökkentését, az energiapolitikát, a népesség öregedését, a környezetvédelmet és a bevándorlást jelölték meg (lásd 26. ábra).

26. ábra – Az unió előtt álló kihívások összes említése a diákok körében (%)



A középiskolások az Európai problémák listájából szinte teljesen azonos itemeket jelöltek meg a legmagasabb arányban. A szakiskolások, szakközépiskolások és a gimnazisták körében is sokan említették meg a munkanélküliség, az egészségügyi ellátás és a környezetvédelem kihívásait. Míg a legtöbbször említettek közé a szakiskolások és a szakközépiskolások esetében az oktatási rendszer problémái és a bűnözés is csatlakozik, addig a gimnazisták a tagállamok közötti életszínvonal különbségeinek csökkentését jelölik meg magas arányban (lásd 25. táblázat).

165. táblázat – Az unió előtt álló kihívások összes említése a középiskolás diákok körében (%)

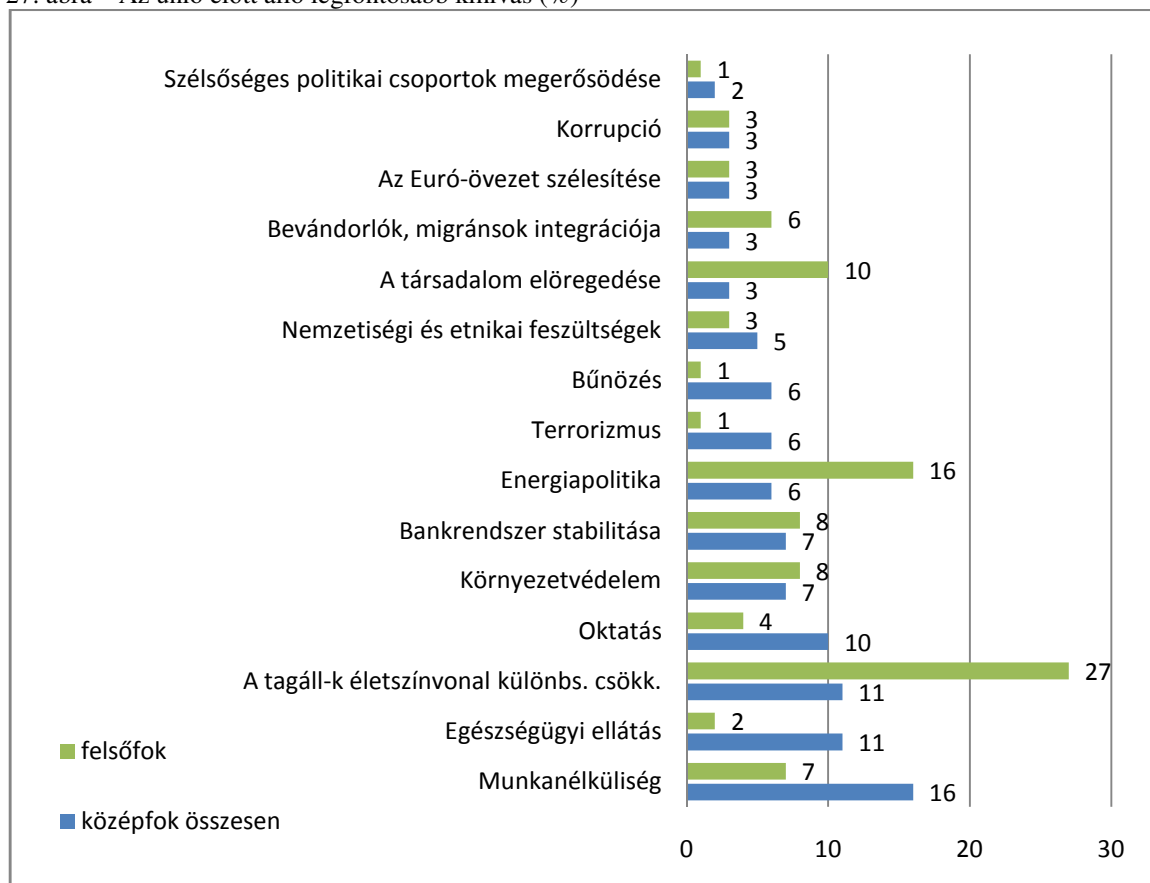
	Szakiskola	Szakközépiskola	Gimnázium
Munkanélküliség	42	44	37
Egészségügyi ellátás	35	33	24
Oktatás	34	24	18
Bűnözés	28	32	20
Környezetvédelem	26	19	28
Terrorizmus	18	16	14
Az Euró-övezet szélesítése	13	12	10
Bankrendszer stabilitása	12	18	22
Energiapolitika	12	14	21
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	12	8	9
Nemzetiségi és etnikai feszültségek	11	14	20
Korrupció	11	11	11
Bevándorlók, migránsok integrációja	10	11	13
A tagáll-k életszínvonal különbs. csökk.	8	19	34
A társadalom előregedése	1	7	10

A válaszadóknak az uniós kihívásokat is rangsorolniuk kellett. A legfontosabb uniós kihívásnak a közoktatásban tanulók a munkanélküliséget, az egészségügyi ellátórendszer

kihívásait és az oktatás problémáit tartják, ugyanakkor náluk is megjelenik a tagállamok életszínvonal különbségeinek csökkentése iránti igény.

A felsőfokú oktatásban tanulók körében az életszínvonal különbségeivel kapcsolatos a legtöbbször az első helyen említett item, második az energiapolitika, majd ezt követi a népesség öregedésének kihívása (lásd 27. ábra).

27. ábra – Az unió előtt álló legfontosabb kihívás (%)



A középiskolások körében a szak- és szakközépiskolák tanulói ismét hasonló itemeket, az oktatást, a munkanélküliséget és az egészségügyi ellátást hangsúlyozták az első helyen, a gimnazisták viszont a munkanélküliség mellett a tagállamok életszínvonal különbségeit és a bankrendszer stabilitását említették (lásd 26. táblázat).

176. táblázat – Az unió előtt álló legfontosabb kihívás a középiskolás diákok körében (%)

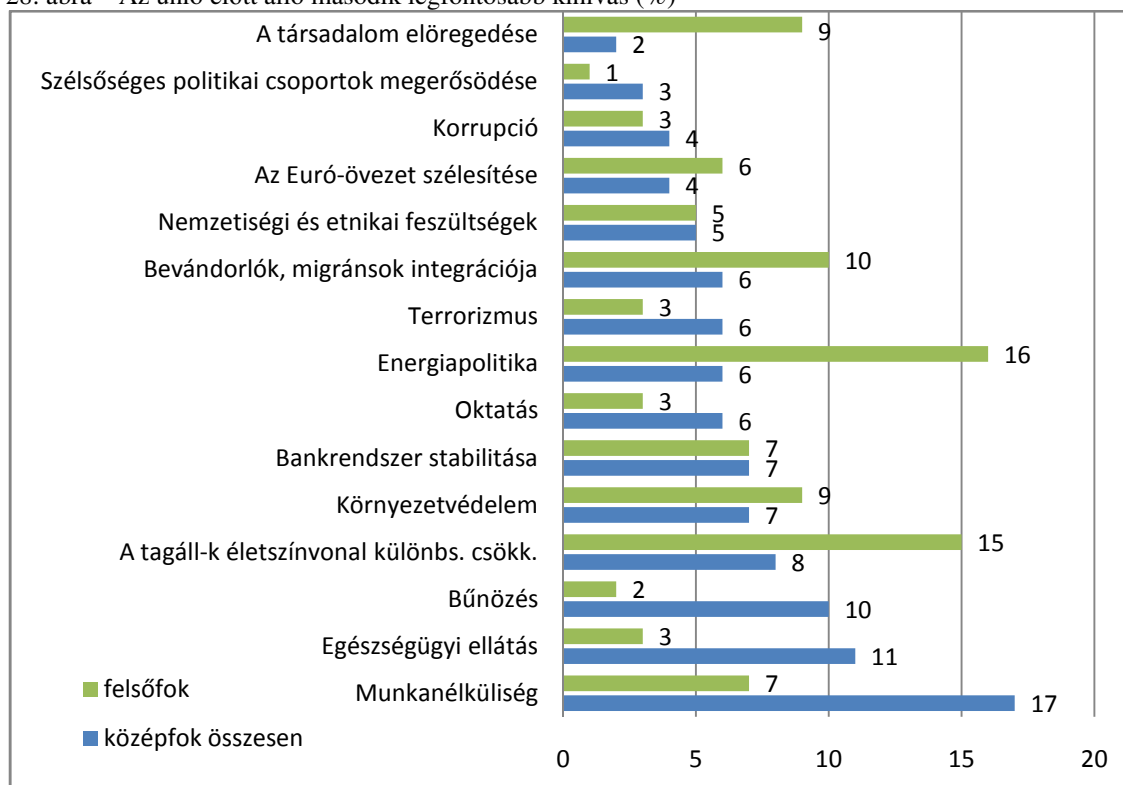
	Szakiskola	Szakközépiskola	Gimnázium
Oktatás	22	13	6
Munkanélküliség	18	19	14
Egészségügyi ellátás	12	13	9
Környezetvédelem	9	6	8
Terrorizmus	7	5	6
Korrupció	6	4	2
Bűnözés	6	9	4
Energia- és környezetpolitika	4	4	8
A tagállamok életszínvonal különbs. csökk.	4	9	15
Bankrendszer stabilitása	4	4	10
Az Euró-övezet szélesítése	3	4	2

Nemzetiségi és etnikai feszültségek	3	4	6
Bevándorlók, migránsok integrációja	2	2	4
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	2	2	2
A társadalom előregedése	0	2	4

Második legfontosabb kihívásként a középiskolások a legfontosabb prioritásokhoz hasonló elemeket jelöltek meg legmagasabb arányban, a munkanélküliséget, az egészségügyet és a bűnözést. A felsőoktatásban tanulóakra is igaz ugyanez, tehát általában második helyen is azokat az itemeket jelölték meg legmagasabb arányban, amelyeket első legfontosabbnak gondoltak, de ők az életszínvonal különbségek és az energiapolitika mellett az oktatás problémáit említik legtöbbször második számú problémaként (lásd 28. ábra).

A középiskolások közötti „választóvonal” ismét a gimnazisták és a másik két iskolatípusban tanulóik között húzódik. Míg második prioritásként előbbiek a munkanélküliséget és az életszínvonal különbségeit említik legmagasabb arányban, addig utóbbiak a munkanélküliség és az egészségügyi ellátás problémáit hangsúlyozzák (lásd Függelék 4. táblázat).

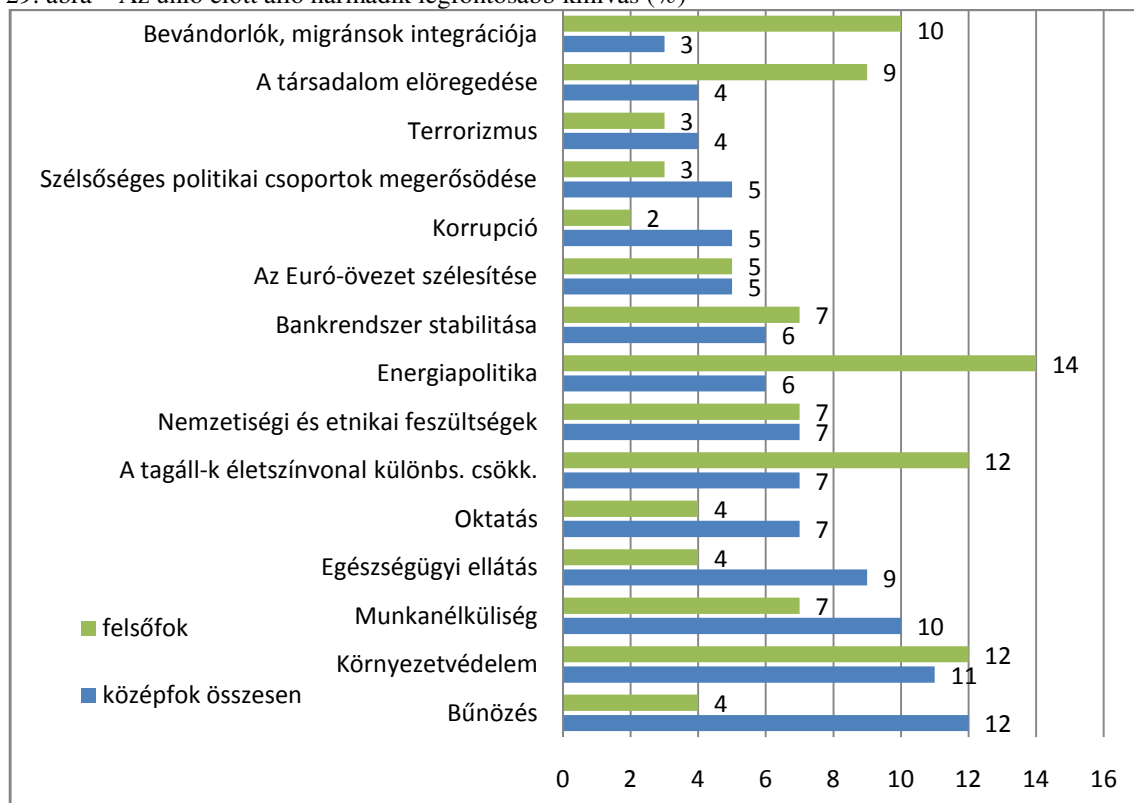
28. ábra – Az unió előtt álló második legfontosabb kihívás (%)



A harmadik legfontosabb uniós kihívásnak tartott területek a középiskolások esetében a bűnözés, a környezetvédelem és a munkanélküliség volt, a felsőoktatásban tanulóik körében pedig a munkanélküliség és a környezetvédelem mellett az energiapolitika, az életszínvonal különbségek csökkentése jelentek meg (lásd 29. ábra).

A középiskolások trendet leginkább a szak- és szakközépiskolások követik, a harmadik prioritás tekintetében a gimnazisták körében csak a környezetvédelem érte el a 10 százalékos említési küszöböt (lásd Függelék 5. táblázat).

29. ábra – Az unió előtt álló harmadik legfontosabb kihívás (%)

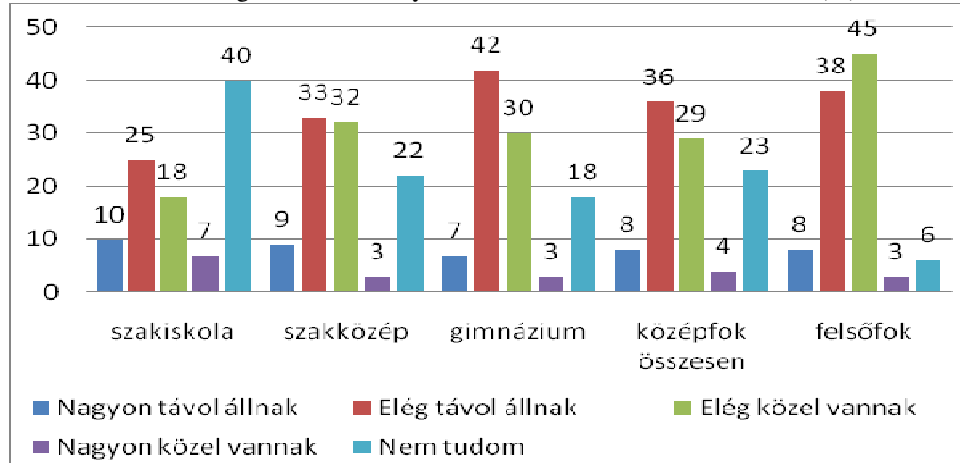


Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az uniós kihívások tekintetében a közép- és felsőoktatásban részt vevő hallgatók más kihívásokat jelöltek meg a legmagasabb arányban. A középiskolások körében tapasztalható tendenciák hasonlóak voltak ahhoz, amiket a hazai kihívásokkal kapcsolatban láttunk. A középfokú oktatásban tanuló diákok tehát legmagasabb arányban a munkanélküliség, az oktatási- és egészségügyi rendszer problémáit tekintik az unió legfontosabb kihívásainak. A felsőoktatásban tanulók körében a tagállamok életszínvonal diszkrépanciáinak csökkentése, az energiapolitika, az öregedés, a környezetvédelem és a bevándorlás kerültek a fókuszba.

Az egyes itemek rangsorolásakor azt tapasztaljuk, hogy a középfokú oktatási intézményekben a szakiskolák és szakközépiskolák diákjai sok tekintetben hasonló „preferenciákkal” rendelkeznek, a gimnazisták pedig tendenciáikban a felsőfokon tanuló hallgatókkal mutatnak hasonlóságot.

Kérdőívünkben szerepelt egy olyan kérdés is, amely arra vonatkozott, hogy a diákok szerint mennyire állnak közel vagy éppen távol egymástól az unió tagállamai demokratikus értékek tekintetében.

30. ábra – Az uniós tagállamok viszonya demokratikus értékek tekintetében (%)



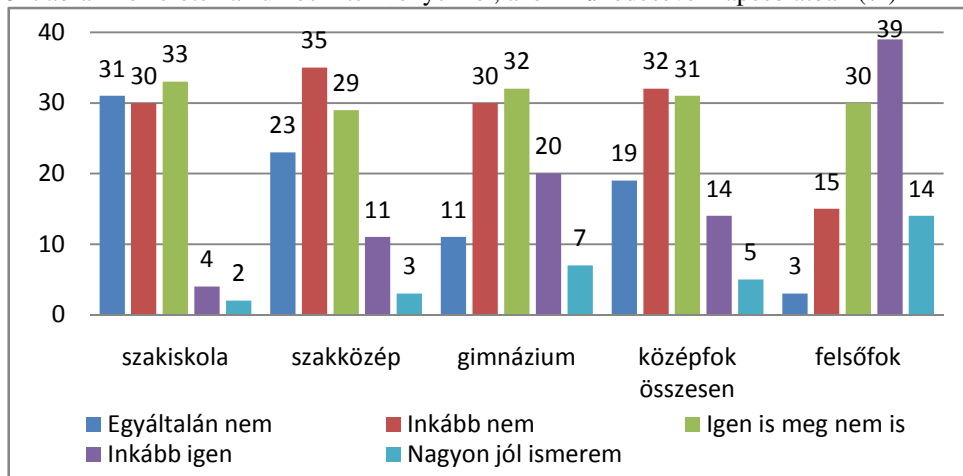
A középfokon tanulók többsége szerint az uniós tagállamok négyes skálán értékelve inkább távol állnak egymástól demokratikus értékek tekintetében, a felsőfokú végzettségűek pedig közel azonos arányban pozicionálták magukat a két oldalra (lásd 30. ábra). Fontos ugyanakkor észrevenni, hogy a középfokú végzettségűek negyede nem tudott állást foglalni a kérdéssel kapcsolatban.

A középfokú bontásra tekintve látszik, hogy a csoport magas „nem tudom” válaszarányát a szakiskolások húzzák föl, akik körében közel kétszer akkora a véleménnyel nem rendelkezők aránya, mint a szakközépiskolások és a gimnazisták csoportjában. A diákok mindhárom iskolatípusban inkább azt gondolják, hogy a tagállamok távol állnak egymástól demokratikus értékek tekintetében.

5.3. Az unióval kapcsolatos tájékozottság és érdeklődés

Az unió intézményeivel, működésével kapcsolatban a felsőoktatásban tanulók több mint fele érzi azt, hogy megfelelő mennyiségű ismeret birtokában van, a középiskolások körében azonban ez az arány mindössze 20 százalék körüli (lásd 31. ábra). A középfokon tanulók körében a gimnazisták körében 40, a szakközépiskolások és szakiskolások körében viszont közel 60 százalék azok aránya, akik nincsenek tisztában az unió szervezeti felépítésével, feladataival és működésével.

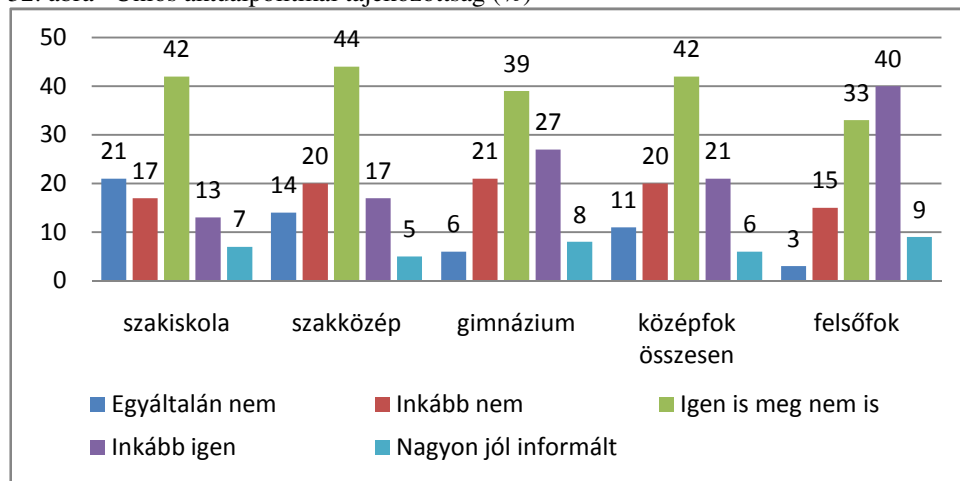
31. ábra – Ismeretek az uniós intézményekkel, azok működésével kapcsolatban (%)



Kérdés: Mennyire ismered az EU politikai intézményeit, azok működését, szakpolitikáit?

Az aktuálpolitikai történéseket illetően ugyancsak a felsőfokú tanulmányaikat folytatók vallják magukat tájékozottnak magasabb (közel kétszer akkora) arányban (lásd 32. ábra). A középfokú intézményeket tekintve ismét a szak- és szakközépiskolák tendenciái járnak együtt, ezekben az iskolákban a diákok feleakkora arányban tartják magukat tájékozottnak, mint a gimnazisták.

32. ábra – Uniós aktuálpolitikai tájékozottság (%)



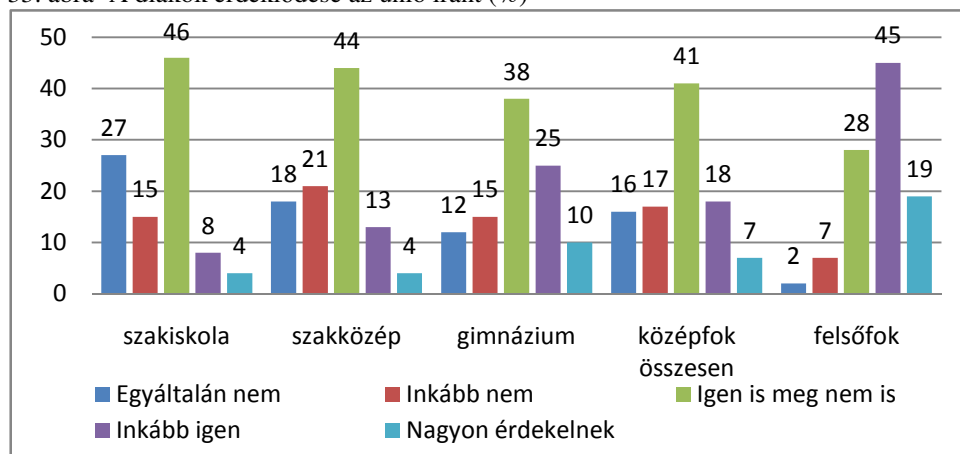
Kérdés: Mennyire tudod, hogy jelenleg mi történik az unióban?

Az unióval kapcsolatos érdeklődést ötös skálán értékelhették a diákok, melynek 1-es értéke teljes érdektelenséget, 5-ös értéke pedig kifejezett érdeklődést jelent. A felsőfokú tanulmányaikat végzők körében több mint kétszer annyian jelezték kifejezett érdeklődésüket (45 százalék), mint a középiskolások körében (18 százalék).

Összességében a felsőfokon tanulók több mint 60 százaléka érdeklődik az unió iránt, a középfokú oktatásban részt vevők körében azonban valamivel többen vannak azok, akik nem mutatnak érdeklődést (lásd 33. ábra). Igaz, ismét figyelembe kell vennünk a középre húzók magas arányát, ami 30-40 százalékos volt a két csoport esetében.

A középfokú iskolák esetében a szak- és szakközépiskolák válaszadói körében a legalacsonyabb az érdeklődők aránya (12-17 százalék), ebben a két iskolatípusban a válaszadók azon csoportja nagyobb, amely nem érdeklődik az unió iránt. A gimnazisták körében azonban az érdeklődők vannak többen, és körükben az érdeklődő csoport is kétszer akkora, mint a szakközépiskolások körében.

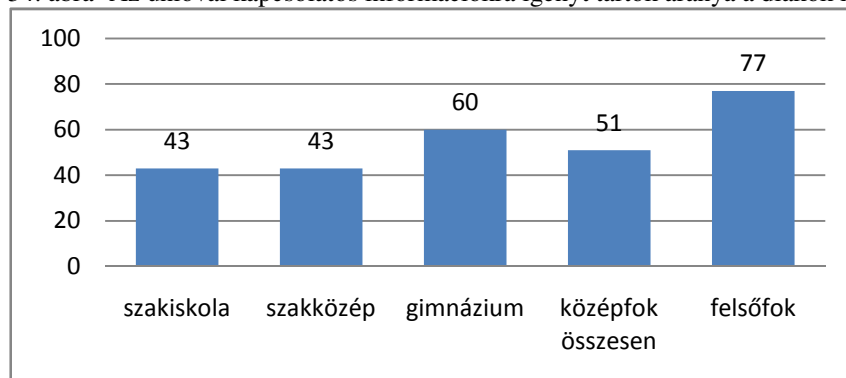
33. ábra- A diákok érdeklődése az unió iránt (%)



Kérdés: Mennyire érdekelnek az unióval kapcsolatos témák?

A diákok legmagasabb arányban a felsőfokú intézményekben (77 százalék) jelezték, hogy szeretnének többet hallani az unióról (lásd 34. ábra). A középfokon tanulók esetében a diákok fele nyilvánított ki ilyen igényét. A legérdeklődőbbek most is a gimnazisták voltak, a szak- illetve szakközépiskolások körében kicsivel több, mint 40 százalék mondta, hogy több információhoz szeretne jutni.

34. ábra- Az unióval kapcsolatos információkra igényt tartók aránya a diákok körében (%)



Az unióval kapcsolatos informáltság és érdeklődés tekintetében is azt láttuk, hogy a felsőfokú oktatásban részesülők informáltabbnak érzik magukat mind az unióval kapcsolatos általános ismeretek, mind az aktuálpolitikai ismeretek tekintetében is, mint a középfokon tanuló diákok. Azt is fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a középfokú oktatási intézmények körében a szakiskolások és a szakközépiskolások körében a legalacsonyabb mind a magukat informálnak tartók, mind az unió iránt érdeklődők aránya.

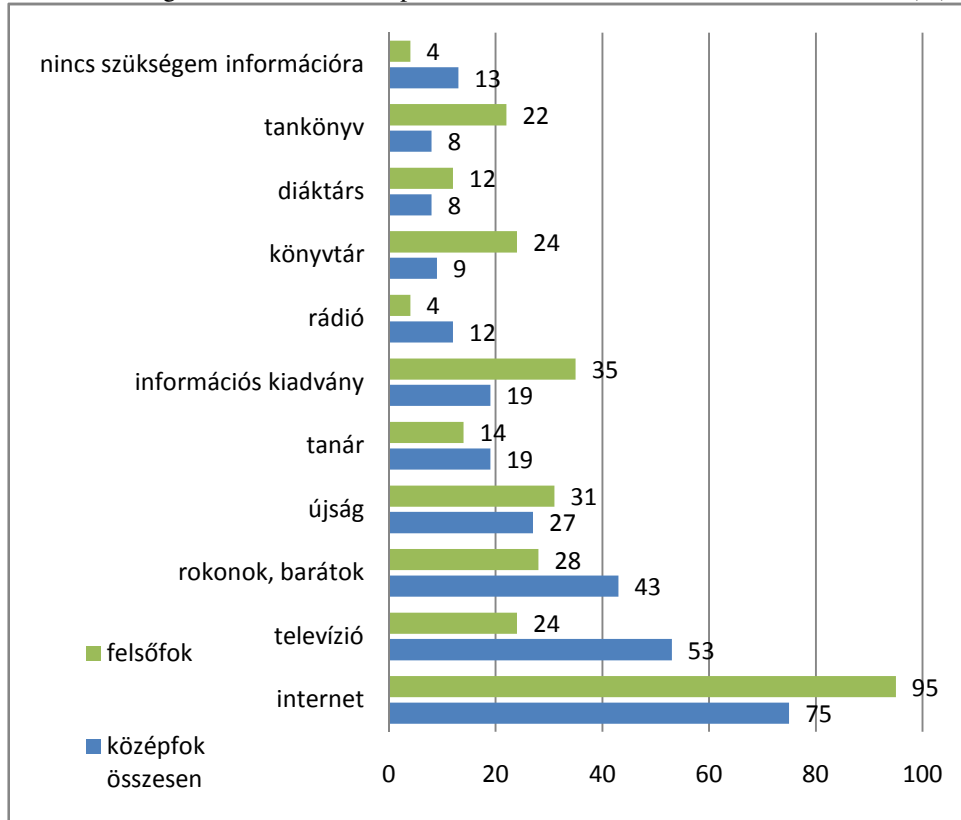
5.4. Az unióval kapcsolatos információ forrásai, információ iránti igények

A diákok körében leggyakrabban említett információforrás az Internet, a felsőoktatásban tanulók közül szinte mindenki, a középfokon tanulóknak pedig a háromnegyede említette ezt a csatornát az unióval kapcsolatos hírek, információk forrásaként (lásd 35. ábra).

A további eredmények azonban azt mutatják, hogy a két csoport esetében eltérő csatornákat érdemes felhasználni az információ továbbítására. A középfokon tanulók több mint fele említette a televíziót, valamivel 40 százalék felett pedig a rokonokat, barátokat. Az egyetemisták és főiskolások körében az információs kiadványok és az újságok követték az internetet legmagasabb arányban.

A három középfokú intézmény homogénnek bizonyult a legfontosabb információs csatornák említésében (lásd Függelék 6. táblázat).

35. ábra – A legfontosabb unióval kapcsolatos információforrások a diákok körében (%)



A két legmagasabb arányban említett téma mind a közép-, mind a felsőfokú tanulmányokat folytatók körében a munka- valamint tanulási lehetőségek voltak (lásd 36. táblázat). Mindkét csoportban 40 százalék fölötti említéssel ugyancsak a népszerű témák közé tartoztak az utazási lehetőségekkel, kulturális eseményekkel és az uniós országok gazdaságával foglalkozó témák.

A középiskolások körében általában minden iskolatípusban megegyeztek a leggyakrabban említett itemek azokkal a témákkal, amik a középiskolás válaszadókat összességében jellemzik, ugyanakkor a szakiskolás válaszadók a többiekhez képest magasabb arányban érdeklődnek a vállalkozási lehetőségek iránt, mint a másik két intézménytípus diákjai (7. Függelék). A kulturális rendezvényeket és az uniós környezetpolitikát többen említették a gimnazisták körében, mint a szakiskolások és a szakközépiskolákba tanulók között, az uniós politika intézményei és működése, valamint a kultúra szintén a gimnazisták körében volt népszerűbb.

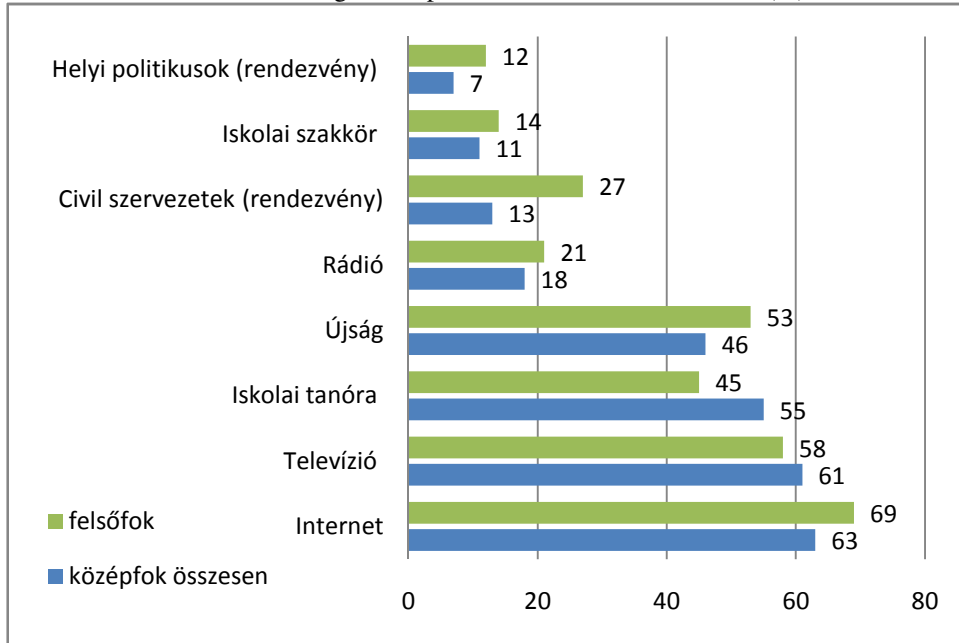
36. ábra – A diákok körében legnagyobb érdeklődést kiváltó uniós témák (%)



Azok, akik szeretnék több információhoz jutni az unióval kapcsolatban, leginkább az interneten keresztül (a közép- és felsőoktatásban tanulók esetében is több mint 60 százalék) szeretnék azokhoz hozzáférni (lásd 37. ábra). A televíziót szintén közel 60 százalék említette, illetve a diákok valamivel több mint a fele az oktatás intézményekben, tanórákon, kurzusokon is szeretne többet hallani az unióról. Ez mindenképpen egy tanárok felé kinyilvánított igény, főleg ha figyelembe vesszük, hogy a tanárokat a diákok kevesebb mint ötöde jelölte meg az unióval kapcsolatos információ forrásaként. A diákok szintén 50 százalék körüli arányban jelölték meg az írott sajtót, a felsőoktatási intézmények hallgatóinak ötöde pedig azt is szívesen venné, ha a civil szervezetek rendezvények keretében beszélneek többet az unióról. A diákok legkevésbé politikusoktól szeretnék az unióval kapcsolatban informálódni, de az iskolai szakkör sem tartozik a kedvelt információátadási formák közé. Ez azt jelzi, hogy a diákok a kötelező órarendbe illesztve szeretnék az unióval kapcsolatos ismereteket megkapni.

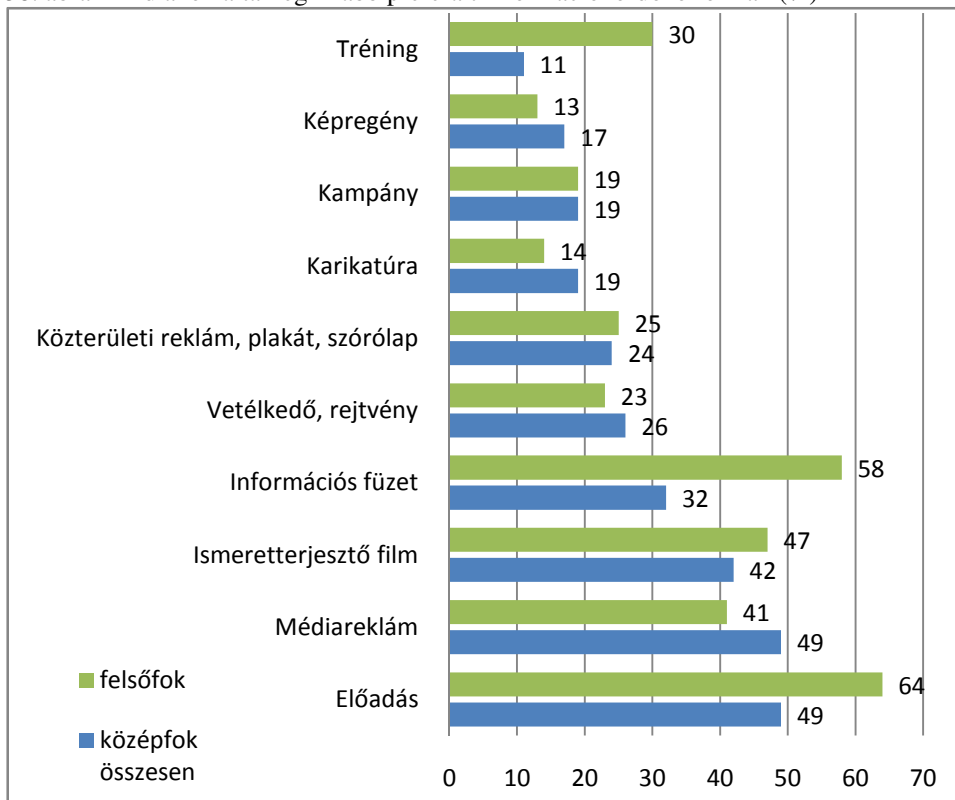
A középfokon tanulók közt a szakiskolások és a szakközépiskolások körében a televízió és az Internet a legnépszerűbb, a gimnazisták viszont közel akkora (60 százalék fölötti) mértékben jelölték meg az iskolai tanórákat, mint az internetet (lásd Függelék 8. táblázat).

37. ábra – A diákok körében leginkább preferált információs csatornák (%)



Az információ formáját tekintve azt tapasztaltuk, hogy mind a közép-, mind a felsőfokú oktatásban tanuló diákok előnyben részesítik az előadásokat és a multimédiás anyagokat (reklám, ismeretterjesztő film), a felsőoktatásban részt vevők pedig az információs füzeteket is magas arányban jelölik meg (lásd 38. ábra). A középfokú intézmények diákjai körében a gimnazisták magasabb arányban jelölték meg az előadást és az információs füzeteket, mint a szak- és szakközépiskolások, a multimédiás tartalmak viszont általában a szakiskolák körében voltak a legnépszerűbbek (lásd Függelék 9. táblázat).

38. ábra – A diákok által leginkább preferált információhordozó formák (%)



Eredményeink szerint tehát a diákok legfontosabb információs forrása az Internet, ezen kívül viszont eltérnek a középiskolások és a felsőoktatásban tanuló hallgatók által használt információs csatornák. A középiskolások körében a televízió és a rokonok, barátok, a felsőoktatásban tanuló körében pedig az információs kiadványok, valamint az újságok a legnépszerűbbek.

A diákok legnagyobb arányban úgy nyilatkoztak, hogy az uniós munkavállalásról, a tanulás- és utazási lehetőségekről, a kulturális eseményekről és az uniós tagállamok gazdaságáról szeretnének többet tudni.

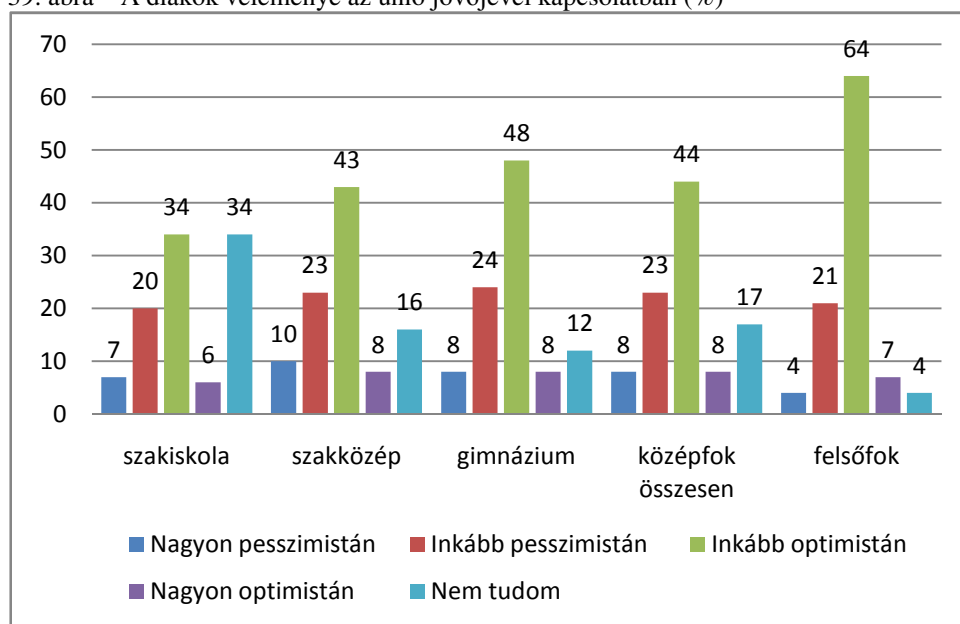
A legpreferáltabb csatornák az Internet és a televízió, de nagy igény mutatkozik arra is, hogy a diákok és hallgatók az iskolai tanórák, illetve kurzusok keretében tudjanak meg többet az unióról.

Ezzel némileg összhangban áll, hogy a diákok magas arányban mondták azt, hogy előadáson, illetve multimédiás eszközökön keresztül szeretnének leginkább információhoz jutni.

5.5. Az unió jövője

Kutatásunk végén arról is megkérdeztük a diákokat, hogy miként látják az unió jövőjét. Eredményeink szerint mind a közép-, mind a felsőoktatásban tanulók inkább optimistábbak, a középfokú intézményekben a szakiskolákban a legalacsonyabb, a gimnáziumokban pedig a legmagasabb az integráció jövőjét pozitívan szemlélők aránya (lásd 39. ábra). Érdeemes megemlíteni, hogy a középfokon tanuló diákok körében közel 20 százaléka nem tudott véleményt megfogalmazni, és e válaszok alakulásában is azt látjuk, hogy a bizonytalanok a szakiskolákban vannak a legtöbben, a gimnáziumokban pedig a legkevesebben.

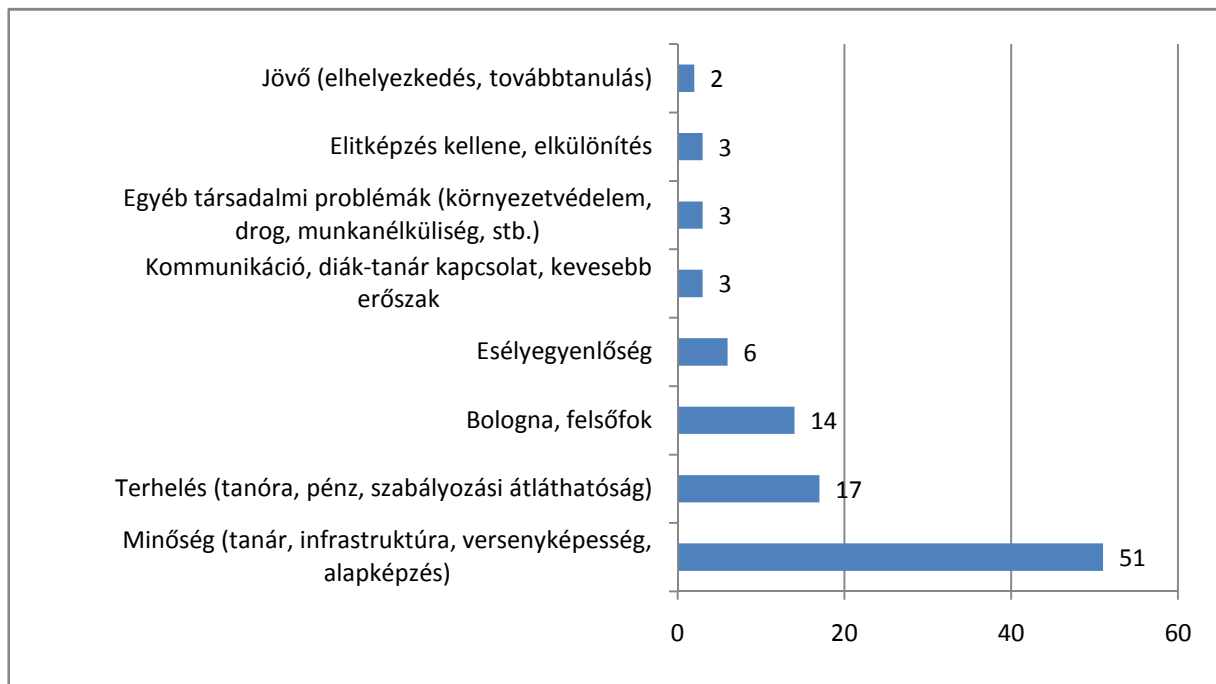
39. ábra – A diákok véleménye az unió jövőjével kapcsolatban (%)



Kérdés: Hogyan vélekedsz az Európai Unió jövőjéről?

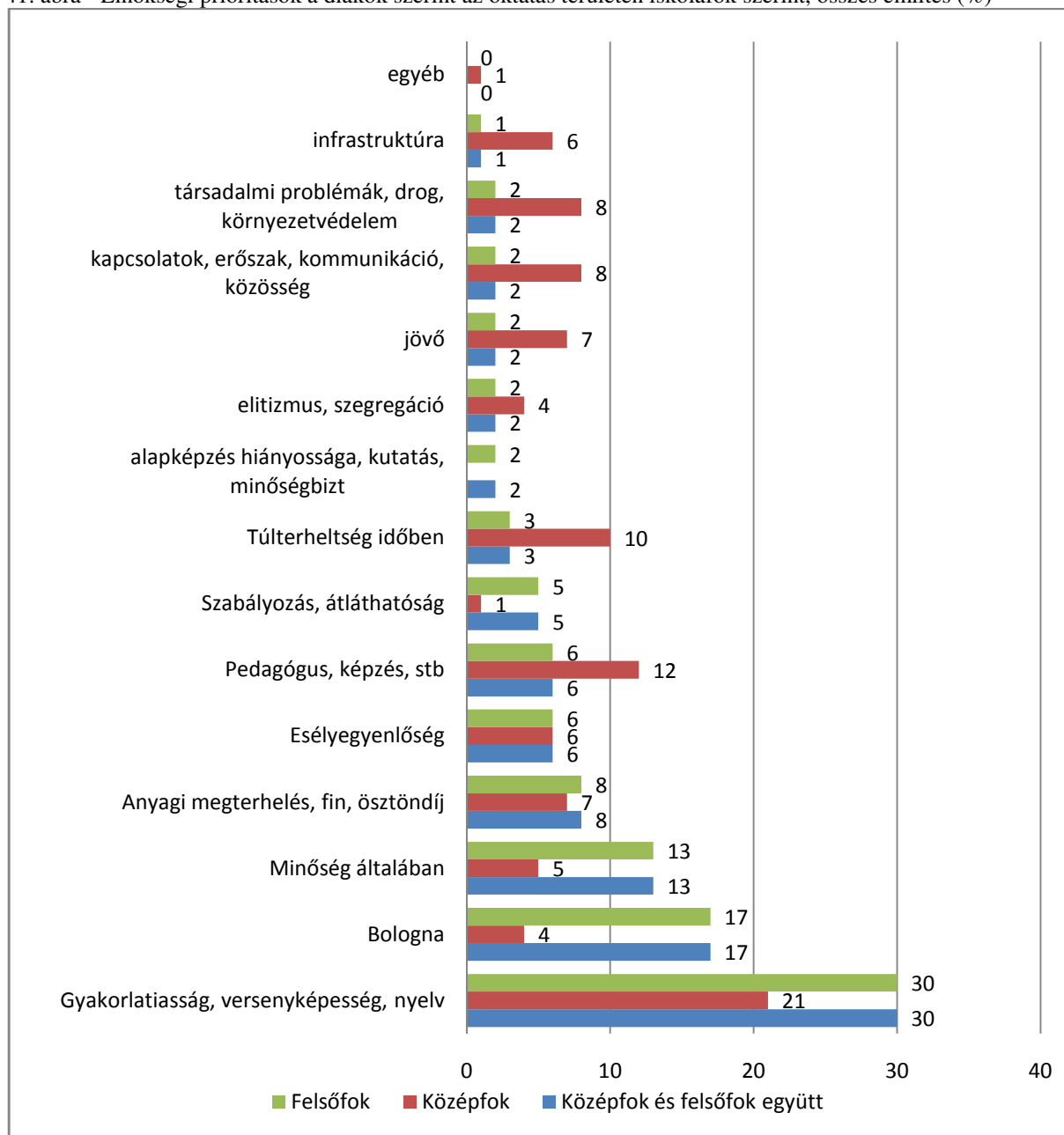
Arra a nyitott kérdésre, hogy mivel kellene foglalkozni a magyar elnökség alatt az oktatás területén, a diákoknak csak mintegy fele válaszolt. A diákok leginkább a minőség, a túlterhelés és az esélyegyenlőség problémáját vetették fel. A felsőoktatási hallgatók pedig kiemelkedően nagy arányban gondolják úgy, hogy a Bologna rendszer újragondolásra szorul, és ezzel kellene foglalkoznia Magyarországnak 2011-ben (40. ábra, részletes adatokat ld. 10. Függelék).

40. ábra - Elnökségi prioritások a diákok szerint az oktatás területén, összes említés (%)



A minőségre és túlterheltségre vonatkozó válaszokat tovább bontottuk. A minőségre vonatkozóan volt, aki csak általában volt elégedetlen a színvonallal, volt aki a pedagógusok módszereivel, képzésével vagy bérezésével volt elégedetlen, volt aki az infrastruktúrával volt kevésbé elégedett, egy másik csoport az alapképzéssel és a legnagyobb csoport az oktatás versenyképességével, csekély mértékű gyakorlatiasságával, a nyelvi képzés gyengeségével. Habár jellegesen eltérnek az egyetemisták és a középfokon tanuló diákok prioritásai, mindkét csoportnak az oktatás versenyképességével volt a legtöbb gondja (lásd 41. ábra, a részletes adatokat ld. Függelék 10. táblázat). Ugyanez sajátosan rímel a szakértői véleményekkel is, ahol szintén a szakképzés és a piac közötti diszkrépancia volt az egyik leginkább említett probléma. A túlterheltséget illetően a középfokon tanulók elsősorban a túl sok tananyagra, tanórára panaszkodtak, míg a felsőfokon tanulók számára az anyagi megterhelés és a szabályozás átláthatatlansága, a transzparencia hiánya okoz inkább gondot. A középfokon tanulók második kiemelt témaköre a pedagógusok, legyen az képzés, elismertség, vagy bérezés. A felsőfokon tanulók közt a második leggyakrabban említés a Bologna rendszer, ahol szinte egyöntetűnek tűnik az elégedetlenség körükben. (Természetesen nem szabad elfelejteni, hogy ilyen formában általában az elégedetlenek azok, akik véleményt mondanak, másrészt a minta nem volt reprezentatív, ezért nem szabad általános következtetéseket levonni, ugyanakkor mindenképpen figyelemreméltó, hogy az egyetemisták egyötöde ezt jelölte meg elsőként.)

41. ábra - Elnökségi prioritások a diákok szerint az oktatás területén iskolafok szerint, összes említés (%)



A középfokon tanulók esetében is eltérnek a preferenciák attól függően, hogy milyen programban tanul a tanuló. A szakiskolásokat leginkább a jövőjük, elhelyezkedési esélyeik izgatják, ezért ezt helyeznék középpontba. A túlterheltség és az iskolai infrastruktúra nem megfelelő volta is náluk jelentkezik leginkább problémaként. A középiskolásokat leginkább az oktatás versenyképessége, korszerűsége izgatja, valamint a pedagógusok körülményei, munkájuk színvonala, módszertani kultúrájuk. A szakközépiskolásokat még a többiekhez képest jobban izgatja az iskolai kommunikáció milyensége, a tanár-diák kapcsolat és az erőszakos megnyilvánulások, a gimnazistákat pedig általában a többiekéhez képest jobban izgatja a minőség általában és az esélyegyenlőség kérdése (lásd 27. táblázat). Érdekes még megfigyelni, hogy a gimnazisták érvkészlete kidolgozottabb, átlagosan 1,4 említés jut egy tanulóra, míg a szakközépiskolások esetében csak 1,3 és a szakiskolások esetében 1,2.

187. táblázat - Elnökségi prioritások a középfokon tanuló diákok szerint az oktatás területén pedagógiai program szerint

	Gimnázium	Szakközép	Szakiskola	Gimnázium	Szakközép	Szakiskola
		N			%	
Minőség általában	19	4	0	7	3	0
Pedagógus, képzés, stb	31	14	5	12	12	13
Infrastruktúra	18	5	7	7	4	18
Gyakorlatiasság, versenyképesség, nyelv	58	28	1	22	24	3
Óra, idő túl sok	24	9	7	9	8	18
Anyagi megterhelés, fin, ösztöndíj	16	10	2	6	8	5
Szabályozás, átláthatóság	4	0	0	2	0	0
Jövő	14	6	8	5	5	20
Esélyegyenlőség	20	6	1	8	5	3
Elitizmus, szegregáció	9	5	4	3	4	10
Kapcsolatok, erőszak, kommunikáció, közösség	18	16	1	7	14	3
Társadalmi problémák, drog, környezetvédelem	19	10	3	7	8	8
Bologna	12	3	0	5	3	0
Egyéb	1	2	1	0	2	3
Összes említés	263	118	40	100	100	100
N	185	91	33

Az egyetemi hallgatók közt a minőséggel a legelégedetlenebbek a felsőfokú szakképzésen tanulók valamint a műszaki, reál és orvosi egyetemen tanulók. Ugyanakkor a bölcsészek és pedagógusképzésben résztvevők kevésbé. A pedagógusképzésben résztvevők leginkább az esélyegyenlőtlenséget helyezték a középpontba, jól látszik, hogy ők valóban egy fókuszba helyezhető témán gondolkodtak, kevésbé a saját problémájukkal helyettesítették azt. A Bologna képzéssel ugyanakkor éppen a társadalomtudományi és bölcsész szakokon tanulók a legelégedetlenebbek, valószínűleg azért is, mert számukra a BA fokozat kevésbé nyújt megoldást (lásd 28. táblázat).

198. táblázat - Elnökségi prioritások a felsőfokon tanuló diákok szerint az oktatás területén szak szerint, %
N=1183

	Bölcsész, társ.tud.	Gazd, jog	Info, műszaki, term.tud.	Egyéb	Pedagógus	Felsőfokú szakképzés	Összesen
Minőség	42	49	56	56	41	70	49
Terhelés	16	17	14	15	17	15	16
Jövő	3	0	0	0	1	0	1
Esélyegyenlőség	8	6	2	4	16	10	7
Elitizmus	2	2	3	2	3	0	2
Kommunikáció, kapcsolat, erőszak	2	1	3	2	1	0	2
Egyéb társadalmi problémák	1	2	2	2	3	0	2
Bologna, felsőfok	27	22	19	18	17	5	22

Egyéb	0	0	1	0	0	0	0
Összesen	100	100	100	100	100	100	100

6. Összegzés és javaslatok

A kutatás egyaránt kitért a minisztériumi és háttérintézmények szakértőinek az elnökség szempontjából fontos kompetenciáinak, ismereteinek önbevallásos felmérésére, valamint az Unióval kapcsolatos ismereteket bővítő és kompetenciákat fejlesztő tréning iránti igényeikre. Ezen felül felmértük a 2011-es magyar elnökség idején lehetséges témakörök preferenciáit a szűkebb szakmai és a szélesebb társadalmi közegben. Kitért a kutatás még a pedagógusok és diákok attitűdjeire és informáltságára is az Európai Uniót tekintve és azokra a lehetséges csatornákra, amelyen át sikeresen meg lehet őket szólítani, ezzel is segítve a magyar elnökség eredményességét.

Kompetenciák, képzési igények a minisztériumok és háttérintézmények körében

Kutatásunk szerint általában a válaszadók ebben a körben közel, illetve valamivel több, mint 70 százalékanak már van tapasztalata uniós projektekkel kapcsolatban. Ez mindenképpen jó kiinduló alapnak számít. A képzések szervezése és az információ hatékony disszeminációja szempontjából fontos eredmény, hogy a minisztériumok válaszadói leginkább intézményi és egyéb uniós segédanyagok, illetve kollégái útján informálódik uniós ügyekben, míg a háttérintézmények elsődleges információforrásai a szakmai programok és az internet.

A tréningigényekkel kapcsolatosan azt találtuk, hogy a válaszadók az ismeretbővítő tréningek iránt magasabb százalékban fejezték ki igényüket, mint a kompetenciafejlesztő képzések iránt.

A preferenciákban ugyanakkor eltéréseket tapasztaltunk, főleg az ismeretblokk esetében. Míg a kompetenciablokk eredményei szerint mind a minisztériumi, mind a háttérintézményekből válaszolók általában hasonló itemeket jelöltek meg legnagyobb mértékben, mint képzésre érdemes területek (pl. idegen nyelv, tárgyalási készségek és komplex folyamatok menedzselése), addig az ismeretblokk területén különbözőeket.

Ugyancsak megfigyelhető az is, hogy a munkatársak kompetenciáinak és ismereteinek megítélése a minisztériumi válaszadók esetében jobban együtt járt az adott részterülettel kapcsolatos tréning iránti igény kifejezésével, mint a háttérintézmények esetében. Ez azt jelenti, hogy a minisztériumi válaszadók általában azt a képzést igényelték leginkább, amely területén legnegatívabban ítélték meg munkatársaik, intézményük teljesítményét. A háttérintézményekben a kompetenciahiány észlelésével nem járt együtt kifejezetten magas tréningigény. E diszkrépanciák oka minden bizonnyal abban rejlik, hogy a különböző hatáskörök és feladatok, melyek a két vizsgált intézménytípust jellemzik, különböző ismereteket igényelnek.

A tréningek megvalósításával kapcsolatban is hasznos eredményeket kaptunk. Válaszadóink szerint a tréningeknek vagy kizárólagosan csoportos jellegűeknek kellene lenniük, vagy bizonyos mértékben egyéni alkalmakat is be lehetne iktatni a képzés rendjébe.

A csoportos lehetőségek közül a leginkább választott formák a tréningek és a workshopok voltak, a válaszadók többsége pedig azt szeretné, ha a tréningek felénél kevesebb részt tenne ki a képzésben az elméleti anyag. Ezek a megállapítások mindkét intézménytípus válaszadóira igazak.

Ugyancsak hasonlóan nagy arány mutatkozott mind a minisztériumi, mind a háttérintézményekből választ adók részéről idegen nyelvű, de nem idegen nyelvi tréningek iránt, leginkább angol nyelven.

Válaszadóink szerint e legfontosabb segédletek a tréningek során a személyes konzultációs lehetőségek és a tematikus weboldalak, amelyek egy helyen tartalmazzák a releváns információkat.

A tréningek időzítésével kapcsolatban a válaszadók közel 50 százaléka munka- és szabadidejében is áldozna a tréningeken való részvételre, azonban míg a minisztériumokból válaszolók igen nagy hányada tartozott azok közé, akik akár heti 3 órát vagy többet szánnának képzésre, addig a háttérintézmények válaszadóinak döntő többsége maximum 1-2 órát tudna képzésekre szánni.

Végül, bár a döntő többség szerint a tréningeket a munkáltatónak kellene fizetnie, a válaszadók közel egy negyede mindkét intézménytípusban hozzá tudna járulni a költségekhez.

A felkészülés legfontosabb eleme az eddig ismertetett tényezők mellett az elnökségi feladatokat ellátók és háttérbázisuknak a felkészítése, képzése. Itt igen fontos elkülöníteni a különböző szinteket, mivel a túl sok, de nem releváns ismeretanyag akár elrettentő is lehet. Szintén fontos megtalálni a megfelelő formákat és gyakoriságot ahhoz, hogy az érdekeltek valóban kooperáljanak is, és a felkészítés során és ne pusztán ki akarjanak pipálni egy feladatot. Más feladatok hárulnak az operatív stábra és más egy dossziéfelelősrre, és más egy adminisztratív dolgozóra, vagy a tárcán kívül dolgozó kutatóra, szakértőre. A kérdőíves vizsgálat alapján úgy tűnik, hogy az *ismerethiány* a legégetőbb minden szinten, de természetesen ezek tartalma és jellege különböző szintű lehet. A kompetenciahiányoknál elsősorban vezetési-menedzsment és kommunikációs kompetenciák fejlesztésére lenne igény.

Úgy tűnik, hogy mindkét körben *a komplex folyamatok menedzselésének fejlesztésére lenne a legnagyobb igény*, ami mutatja, hogy mind a korszerű közigazgatás (tárcák), mind a fejlesztési programok lemenedzselése (háttérintézmények) kihívást jelent a résztvevők számára. Az elnökségre való felkészülés jegyében tehát a kompetenciákat illetően a modern közigazgatás normáinak megfelelni tudás a legfőbb hajtóerő, így ez nagyszerű alkalmat jelent, hogy egy belső középvezető képzést le lehessen folytatni. A nem operatív és nem vezető szinteken lévő minisztériumi munkatársak esetén pedig az idegen nyelvi és tárgyalási készségeket is fejlesztő kommunikációs tréningeket illetve a médiában való hatékony szereplést, a média eredményes használatát segítő képzéseket szorgalmazzák a kérdezetek.

A képzéseknek gyakorlatorientáltak kellene lenniük, ahol az elmélet nem haladja meg az 50 százalékot. A képzések mintegy harmadát idegen nyelven, leginkább angolul kellene folytatni. A minisztériumok esetén a képzés elsősorban a munkahelyen, munkaidőben, de intenzíven (heti 2-3 óra) folyhatna, míg a szakértői bázist adó háttérintézmények esetén ez lazább keretekben is tudna folyni (heti 1 óra, bármilyen helyszínen).

Több szinten kellene dolgozni az Elnökségre való felkészülés tematikáját, így a legszélesebb társadalmi közeg, mint pedagógusok, diákok, hallgatók számára egy *alapozó-*, a szakértők, dossziéfelelősök számára egy *középhaladó-*, míg a közvetlen elnökségi stáb számára egy *professzionális* szintűt. Ezek ugyan épülhetnek egymásra, de tartalmukban, formájukban és intenzitásukban eltérnek egymástól. A képzési anyagokat nagyban támogatná, ha a tematikus website emellett párhuzamosan elkészülne és esetleg a távoktatás terepét is adná, netalántán információs szolgáltatást is nyújtana. Jó kiindulópontot jelenthet mindehhez a KÜM-ben elkészült anyagok, valamint a már most is létező uniós portálok (www.eurodesk.hu; CONSILIUM-presidency website; www.euractiv.hu; europa.eu/index_hu; www.euvonal.hu/).

A professzionális csomag ismeretanyagának része lehetne az uniós joganyagok, döntéshozatali szabályok, a protokoll ismerete, a középhaladó csomag ismeretanyagában már inkább az uniós és hazai szakpolitikai környezet, a hivatalos dokumentációk hierarchiája és funkciói, az Oktatás és képzés 2010 folyamat, oktatáspolitikai prioritások szerepelhetnének. Az alapsomag az általános uniós ismeretek (történet, intézményrendszer) mellett elsősorban

a szakpolitikai kontextust tartalmazná mind az Unió, mind Magyarország szintjén. *A képzést formáját tekintve lehetne keverni*, ahol az on-line távoktatási technikát vegyíteni lehet a csoportos tréningekkel, valamint előadásokkal és workshopokkal. Az elkészült tananyagot off-line és on-line is el kellene készíteni, az előző esetében kapcsos könyv formájában, az utóbbi esetén esetleg kvízes és egyéb, a web által nyújtott lehetőségeket kihasználó multimédiás formában.

Érdekes módon a minisztériumi vezetők személyes mentort nem igényelnek annyira, de személye konzultációt igen. Ezért hasznos lehet egy vagy két ún. „*uniós coach*” felkészítése, akik bármikor segítségére lehetnek a munkatársaknak abban, hogy hogyan artikulálják és képviseljék a magyar érdekeket, vagy hogy hogyan is dolgozzanak fel és közvetítsenek hatékonyan információkat, de akik ha kell, konkrét információkat is tudnak adni az aktuális folyamatokról.

A tananyagot érdemes lenne *modulszerűen* összeállítani, amely mind a tartalom, mind a forma szerint strukturálódna, és lehetőséget kellene adni arra, hogy az elnökségi feladatokat közvetlenül majd ellátó munkatársak személyre szabottan tudják maguknak a kurzust összeállítani. Érdemes éppen ezért nem túl bonyolult, de 4-5 modult összeállítani kreditpontokkal, ahol egy minimum keretpontoszám meg lenne állapítva, valamint fel lennének ajánlva minta modulstruktúrák vagy ki lennének jelölve a kötelező modulok a különböző funkcióknak megfelelően (elnökségi stábtág, dossziéfelelős, szakértő, stb.).

Elképzelhető modulok lehetnek például:

- uniós intézményrendszer, történet, eddigi elnökségek tapasztalatai (előadások és on-line tananyag)
- döntéshozatali szabályok, protokoll, tárgyalási technikák (csoportos tréning részben angolul)
- uniós és hazai szakmapolitikai prioritások, a legfontosabb hivatalos dokumentumok és jogszabályok, az Oktatás és képzés 2010 folyamat (web felülettel támogatott képzés workshopokkal)
- komplex folyamatok menedzselése, döntés és motiválási készség fejlesztés, stresszkezelés (tréning)
- idegen nyelvű kommunikáció, médiaszereplés (tréning)

Kérdés, de felvethető, hogy valamilyen vizsga is történjen a legvégén, főleg a professzionális körben. Itt lehet on-line módon kvíz formában tesztet kitölteni, idegen nyelven esszét írni valamilyen szakmapolitikai prioritásról és esetleg szóban valamilyen problémamegoldó készséget igénylő feladatot megoldatni, de elképzelhető akár csoportos vizsga is, ahol éppen az együttműködési készségre és hajlandóságra lenne szükség. Ilyen formában a képzés akár a tárcán belüli professzionális szintű képzés csapatépítésnek is felfogható. Ebből a csapatból lehetne egyébként kiemelni azt az egy-két „coach”-ot, akik segítenék a háttérben is professzionálisan működni.

29. táblázat - Egy lehetséges képzési struktúra

Szint	Célcsoport	Ismeret	Kompetencia	Módszer	Gyakoriság és helyszín	Segédanyagok, egyéb
Professzionális	Elnökségi stáb	Elsődleges/másodlagos joganyag, eljárási jog Döntéshozatali eljárások szabályai nyitott koordináció lisszaboni folyamat	Komplex folyamatok menedzselése Protokoll Vezetői tréning (motiválás, döntés, stresszkezelés)	Egyéni (távoktatás) és csoportos (tréning)	Heti 2-3 alkalom munkahely	Könyv személyes konzultáció lehetősége coach?
Középhaladó I	Dossziéfelelősök, illetve középvezetők	Uniós szintű szakpolitikai elképzelések Új stratégiai keret, Oktatás és képzés 2010 Uniós oktatáspolitikai prioritások Hazai szakmapolitikai kontextus	Idegen nyelvű kommunikáció tárgyalási készségek médiaszereplés időmenedzsment komplex folyamatok menedzselése	Egyéni (távoktatás) és csoportos (tréning)	Heti 2-3 alkalom munkahely	Könyv személyes konzultáció lehetősége
Középhaladó II	Szakértők, kutatók	Uniós szintű szakpolitikai elképzelések Új stratégiai keret, Oktatás és képzés 2010 Uniós oktatáspolitikai prioritások Nemzetközi szervezetek tevékenysége Hazai szakmapolitikai kontextus	Idegen nyelvű kommunikáció tárgyalási készségek médiaszereplés időmenedzsment komplex folyamatok menedzselése	Workshop	Heti 1 alkalom munkahelyen kívül	Website hírlevél személyes konzultáció
Alapozó, általános	Intézményvezetők, pedagógusok, hallgatók, diákok	Unió intézményrendszere Nemzetközi szervezetek tevékenysége Hazai szakmapolitikai kontextus Uniós szakpolitikai elképzelések	-	Tematikus website-on információs csomagok kérdésekkel (kvíz) workshop, előadás	Folyamatos	Website hírlevél interaktív honlap

A sikeres elnökség záloga a hatékony információáramlás

Meglepő módon még a szakértők és minisztériumi vezetők körében is az információhiány az amire legtöbben panaszkodnak. ami mögött egyrészt az áll, hogy az unióval kapcsolatos anyagok nincsenek annotálva, megemésztve és strukturálva a hálón, másrészt pedig az uniós szakpolitikák hazai közegbe helyezése, illetve a hazai szakpolitikai prioritások ismeretének hiánya mögött gyakran az ezeket kielérlő folyamatos kommunikáció iránti igény érződik. Ugyanakkor már most is rengeteg olyan anyag, ismeret és tananyag van, ami felhasználható mind tréningekre, mind egy központi portál tartalmi fejlesztésére. A Külügyminisztériumban már elkészültek olyan anyagok, amelyeket más tárcák is használhatnának, erről informálisan már elindultak az egyeztetések.

Az Unióval kapcsolatos tájékozottság a pedagógusok körében is hagy maga után némi kívánnivalót. A pedagógusok 60 százaléka nem érzi magát tájékozottnak Uniós ügyekben, vagy bizonytalan ennek megítélésében, és 30 százalékuk arról sem hallott, hogy 2011-ben Magyarország lesz az Unió soros elnöke. Ugyanakkor a megkérdezett pedagógusok 84 százaléka is bővítené az Unióval kapcsolatos ismereteit. 60 százalék szerint ez a pedagógus továbbképzés része kellene, hogy legyen, 30 százalék pedig a pedagógusképzés feladatává tenné.

A pedagógusok 65 százaléka gondolja úgy, hogy a diákok nem eléggé tájékozottak. Az unió intézményeivel, működésével kapcsolatban a felsőoktatásban tanulók több mint fele érzi azt, hogy megfelelő mennyiségű ismeret birtokában van, a középiskolások körében azonban ez az arány mindössze 20 százalék körüli. A középfokon tanulók körében a gimnazisták körében 40, a szakközépiskolások és szakiskolások körében viszont közel 60 százalék azok aránya, akik nincsenek tisztában az unió szervezeti felépítésével, feladataival és működésével.

A diákok legmagasabb arányban a felsőfokú intézményekben (77 százalék) jelezték, hogy szeretnék többet hallani az unióról. A középfokon tanulók esetében a diákok fele nyilvánított ki ilyen igényét. A legérdeklődőbbek most is a gimnazisták voltak, a szak- illetve szakközépiskolások körében kicsivel több, mint 40 százalék mondta, hogy több információhoz szeretne jutni.

A diákok körében leggyakrabban említett információforrás az Internet, a felsőoktatásban tanulók közül szinte mindenki, a középfokon tanulóknak pedig a háromnegyede említette ezt a csatornát az unióval kapcsolatos hírek, információk forrásaként. Azok, akik szeretnék több információhoz jutni az unióval kapcsolatban, leginkább az interneten keresztül (a közép- és felsőoktatásban tanulók esetében is több mint 60 százalék) szeretnék azokhoz hozzáférni. A televíziót szintén közel 60 százalék említette, a közel, illetve a diákok valamivel több mint a fele az oktatás intézményekben, tanórákon, kurzusokon is szeretne többet hallani az unióról.

Úgy tűnik, hogy egy *tematikus website* létrehozása nagyban támogatná a folyamatot.¹⁰ Egy ilyen website-ot nemcsak a megkérdezett szakértők támogatnának, de a pedagógusok körében is pozitív fogadtatása lenne. Arra a kérdésre, hogy milyen segítségre lenne szükségük ismereteik bővítésében, elsőként mintegy harmaduk említette a tematikus website-ot, és az összes említést tekintve is mintegy egyötödük tartaná ezt az eszközt hasznosnak a tájékozódásban.

A honlap fejlesztésénél az átgondolt koncepció mellett a kivitelező és az ehhez szükséges források megteremtése is szükséges. Erre a feladatra leginkább valamelyik háttérintézmény vagy ügynökség lehet alkalmas, ugyanakkor a fő prioritás nem a technológiai fejlesztés, hanem a tartalmi átgondoltság és a szélesebb környezetet is megszólítani tudó nyelvezet professzionális művelése. Ez viszont szintén komoly szakképzett humán erőforrásokat illetve

¹⁰ Az elnökség sikerességét a szakértők a *döntési mechanizmusok ismeretében* és azok reális „kihasználásában” látják, ami mellett a *megfelelő* – elsősorban a már meglévő elemek jobb, hatékonyabb alkalmazását jelentő – *kormányzati koordináció* és egy megfelelő *médiastratégia* is nélkülözhetetlen lenne.

magas szintű szervezési, koordinálási készségeket igényel. Egy ilyen portál indításának a határozott szándékon és koncepción túl feltétele az átgondolt fejlesztési terv is, ahol a legkorszerűbb webes technikák találkoznak a legkorszerűbb információfeldolgozási technikákkal, miközben komoly az uniós és hazai szakmapolitikát is átlátó szakértelemre is szükség van. A tematikus honlapért érdemes egyszemélyi felelőst kinevezni.

A diákok számára a másik – általuk is kiemelt helyen említett és igényelt – információforrás lehetőség, az iskolai tanóra. Az a tény, hogy maguk a pedagógusok is alacsonyra ítélték diákjaik uniós tájékozottságát, valamint, hogy a fiatalabb pedagógusok is tájékozatlanabbnak tűnnek, felveti annak a kérdését, hogy nem lehetne, illetve kellene többet és eredményesebben tenni az uniós tájékoztatás terén a pedagógusképzésben és az iskolai tanórákon.

Az elnökség alatt középpontba helyezendő oktatási területek, problémák

Az, hogy milyen téma kapjon prioritást a magyar elnökség alatt, eléggé megosztja a közoktatás résztvevőit. Ehhez egyaránt kell egy stratégia arról, hogy az elnökséggel mit akar elérni Magyarország, másrészt az eddigi elnökségi tapasztalatok ismerete és az abból leszűrhető tanulságok értékelése. Általában a majd operatív feladatokat is ellátó minisztériumi közeg hajlott arra, hogy olyan terület kapjon prioritást, ahol jó gyakorlatokat is fel tud mutatni Magyarország. Ilyennek tekintették mind a háttérintézmények vezetői, mind a minisztériumi vezetők a koragyermekkorai nevelés ügyét, vagy a 21. századi iskola programját, a vezetőképzést. Ugyanakkor a Külügyminisztérium képviselője figyelmeztetett arra, hogy az elnöklő országnak háttérbe kell húzódnia, így sokkal előnyösebb azokat a területeket, ahol van mit felmutatni, egy másik elnökség alá vinni.

Míg az oktatási tárcán belül a koragyermekkorai nevelés és az oktatás méltányossága, annak az integrációban játszott szerepe tűnik hangsúlyosnak a témaválasztás terén, addig a tágabb szakértői körben és a pedagógusok körében a foglalkoztathatóság és piac szempontjai tételeződnek prioritásként. Itt, miután ennek közvetlen felelőssége kevésbé érinti őket, nem annyira a jó példát mutató, vagy a problémamentes elnökség a cél, mint inkább a meglévő problémák reflektorfénybe állításával a hazai folyamatok előrelendítése még akár azon az áron is, hogy ezáltal nem a legszebb képét mutatja Magyarország. A szakoktatás és szakképzés, valamint a munkaerőpiac közötti kapcsolat fejlesztése magasan a legtöbb „szavazatot” kapta. Ezen felül – szintén a foglalkoztathatóság szempontjait követve – az alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztésére voksoltak a jobb foglalkoztathatóság érdekében. A pedagógusok mintegy 13 százaléka tartaná még fontosnak az aktív, vállalkozó szellemű kreatív polgárok nevelését és az oktatási rendszerek jobb kormányzását.

Érdekes eredménye a kutatásnak, hogy az Unióval kapcsolatos tájékozottság és az ilyen jellegű kérdések iránti érdeklődés szintje a szakképzésben tanuló diákok és a szakiskolában tanító pedagógusok körében volt a legalacsonyabb. Ugyanakkor a gimnazisták preferenciáikban inkább közelítettek a felsőoktatásban tanulókhöz. Szembetűnő ez a képzési programok közötti ilyen irányú különbség akkor is, ha a lehetséges magyar elnökség alatti prioritásokat képzési programok szerint nézzük. A szakiskolában tanító pedagógusok az átlagosnál sokkal kevésbé gondolják fontosnak az aktív állampolgárságra nevelés témakörét, számukra az iskolára való felkészítés és az alapkészségek fejlesztése jóval előre valóbb. Ugyanakkor éppen a szakiskolások azok, akik a leginkább fogékonynak tűnnek a környezetvédelem és az uniós vállalkozási lehetőségek iránt. Ezeket a fiatalokat ezekkel a témákkal minden bizonnyal eredményesen lehetne megszólítani.

A kutatás során a nyitott kérdések segítségével új területek is felbukkantak. Az egyik ilyen prioritás, amely a diákoktól kezdve a pedagógusokon át a szakértőig mindenki megemlítette, a pedagógusképzés, illetve a pedagógusok helyzete. Többen szorgalmazták az európai

együttműködést a pedagógusképzés és továbbképzés terén, a következményekkel is járó oktató illetve pedagógusteljesítmény értékelés nemzetközi jó gyakorlatainak beépítését a hazai gyakorlatba, a pedagógusoknál alkalmassági vizsga bevezetését és erőteljesebb kompetencia alapú képzésüket, illetve ennek mérését és összehangolását Európában.

7. Függelék

1. Függelék – A Magyarország előtt álló legfontosabb kihívás középiskolások körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Munkanélküliség	20	19	15
Oktatás	17	15	10
Egészségügyi ellátás	13	20	17
Környezetvédelem	12	5	3
Romák integrálása, etnikai feszültségek	11	12	15
Közbiztonság	6	4	2
Költségvetés	5	7	11
Infláció	5	4	5
Adózási rendszer	5	4	7
Korrupció	4	5	6
Nyugdíjrendszer	2	2	1
Népesség elöregedése, csökkenése	2	2	4
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	0	2	2

2. Függelék - A Magyarország előtt álló második legfontosabb kihívás középiskolások körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Egészségügyi ellátás	18	14	16
Munkanélküliség	16	19	17
Környezetvédelem	10	6	5
Nyugdíjrendszer	10	3	4
Közbiztonság	9	8	2
Oktatás	8	8	11
Romák integrálása, etnikai feszültségek	6	11	13
Korrupció	5	4	5
Költségvetés	5	8	7
Infláció	5	5	5
Adózási rendszer	5	7	7
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	4	2	4
Népesség elöregedése, csökkenése	1	4	5

3. Függelék - A Magyarország előtt álló harmadik legfontosabb kihívás középiskolások körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Környezetvédelem	18	6	8
Oktatás	14	13	11
Adózási rendszer	10	13	8
Munkanélküliség	9	9	10
Romák integrálása, etnikai feszültségek	8	13	13
Infláció	7	7	3
Közbiztonság	7	6	7
Népesség elöregedése, csökkenése	6	4	6
Korrupció	5	5	6

Költségvetés	5	8	6
Egészségügyi ellátás	4	8	12
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	4	1	4
Nyugdíjrendszer	3	8	6

4. Függelék – Az unió előtt álló második legfontosabb kihívás középiskolások körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Oktatás	9	7	6
Egészségügyi ellátás	19	13	7
Környezetvédelem	5	5	10
Energiapolitika	6	5	6
Terrorizmus	6	8	4
A társadalom előregedése	1	2	2
Bevándorlók, migránsok integrációja	7	5	7
Az Euró-övezet szélesítése	6	3	4
Munkanélküliség	18	18	15
A tagáll-k életszínvonal különbs. csökk.	3	5	12
Korrupció	2	3	5
Bankrendszer stabilitása	4	8	6
Nemzetiségi és etnikai feszültségek	4	5	6
Bűnözés	8	12	8
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	5	2	3

5. Függelék – Az unió előtt álló harmadik legfontosabb kihívás középiskolások körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Oktatás	6	6	7
Egészségügyi ellátás	6	9	9
Környezetvédelem	16	10	11
Energiapolitika	3	5	7
Terrorizmus	7	4	4
A társadalom előregedése	0	3	5
Bevándorlók, migránsok integrációja	2	5	2
Az Euró-övezet szélesítése	6	6	4
Munkanélküliség	10	10	9
A tagáll-k életszínvonal különbs. csökk.	2	6	8
Korrupció	4	5	5
Bankrendszer stabilitása	6	6	6
Nemzetiségi és etnikai feszültségek	5	5	9
Bűnözés	19	13	8
Szélsőséges politikai csoportok megerősödése	6	5	5

6. Függelék – Az egyes unióval kapcsolatos információforrások említése a középiskolások körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
internet	59	74	81
televízió	44	61	49
rokonok, barátok	38	43	45
tanár	23	18	19
újság	22	29	27
nincs szükségem információra	22	16	8
rádió	19	12	9
diáktárs	15	5	9
információs kiadvány	15	16	22
tankönyv	9	5	10
könyvtár	6	8	11

7. Függelék – Az egyes unióval kapcsolatos témák iránti érdeklődés a középiskolás diákok körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Munkalehetőségek	92	80	73
Tanulási lehetőségek	50	65	77
Utazási lehetőségek az unióban	50	43	49
Az uniós országok gazdasága	42	40	42
Vállalkozási lehetőségek	33	25	20
Európai kulturális események, rendezvények	25	35	46
Az unió környezetvédelmi politikája	25	29	37
Az unió politikai intézményei, feladataik, az Unió kormányzása	23	22	33
Európai kultúra	13	30	37

8. Függelék – A leginkább preferált információs csatornák a középiskolás diákok körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Televízió	76	64	57
Internet	63	63	63
Iskolai tanóra	47	42	64
Újság	43	45	47
Rádió	24	18	16
Civil szervezetek által szervezett rendezvény	14	12	14
Iskolai szakkör	10	8	13
Helyi politikusok által szervezett rendezvény	4	8	8

9. Függelék – A leginkább preferált információhordozók a középiskolás diákok körében (%)

	szakiskola	szakközépiskola	gimnázium
Előadás	35	38	58
Médiareklám	52	56	45
Ismeretterjesztő film	52	37	42
Információs füzet	29	26	36
Vetélkedő, rejtvény	19	24	28

Közterületi reklám, plakát szórólap	8	27	25
Karikatúra	21	15	21
Kampány	21	16	20
Képregény	19	14	18
Tréning	10	11	11

10. Függelék - Elnökségi prioritások a diákok szerint az oktatás területén

Item	Első említés	Összes százaléka	Válaszolók százaléka	Második említés	Összes százaléka	Válaszolók százaléka	Összes említés	Összes említés százaléka
Minőség (tanár, infrastruktúra, versenyképesség, alapképzés)	706	24	47	465	16	59	1171	51
Terhelés (tanóra, pénz, szabályozási átláthatóság)	247	8	17	140	5	18	387	17
Bologna, felsőfok	275	9	18	52	2	7	327	14
Esélyegyenlőség	99	3	7	44	2	6	143	6
Kommunikáció, diák-tanár kapcsolat, kevesebb erőszak	42	1	3	37	1	5	79	3
Egyéb társadalmi problémák (környezetvédelem, drog, munkanélküliség, stb.)	47	2	3	15	1	2	62	3
Elitképzés kellene, elkülönítés	41	1	3	17	1	2	58	3
Jövő (elhelyezkedés, továbbtanulás)	33	1	2	24	1	3	57	2
Egyéb	6	0	0	0	0	0	6	0
Összes válaszoló	1496	51	100	794	27	100	2290	100
Missing	1424	49	..	2126	73
Mindösszesen	2920	100	..	2920	100

Feltett kérdés: Szerinted az oktatás kapcsán a magyar elnökségnek mely területet vagy területeket kellene kiemelt figyelemmel illetnie 2011-ben?

11. Függelék - Elnökségi prioritások a diákok szerint az oktatás területén részletesebben iskolafok szerint

	Első említés	Összes százaléka	Válaszolók százaléka	Második említés	Összes százaléka	Válaszolók százaléka	Összes említés	Összes említés százaléka
Középfok és felsőfok együtt								
Gyakorlatiasság, versenyképesség, nyelv	327	16	28	233	11	34	560	30
Bologna	260	13	22	52	3	8	312	17
Minőség általában	156	8	13	95	5	14	251	13

Anyagi megterhelés, fin, ösztöndíj	88	4	7	70	3	10	158	8
Esélyegyenlőség	78	4	7	38	2	6	116	6
Pedagógus, képzés, stb	64	3	5	49	2	7	113	6
Szabályozás, átláthatóság	60	3	5	38	2	6	98	5
Túlterheltség időben	39	2	3	20	1	3	59	3
Kapcsolatok, erőszak, kommunikáció, közösség	21	1	2	23	1	3	44	2
Alapképzés hiányossága, kutatás, minőségbizt	29	1	2	14	1	2	43	2
Elitizmus, szegregáció	26	1	2	14	1	2	40	2
Társadalmi problémák, drog, környezetvédelem	19	1	2	11	1	2	30	2
Jövő	13	1	1	16	1	2	29	2
Infrastruktúra	5	0	0	9	0	1	14	1
Egyéb	2	0	0	0	0	0	2	0
Összes válaszadó	1187	58	100	682	33	100	1869	100
Missing	867	42	..	1372	67
Mindösszesen	2054	100	..	2054	100
Középfok								
Gyakorlatiasság, versenyképesség, nyelv	55	6	18	35	4	31	90	21
Pedagógus, képzés, stb	33	4	11	17	2	15	50	12
Túlterheltség időben	33	4	11	7	1	6	40	10
Kapcsolatok, erőszak, kommunikáció, közösség	21	2	7	14	2	13	35	8
Társadalmi problémák, drog, környezetvédelem	28	3	9	4	0	4	32	8
Anyagi megterhelés, fin, ösztöndíj	23	3	7	5	1	4	28	7
Jövő	20	2	6	8	1	7	28	7

Infrastruktúra	21	2	7	6	1	5	27	6
Esélyegyenlőség	21	2	7	6	1	5	27	6
Minőség általában	16	2	5	7	1	6	23	5
Elitizmus, szegregáció	15	2	5	3	0	3	18	4
Bologna	15	2	5	0	0	0	15	4
Szabályozás, átláthatóság	4	0	1	0	0	0	4	1
Egyéb	4	0	1	0	0	0	4	1
Összes válaszadó	309	36	100	112	13	100	421	100
Missing	557	64	..	754	87
Mindösszesen	866	100	..	866	100
Felsőfok								
Gyakorlatiasság, versenyképesség, nyelv	327	16	28	233	11	34	560	30
Bologna	260	13	22	52	3	8	312	17
Minőség általában	156	8	13	95	5	14	251	13
Anyagi megterhelés, fin, ösztöndíj	88	4	7	70	3	10	158	8
Esélyegyenlőség	78	4	7	38	2	6	116	6
Pedagógus, képzés, stb	64	3	5	49	2	7	113	6
Szabályozás, átláthatóság	60	3	5	38	2	6	98	5
Túlterheltség időben	39	2	3	20	1	3	59	3
Kapcsolatok, erőszak, kommunikáció, közösség	21	1	2	23	1	3	44	2
Alapképzés hiányossága, kutatás, minőségbizt	29	1	2	14	1	2	43	2
Elitizmus, szegregáció	26	1	2	14	1	2	40	2
Társadalmi problémák, drog, környezetvédelem	19	1	2	11	1	2	30	2
Jövő	13	1	1	16	1	2	29	2
Infrastruktúra	5	0	0	9	0	1	14	1
Egyéb	2	0	0	0	0	0	2	0
Összes válaszadó	1187	58	100	682	33	100	1869	100
Missing	867	42	..	1372	67
Mindösszesen	2054	100	..	2054	100

Feltett kérdés: Szerinted az oktatás kapcsán a magyar elnökségnek mely területet vagy területeket kellene kiemelt figyelemmel illetnie 2011-ben?